

«L'IGNORANCIA»
Aproximació al quadre de costums
a Mallorca (s. XIX)

1

AMBIENT SÒCIO-CULTURAL A MALLORCA
ELS ANYS 1879-1885

A) *La política*

En el període anterior a la Restauració (1868-1873), Mallorca s'havia caracteritzat políticament per la coexistència de tres grans sectors clarament diferenciats:

- a) Una gran activitat dels republicans.
- b) Un important sector conservador isabelí, prest apropiat al carlisme, però marginat per la situació general espanyola.
- c) Un sector de «conciliació liberal», format per antics progressistes i unionistes.¹

Fracassada la primera República, hom decideix de donar suport a la restauració borbònica, principalment les classes dirigents illenques, com ara l'aristocràcia terratinent, i un sector de la clerecia. Això suposa una altra vegada la tornada al poder dels mateixos grups que havien dirigit l'aparell estatal durant l'època moderada, així com el retorn a un constitucionalisme doctrinari.²

Les característiques polítiques dominants durant aquesta època foren el caciquisme i el sucursalisme polític dels partits moderats (conservadors i liberals), sempre enfrontats a l'oposició anticentralista, duta a terme per carlins i republicans, així com la reorganització del moviment obrer, l'aparició del regionalisme i posteriorment del nacionalisme, i els orígens del socialisme.³

1. «Les Illes Balears sota la Restauració (1844-1902)» dins *Cent anys d'història de les Balears* (Ciutat de Mallorca, Caixa de Balears «Sa Nostra», 1982), pàg. 10.

2. *Op. cit.*

3. *Op. cit.*

A) *Els partits moderats*

Els conservadors de Cánovas, durant els sis primers anys de la Monarquia (1874-1880), ocuparen el poder polític espanyol. A les Balears, així com a la resta d'Espanya, això s'esdevé per una veritable limitació de les llibertats públiques i per l'ensopiment polític dels republicans, encara afectats pel fracàs de la República.⁴

En aquests anys hi ha una escassa participació de l'electorat; els conservadors guanyen les eleccions. La substitució de Sagasta per Cánovas, en 1881, suposa un canvi polític important per a les Balears. És l'any de la reorganització dels partits polítics que havien quedat al marge de la Restauració. Ara hi ha un repartiment més equitatiu: constitucionals, republicans i conservadors. Però el 1884, Cánovas del Castillo tornà a accedir al poder, i s'hi mantingué fins a la mort d'Alfons XII. Això suposa per a Mallorca un nou triomf dels conservadors (en concret, quatre diputats i un fusionista, Antoni Maura).⁵

B) *L'oposició antidinàstica*

A les Balears, la Restauració conegué dos tipus d'oposició antidinàstica, bé que per motius diferents: la dels carlins tradicionalistes i la dels republicans.

Els primers havien obtingut un gran triomf a les eleccions a diputats a Corts del març de 1871; aquest triomf s'hauria tornat a repetir l'abril de l'any següent, si no hagués estat per la retirada del seu màxim representant, Josep Quint i Zafterza.

Del 1868 al 1876, el partit es mantingué a la clandestinitat; quant a la seva ideologia, es caracteritzà per un tradicional anticentralisme administratiu i per la propugnació de millores econòmiques i de caire social. Mantingué una postura molt coherent respecte de la llengua i de la cultura autòctones,⁶ defensades a diversos periòdics en mallorquí i bilingües, com «El tambor».

Els republicans balears començaren pràcticament llur reaparició —recordem el fracàs de la primera República— cap al 1880-1881. En el si del partit coexistien diverses tendències: a) la del partit Republicà «possibilista», que tengué com a propòsit la integració dins l'ordre constitucional del 1876; b) la del partit Republicà Federal (Pi i Margall), el qual, sense acceptar el règim de Cánovas, s'hi convertiria en l'oposició no violenta més efectiva; c) la del partit Republicà Radical (Ruiz Zorrilla), d'una oposició política més aviat relacionada amb els pronunciaments que amb el parlamentarisme.

Els republicans, en especial els federals, es caracteritzaren per llur anticen-

4. *Op. cit.*

5. *Op. cit.*, pàg. 11.

6. *Op. cit.*, pàg. 13.

tralisme, no tan sols pel fet d'ésser autonomistes, sinó perquè veien en la centralització la base del poder dels conservadors i dels liberals.⁷

B) L'economia

Havia començat el segle sota un signe negatiu per a Mallorca: les guerres, primer contra els francesos revolucionaris i, més tard, contra els anglesos, des-torbaren el moviment recuperador. Per afegir-ho tot, els corsaris posaven en perill el reduït tràfic comercial.¹

Des del 1868 començà a arribar a l'illa gent de totes les condicions: bisbes, frares, aristòcrates, comerciants, amb tots llurs familiars i servidors, a més d'altres. L'any 1810 vingueren unes 20.000 persones, i al final del 1812 hi havia a Mallorca un total aproximat de 30.000 refugiats, concentrats principalment a Ciutat, la població habitual de la qual era aleshores d'uns 36.000 habitants. No hi havia a Palma ni habitació, ni cotxeria, ni porxo, per incòmode que fos, que no fos ocupat.²

Durant els anys 1840-1890 es formaren petits i grans capitals amb els guanys de l'empresa comercial que s'havia organitzat en petites companyies del tipus de les de «mota» medieval.³ Els mateixos patrons dels vaixells fundaren cases comercials a les Antilles, on anaven a parar un bon nombre de mallorquins cercant fortuna. Cap a l'any 1865, tots els esforços del comerç mallorquí s'havien concentrat en aquelles illes, on s'havien invertit grans capitals. L'any 1868, però, la inseguretad política de les colònies, la competència comercial dels Estats Units i l'ampliació de l'àrea econòmica dels països del Plata amb el progrés dels transports dugué els comerciants mallorquins a una inquietud conseqüència de la qual fou la disminució del tràfic comercial amb les Antilles i, amb això, la reducció de l'activitat de la indústria naviliera mallorquina.

L'any 1870, la pesta, que destruí una gran part dels tarongers de Sóller, afectà el comerç de taronges, tan importants dins l'economia insular. Una bona part del capital dedicat a l'empresa comercial de les colònies fou retirat i invertit en la fundació de societats de diferents tipus, fet molt característic de l'esperit d'associació de l'època.⁴

El 1880 s'havien format a Mallorca 17 societats anònimes, les més fortes de les quals eren cinc establiments de crèdit que, sense experiència, es tiraven a jugar a la Borsa, sobretot amb préstecs sobre valors i jugades a l'alça de colonials. Això comportà nombroses pèrdues i fallides, de la liquidació de les quals es feren càrrec les dues entitats més potents, el «Crèdit Balear» i el «Cambio Ma-

7. *Op. cit.*, pàg. 13.

1. BARTOMEU BARCELÓ, *El segle XIX a Mallorca* (Ciutat de Mallorca, Obra Cultural Balear, 1964).

2. *Op. cit.*

3. *Op. cit.*

4. *Op. cit.*, pàg. 21.

llorquín».⁵ La indústria mallorquina prengué importància en tombar la primera meitat del segle.

Els mitjans de comunicació progressaren extraordinàriament. El 1875 la companyia «Ferrocarriles de Mallorca» inaugurava la línia de Palma a Inca, i tres anys després, la de Palma a Manacor; totes dues arribaven fins al port de Palma. Tant les carreteres com el Port de Palma experimentaren millores notables, exigides per les circumstàncies del desplegament de l'economia insular. Devers 1873, la matrícula de Palma tenia 279 velers amb un desplaçament de 29.906 tones, a més de nou vapors i dos remolcadors.⁶ Només a Palma hi havia aleshores 10 indústries navals.

En 1887 la població de Mallorca era de 249.008 persones. Des del 1840 el creixement s'havia realitzat amb una mitjana anual de 1.656 persones. Bé que l'increment de la població és notable, cal fer esment de dues epidèmies que feren pujar el nombre de morts per damunt del de naixements, el 1865 amb el còlera i el 1870 amb la presta groga, tot i que no tengueren la virulència de les d'abans.

Paral·lelament al desenvolupament econòmic i demogràfic, hi hagué un progrés en la cultura. El 1874 fou oberta l'Acadèmia Quirúrgica Balear i l'any següent l'Acadèmia de Ciències i Lletres.

El darrer decenni del segle XIX significà per a Mallorca una època crítica, de la qual, malgrat les contrarietats i les dificultats de tot ordre en què es trobà, sortí reforçada gràcies a l'esforç dels mallorquins que prengueren consciència de les pròpies possibilitats.⁷

Cap a l'any 1872 la fil·loxera havia destruït les vinyes de França, i aquell país, gran consumidor de vins, es veié obligat a importar-ne dels països no atacats per la plaga, com eren Espanya i Itàlia. Davant aquesta demanda, Mallorca es trobava en unes condicions òptimes. L'any 1875 les vinyes mallorquines ocupaven 18.437 ha, extensió que suposava un augment de 2.890 ha en relació amb el 1860.⁸

L'exportació de vins, facilitada per les baixes tarifes aranzelàries franceses i pels alts preus que aquell país pagava, començà d'una forma insospitada, i alhora la plantació de vinyes es feia a un ritme mai no vist. A Felanitx, especialment, l'activitat fou extraordinària. Foren artigades noves terres i les vinyes s'estengueren on abans hi havia cereals i fruiters. Portocolom inaugurà un tràfic marítim directe amb Seta, on els felanitxers havien establert magatzems de vins. L'any 1890 l'extensió de les vinyes havia arribat a 30.000 ha i la producció de vi era de 750.000 hl, quantitat fabulosa comparada amb la del 1860, que era de 97.750 hl.⁹

5. *Op. cit.*

6. *Op. cit.*, pàg. 22.

7. *Op. cit.*, pàg. 27.

8. *Op. cit.*

9. *Op. cit.*

C) *La societat*

L'aparició del costumisme a Mallorca, pel que hem dit abans, està relacionada estretament amb els fets i canvis socials i polítics que es produïren entorn del Sexenni Revolucionari (1868-1874).¹ Han passat els anys d'exaltació romàntica i, a partir del 68, ha triomfat una nova manera d'entendre la feina d'escriure, més lligada a la realitat i a la societat sorgida a Mallorca cap als anys 60.

El romanticisme tardà i afeblit es redueix als cercles cultes i sobretot al certamen dels Jocs Florals. En canvi, el costumisme omple la majoria de papers «públics». Aquest canvi de gusts literaris va lligat a un canvi social: l'aristocràcia es tanca als seus palaus i, en canvi, els menestrals ascendeixen un poc i es converteixen en una classe mitjana, tanmateix amb més «actituds» i «posats socials» que amb autèntics poders.

Els «mossons», que són els qui volen imitar formes de vida «senyores» i que són tan criticats i sobretot caricaturats pels costumistes, més aviat mantenen una postura força conservadora, d'idealització del món que desapareix i, sens dubte, de rebuig del món que el substitueix.

Així, les relacions entre literatura costumista i societat es veuen més clares en referir-nos a la prosa, és a dir, al quadre de costums, que n'és el gènere més típic.² A Mallorca, aquest quadre de costums se serveix del periodisme que neix a les pàgines de «L'Ignorància». El conservadorisme, arrelat a la ruralia del nostre poble, és l'esperit popular de continuar fent les coses exactament com es venien fent fins a la data, la fidelitat als costums i ritus heretats dels padrins.³ És més aviat un tret del caràcter d'aquesta ruralia, una actitud davant la vida, que la condiciona en totes les seves manifestacions.

Així, les ambicions són considerades una cosa dolenta. D'aquí deriva la parsimònia mallorquina en la realització de la feina, afavorida per la fertilitat de l'illa, però també pel menfotisme i per la comoditat:

«Tenim un caracte ben original y raro. Volêm fermós richs sense fé feyna; volêm que sa tèrra produheixca molt, sense fé feyna; volêm que tot nos surta bé, sense posarhí res del nòstro; y per dirhó amb una sòla paraula, que sa figa madura, mos cayga dins sa boca sense alsá sa má per cohirlá».⁴

Hom viu d'esquena als «grans problemes nacionals»; les majors preocupacions dels mallorquins de l'època són llurs pròpies feines.⁵ El gust per la como-

1. JOAN MAS I VIVES, «Els costumistes del vuit-cents», dins *Cent anys d'història de les Balears* (Ciutat de Mallorca, Caixa de Balears «Sa Nostra», 1982).

2. *Ibid.*

3. JOAN CARLES SASTRE *Bagatge mental col·lectiu i vida quotidiana mallorquina durant el primer romanticisme illenc (1837-68)*, dins «Randa», núm. 15.

4. PEP D'AUBENYA, *La vida de Mallorca*, tom IV, núm. 297, 14 de febrer del 1885.

5. JOAN CARLES SASTRE, *Ibid.*

ditat, referit als habitants de Palma, significava abandonar molt rares vegades la capital en considerar la incomoditat dels viatges per l'interior de l'illa. El mallorquí es tanca en les delícies del seu clima, sempre comparant-lo amb el de les altres ciutats de l'Estat espanyol:

«Si sa nòstra illa no es ben coneguda d'els forastés es perque n'hi arriben poch a veurerla, particularment d'hivern; y això en té sa culpa sa apatía nòstra que no mos cuydam de brevetjarlê ni de fé la bõna a n'els forastés que vénen, ni de tení guies publicades a propòsit p'els estrangers».⁶

L'atracció de les classes superiors sobre les inferiors té un paral·lel en el pes que Palma exercí sobre els pobles, a costa de provocar contrastos forts entre l'aparença que els volien donar les autoritats i el vertader caràcter dels seus habitants.

El conformisme dels illencs propugnava una important força moral. Aquesta tranquil·litat-provocada per l'honoradesa permetia una gran mobilitat dels pagesos i una certa extroversió cap als altres que es concretava en l'hospitalitat envers els forasters.⁷ Aquests costums de la pagesia eren molt estrictes, i sempre reberen compliments, com en aquest article d'Antoni M. Penya, titulat *Ses Festes de Nadal a la pagesia*:

«A les onze - fan escambins. A les dotze - van a matines. A les nou del matí - tothom dejuna; per dinar porcella rustida, sopa bulida, coques. I bon ví».

Quant a l'aristocràcia mallorquina, feia vida retirada, normalment a la ciutat i, durant la tardor, al camp, per a vigilar les feines a les noves finques, però sempre allunyada de grans festes socials. La seva situació econòmica no permetia tampoc grans ostentacions, àdhuc molts nobles es trobaven completament endeutats per a poder conservar la finca, amb la qual anava lligat moltes vegades el títol.⁸ L'absentisme de l'aristocràcia terratinent arribarà a produir un gran endarreriment del nostre camp, que aleshores gairebé no coneixia cap tipus d'industrialització ni de modernització, i que només fou superat quan accediren a la propietat de la terra els mateixos camperols arrendataris, després de les successives vendes i parcel·lacions de les terres de la noblesa.

Els tòpics costumistes

La sociabilitat entre els mallorquins és un tret de la mentalitat col·lectiva fonamental en aquest període. Aquesta sociabilitat s'havia de demostrar en tot moment. Hi havia, almenys aparentment, un desig que ningú no se sentís foraster. Vegem, emperò, alguns dels tòpics més quotidians de l'època costumista que ens pertoca d'analitzar:

6. PEP D'AUBENYA, *El clima de Palma*, tom IV, núm. 296; 7 de febrer de 1885.

7. JOAN CARLES SASTRE, *Ibid.*

8. JOAN CARLES SASTRE, *Ibid.*

a) *Els matrimonis malavinguts*.— Tret molt ampli i debatut en el costumisme, que els autors tracten des de diverses perspectives. El cert és que la família mallorquina de l'època no té un paral·lelisme amb el model occidental imperant. És evident que el caràcter conservador i religiós dels illencs havia contribuït decisivament a aquest desmarcament.⁹ Les causes de la desavinença matrimonial poden ésser resumides en les següents:

1) *El matrimoni amb una dona «vaivera»*. Aquest fet és xocant per l'astúcia femenina, de vegades mesclada amb una certa intel·ligència. Així els aspectes més criticats de la dona són el fet que es pentina i s'arregla molt sovint, és a dir, que es llueix per aconseguir un enamorat. En canvi, per a un bon casament són destacades les següents qualitats de la dona, típiques del puritanisme i d'una societat masclista:

«Sa qui té docilitat
Amor pròpi y pundonó,
Bòn còr, puresa y candó,
Senzillès, y castedat,
Obediència y caritat,
Reservament y prudencia,
Amor à s'estudi y ciència,
Fanería y devoció,
Abarca es tresò milló...».¹⁰

El poble mallorquí atribueix quasi tot el poder femení a l'astúcia, la capacitat d'enganyar... Fins i tot n'hi haurà que safalcaran el dimoni, i aquesta comparació entre la dona i el dimoni, un ésser astut per naturalesa, és tot un cant a l'enginy femení.¹¹ Això ens dóna peu a tractar un altre aspecte, més tost humorístic, relacionat amb tot matrimoni: la sogra. La sogra, des de sempre, però especialment en aquesta època, és tractada d'una manera despectiva, caricaturesca, amb una sèrie d'atributs que no diuen res a favor seu: «morruda, renouera, llangarruda, golosa, malfanera, interessada, aspriva, granada, mal sofrida, capritxosa...». En alguns articles, el seu tractament desemboca en una mena d'«esperpentisme»:¹²

«Es més capritxosa
Qu'un atlòt pubil; Per no-res s'enfada,
Rots en fa dèu mil».

En altres articles, hom parla de les sogres com d'una desgràcia per a qui en té, i àdhuc se'n fa una classificació, ja siguin de primera classe, de segona o de tercera.¹³

9. *Ibid.*

10. UN IGNORANT, *Ses atletes*, tom IV; núm. 291; 3 de gener de 1885.

11. JOAN CARLES SASTRE, *Ibid.*

12. MESTRE GRINOS, *Els atributs d'una mala sogra*, tom IV; núm. 271; 15 d'agost de 1884.

13. M. DULEY, *Ses sogres d'avui en dia*, tom. III; núm. 170; 9 de setembre de 1882.

El matrimoni o la professió religiosa eren les dues úniques sortides decents per a les al·lotes de l'època. El matrimoni podríem dir que feia pujar socialment la dona, perquè suposava l'adquisició d'una estabilitat econòmica i d'una bona consideració per part de la gent, a més de gaudir de la protecció masculina. La dona és concebuda només com a esposa i mare. Hom no vol admetre dins el propi cercle una dona considerada mundana, i el fet d'exercir una ocupació, especialment de tipus públic, la posa en un nivell moral dubtós:

«Jo me vatx volé casà
Amb una dona vaivera,
Sa gent bé em deia qui era,
Però rês vatx volé escoltà».¹⁴

2) *El casament per interès*. El poble considerava l'amor un sentiment capaç d'aconseguir-ho tot. Aquesta idea es confirma tant a nivell popular com a nivell literari. La declaració d'amor es feia en un lloc públic, com ara les fires, oferint a l'al·lota un objecte de poc valor (anell, cintes...) al qual seguia, si l'enamorat era acceptat, la declaració pròpiament dita. Després de la primera cita en seguien d'altres de secretes, fins que els enamorats decidien de mostrar-se en públic, tots els dies de festa, i festejar al portal de casa d'elles els vespres.¹⁵

De vegades els pares s'oposaven al casament (normalment per qüestions monetàries i socials). Veiem, per tant, una oposició amor/doblers:

«Aquest no es casá amb sa dona,
Sols se casá amb s'interés;
Sa qualitat que du bona
És que té molts de dinés».¹⁶

La preocupació pels doblers és ben lògica en un poble essencialment rural, amb pocs recursos econòmics i moltes necessitats no resoltes. No és estrany, per tant, que la vida senyorial tengués un gran atractiu per a la classe popular: grans casals, menjars exquisits, vestits magnífics, fer molta caritat, etc. No obstant això, la realitat és ben diferent: en aquella època l'aristocràcia mallorquina es troba en un procés de crisi econòmica: l'endeutament en les guerres carlines, el manteniment de certs privilegis (servei militar) i d'un ritme de vida que la seva economia no pot suportar duen a haver de vendre les propietats agràries en petites parcel·les que sovint compren els mateixos pagesos arrendataris. L'aristocràcia, però, tan sols viu aïllada a Palma i més tost desconnectada dels altres sectors socials.

3) *Les males relacions a causa de les diferències d'edat entre els cònjuges*. La por al «que diràn» es posa de manifest en nombroses ocasions, tant literàries com quotidianes. No és estrany el desinterès de la dona mallorquina per ins-

14. FEROSTES, *Una petaca per mostra*, tom III; núm. 194; 24 de febrer de 1883.

15. JOAN CARLES SASTRE, *Ibid.*

16. FEROSTES, *Desgraciats*, tom II; núm. 150; 22 d'abril de 1882.

truir-se, i fins i tot, és ben probable que la seva il·lustració fos considerada poc recomanable moralment, si suposava un contacte habitual amb homes. Hom considera el matrimoni del jove amb la vella i del vell amb la joveneta una obra esguerrada sempre; el matrimoni de dos vellets és una broma innocent, o una caricatura alegre de l'amistat:

«Els viudos sempre han estat preferits, axí es que ses dònnes los perdonan molt fàcilment una dotzena d'ans demés [...]. No es pot dí lo mateix de sa viuda, aquesta per bèna que sía, sempre deixa aná gust de sopes recaufades».¹⁷

b) *Les fadrines velles*.— Com ja ha estat dit abans, en una època en què la dona era destinada a casar-se o, si no, al convent, el tema de les fadrines velles recobra una importància peculiar. Així, la dona, quan veu que la vida passa i no troba cap enamorat, es troba desconsolada. Les dones mateixes fan una anàlisi de per què es troben així, unes considerant-se molt atractives, amb molta xerxa i instrucció, i d'altres amb molta de casera, molt ordenades i netes, però lletges com un pecat:

«Per mí es, desdixada,
tan gran malaveitx!
Tot quant per casarmé
he fet no'm serveix».¹⁸

Aquest tractament de la fadrina vella ens porta a una doble significació del tema: d'una banda, les que freqüenten els balls i llocs de diversió a la recerca d'algun marit, tema que tractaré posteriorment, i, d'altra, les que es tanquen en elles mateixes o freqüenten només l'església, no necessàriament per religiositat profunda, sinó més aviat per «beateria».

Aquestes «beates» són criticades fortament des de les pàgines de la revista, que denuncia les ostentacions que cometen algunes de les beates que tenen la cadira assegurada dins les esglésies: «No's cuydan d'anarhí fins à sa darrera hòra, molestant y trapitjant es devòts qu'hey han arribat amb anticipació; y no tan sòls axò, sino que si no tròban sa cadira à n'es séu llòch, ò si qualcú s'hi ha assegut, mòuen tal borgiòt qu'es pensan essé es mitx de Plassa».¹⁹

c) *La joventut*.— El mallorquí tengué una prevenció contra la peresa, contemplada com a origen de mil mals, cosa lògica dins un poble eminentment agrícola i subjecte a uns horaris de feina molt llargs.²⁰

Les professions liberals eren considerades uns mitjans prou immorals de fer doblers i ascendir socialment. L'ofici de capellà gaudia, sens dubte, d'una po-

17. PEP DE TOTS, *Mácsimes y conseys p'es jovent del dia* (trad.), tom IV; núm. 255; 26 d'abril de 1884.

18. FEROSTES, *Laments d'una fadrina veyarda*, tom IV; núm. 307; 25 d'abril de 1885.

19. *Xeremiades*, tom II; núm. 83; 19 de febrer de 1881.

20. JOAN CARLES SASTRE, *Ibid.*

sició social prou acomodada i d'un gran prestigi. En segon lloc, l'ofici de missatge, que, si socialment tenia un prestigi innegable i econòmicament resultava rendible, dins la mentalitat del poble s'associava amb maniobres estranyes en benefici propi i de dubtosa moralitat. Estudiants, metges, missers i notaris són freqüentment criticats pel poble, que els acusa de guanyar molts de doblers a costa d'un mal exercici de la seva professió i d'obscurs maneigs dels problemes i negocis de la gent decent.²¹

1) *El voler aparentar el que no són.* Els estudiants, tradicionalment hom els considerava partidaris de fer moltes bel·landines i feina poca. Hom critica els estudiants que es fan enviar doblers de ca seva amb l'excusa de comprar llibres i els gasten amb qualque al·lota:

«Poreu pensá, lectós, un estodiant que fa axò quina nòta treurà à n'ets exámens, y quina casta de present donarà à son pare quant arrib à la vila y el tròb suant y batent demun s'era fent ballá ses mules perqu'es seu puga torná à fé ballá ses atlòtes dins Ciutat».²²

Anar a Ciutat a estudiar i en lloc d'estudiar perdre el temps jugant a cartes o anant al ball és un altre tema molt debatut a la revista. Sobre l'estudiant que estudia una carrera, hom veu una doble actitud en la revista: d'una part, els joves que fan la carrera universitària, quan a ca seva podrien ajudar el pare en les feines del camp; d'una altra hi ha l'estudiant de carrera, que estudia com a obligació o imposició per part del pare de la casa, quan realment ell no en té gens de vocació. De totes maneres, i en ambdós casos, sempre hi ha la moralitat final, típica del costumisme, que és resolta amb el penediment de l'estudiant:

«Oh, jovenets qui estodiau
feys bonda, síau bõns atlòts,
que si cafès frequentau
còm jò arrepleguereu garròts».²³

O aquest altre:

«Si jò pogués torná arrera!
¡No obraría lo qu'obrava!
¡Quina ditxa m'esperava
Si jo hagués estodiat!
¡Var'aquí lo qu'hegoñat
No escoltant qui m'estimava!».²⁴

2) *Els joves calaveres que les festegen totes.* Un jove enamorat començava per fer arribar a l'al·lota paraules agradables a través d'una amiga d'ella, o per fer-li

21. *Ibid.*

22. UN MAGRE, *Un estodiant en temps de balls*, tom II; núm. 141; 18 de febrer de 1882.

23. UN ESTUDIANT D'ALARÓ, *Es bé no és conegut fins qu'es mal és vençut*, tom IV; núm. 315; 20 de juny de 1885.

24. UN ESTUDIANT LLUCMAJORÉ, *Arrepentiment d'un mal estodiant*, tom IV; núm. 242; 26 de febrer de 1884.

una serenata amb cançons, acompanyat d'uns amics. Els pares o parents d'ella s'interessaven per les condicions i posició del jove, i podien admetre'l, en el qual cas hom li oferia una cadira al portal, o rebutjar-lo. El mallorquí era l'espectador perfecte: es limitava a veure passar les coses que li eren estranyes i a fer-les servir més tard com a temes de contarelles o xafardeig, però mai com a model a imitar. D'aquí les dificultats d'introduir modes o tècniques noves. Sobre el tema del festejament hi ha moltes teories: la joventut de l'al·lota, l'interès o la fortuna:

«Abans d'es vint anys, un Marquês los pareix poch. Des vint à n'es vint y cinch, ja no miran si té títol ni si es hereu. En essê guapo y amb carrera ja es bòn partit. Des vint y cinch à n'es trenta ja no li diuen no, per lleitx que sia».²⁵

La revista titlla de "poca vergonya" els joves que es dediquen a festejarles totes fins que les tenen enamorades, i llavors els donen portal:

«Y quant l'he posada
Alta de barret,
Ben enamorada
La deix en porret».²⁶

Els dies de festa hi havia una preocupació general per tenir cura de l'aspecte extern. Hom no regatejava temps ni doblers per tal de poder complir la gran il·lusió. El tractament de la dona durant el festeig era clarament de recel cap a l'actitud de l'home. Així la mateixa al·lota era la guardiana de la seva fama. La llibertat de moviments de l'al·lota era sotmesa al xafardeig, pràctica usual a tots els nivells de la nostra societat de l'època.²⁷

3) *Els qui freqüenten les sales de joc i balls.* A Mallorca sempre hi ha hagut una vertadera «mania» pel joc, i una esperança que tenen molts de fiar més a la sort que al treball. La revista, en aquest cas, serveix com a plataforma per a criticar el joc en general i propugnar la defensa de l'estalvi:

«Pensauhi un poc demunt tot lo que vos he dit y no cregueu en més jochs ni'n més rifes qu'amb sa de sa feyna y sa de s'economia».²⁸

Aquesta actitud és lògica en una societat econòmicament feble, com seria lògica la mania del joc en un ambient social en què enriquir-se fos pràcticament impossible mitjançant el treball. El jugador de professió també és molt mal vist per la societat, sempre constatant els grans danys que ocasiona a la família, a la societat, a la religió, etc.:

25. PEP D'AUBENYA, *Sa primera volada y sa darrera surada*, tom II; núm. 100; 14 de maig de 1881.

26. FEROSTES, *Vergoña y descaro*, tom III; núm. 170; 9 de setembre de 1882.

27. JOAN CARLES SASTRE, *Ibid.*

28. PEP D'AUBENYA, *Rifes y loteries*, tom II; núm. 91; 12 de maig de 1881.

«El jugadó, germans, falta à n'aquestes sagrades obligacions. Es jugadó de professió perd aquell hermós temps que còm à fill de Déu hauria d'empleà en sa feyna, en s'estudi, en sa acció de totes ses facultats y disposicions que'l Creadó li ha donades».²⁹

El fet de gastar fortunes perquè balli l'al·lota pot esser tant una prova d'amor com un desig de fer realitat per unes hores un món de fantasia, a pesar de romandre pràcticament a la ruïna. I és que els homes tampoc no estigueren exclosos d'aquest sentimentalisme, prou demostrat amb la pràctica usual de cantar gloses d'amor o de dolor al peu dels balcons de les al·lotes.

Tots aquests balls i festes, vists a través de l'òptica d'una societat força conservadora i reaccionària i volgudament religiosa, eren considerats una font de pecat, i àdhuc d'una certa immoralitat. Així hom fa ressaltar sempre els vicis i defectes, és a dir, els aspectes negatius que comporta assistir a tals reunions: baralles, borratxeres, al·lotes enganyades, molèsties, disgusts...

«Conseqüència definida:
Que qui vòl carnaval
Es per fé calaverades
O té es séu cervell venal».³⁰

Els balls i serenates ens serven perfectament una imatge costumista i colorista de l'època: els vestits –de monja, de pagesa–, l'ambient –careta ben fermada, ventalls amb platallons, trepitjades i empentes, música, confusió i algatzara–, la declaració d'amor: «Ja'us veys, mestressa, un fadrí / Si's casa, lo que desitja / Es una atlòta formal / Que li puga da bòn viure».³¹

Hem dit anteriorment que la gent no resta en luxes i doblers quan es tracta de festa o de festejar. És interessant un altre article, signat per B. Aderus, titulat *Es Ball Nou*,³² on hom fa una descripció de l'enjoïament de les al·lotes i dels regals de l'enamorat a l'al·lota i evidencia que la galanteria sempre hi és present.

La moralitat final, però, sempre respon a un criteri de reprovació d'aquestes funcions, que només duen pel camí de «la perdició» o del «desengany amorós», com és el cas d'aquest jove l'estimada del qual, mentre ell canta una serenata, en lloc d'escoltar-lo, dorm com un tronc:

«Jo't promêt que qualche día
De mí t'en recordarás;
Deu fassa que t'en recordes
Abans que sía demá».³³

29. FREDERIC VALENZUELA, *El jugadó de professió*, tom IV; núm. 295; 31 de gener de 1885.

30. FRANCESC GOMILA, *Carnaval*, tom III; núm. 193. 17 de febrer de 1883.

31. «Miranius», *Balls*, tom I; núm. 34; 7 de febrer de 1880.

32. Tom II; núm. 103; 4 de juny de 1881.

33. UN MISSATGE DE GALDENT, *Serenata a sa serena*, tom IV; núm. 280; 18 d'octubre de 1884.

4) *De les males companyies (que només duen pel camí de la perdició)*. L'honradesa i el pacifisme són dues altres característiques lògiques del caràcter mallorquí. Aquesta honradesa devia derivar del mateix conformisme dels illencs impulsat per llur religiositat, propugnadora d'una important força moral. Per tant, tot allò que s'oposà a aquesta honradesa i pacifisme era fortament criticat des de la revista, com és el cas de les males companyies i llurs conseqüències, com en aquesta glosa signada per Ferostes:³⁴

«¡Un temps jò dreta servava
Sa llum santa de la Fê;
Y vivia tan aplê
Que cap disgust me donava.
Vátx aplegá un mal amich
Que'm fé girà! Oh perjudicis!
Me dugué de vici en vici,
Y à dins l'Infèrn ara estich.
De misèria y désunió
Ca-méua ja n'está farta.
Ja tothòm de mí s'aparta
Quant senten sa mala oló.
-T'hagueses ydò aplegat
Amb amichs més bòns que tú;
Y haguera estat ben segú
Que no hauries tropessat.
¡Desgraciat!»

d) *Els embulls i enganys de tota casta*.— La divisió social dels mallorquins contemplava una espècie de castes: «botifarres», «mossons», senyors i menestrals, pràcticament incomunicables entre elles i complicades en el camp amb una altra subdivisió entre amos i pagesos.

1) *Els rics i llurs falses devocions*. El que hom els critica no són les «beatures» que solen fer —que són una part important i demostrativa de llur classe social—. Més aviat la crítica se centra en les intencions d'aquestes «beatures», no per devoció, sinó per «poré pillá y omplí més es séu sarró». Com, per exemple, es veu en aquest poema:

«Vetx aquell rich tan beato
Amb so rosari en sa má,
Dú es còll tòrt y va amb gayato
Y pareix un sach de pá.
En que sia de bossa fòrta,
Sa consciència té à's bordell.
Sa vergoña à Sa Calobra,
Sa picardía dins éll».³⁵

34. *Desgraciats*, tom II; núm. 150; 22 d'abril de 1882.

35. FEROSTES, *Embulls del dia*, tom II; núm. 108; 9 de juliol de 1881.

Els dos aspectes fonamentals que hom critica de la gent rica, podríem dir que versen sobre la corrupció econòmica i l'estafa, tot i que, a una persona rica, desgraciadament, la societat li ho perdonarà tot:

«Seró un molt rich qu'estará
A dins es vici encallat;
Será lladre declarat
P'es maltractes que farà;
Però es ¡rich! tot es bondat;
Per honsevua cabrá,
De tothom ben vist será
Còm del món es més honrat». ³⁶

L'altre aspecte que hom rebutja de la gent rica és llur ignorància i incultura:

«Será un rich ben tafarrut
Que si tant vòls no sabra
Lo qu'es ciència, y passará
Per hòmo sabi y agut.
Dirá qualque desbarat
Y una gracia li será;
Y tothom l'alabarà
Y sempre será escoltat». ³⁷

2) *Els qui atempten contra la dignitat.* La pèrdua de confiança en les persones es valora com un tret totalment negatiu, i més si es tracta, com ja ha estat dit, d'una societat conservadora i del tot hospitalària. Entre els mateixos illencs, l'hospitalitat tingué el vessant de solidaritat davant llurs grans problemes. ³⁸

Els embulls i enganys hi són vists con una trampa a la qual s'ha de posar fi, ja que, segons els homes de l'època, són la causa de quasi tots els mals (egoisme, mentida, indignitat, etcètera) que pateixen:

«A un témps ja haven arribat
Que s'egohisme domina
Y ha vensut sa veritat
Sa mentida més indigna.
¡Fèl sa mèl ja s'es tornada!
¡Sa consciència casi es mòrta!
¡Sa vergoña está enterrada!
¡Sa picardía va fòrta!». ³⁹

e) *La puresa de les al·lotes.*— La salut i l'aspecte físic de la dona tenien per al poble una importància fonamental de cara a fer ressaltar l'atractiu femení. El blanc de la puresa i el vermell de la salut eren els dos atractius bàsics de la dona

36. FEROSTES, *Coses del món*, tom III; núm. 226; 6 d'octubre de 1883.

37. *Op. cit.*

38. JOAN CARLES SASTRE, *Ibid.*

39. FEROSTES, *Embulls del dia*, *op. cit.*

mallorquina, i la lloança que hom en fa reflecteix també el gust pel natural (quan hom compara la dona amb flors, el sol o la lluna).⁴⁰

Podem destacar una sèrie de qualitats valorables en un al·lota de l'època: formosor, vivesa, alegria, finor... La puresa és vista com a altíssima virtut i mereix el màxim de respecte, com en aquests versos de «Mestre Grinos»:⁴¹

«Oh virtut angelical,
Qu'ets d'hermosa, qu'ets de pura;
Tu ets la prenda mes segura
Del paradís celestial».

En altres casos hom fa una antítesi puresa/corrupció, tot destacant les virtuts i veritats de la primera, i els defectes i vicis de la segona, com en aquest article titulat *Una petaca per mostra*:

«No tengeu ansia, fadrines,
Malgrat visqueu retirades,
Molt primer vos casareu,
Que ses que estan fora casa».⁴²

Així hom aconsella que la dona resti a casa. En algun cas hom recomana una sèrie de professions adequades per a la dona: mestra d'escola, metgessa, però sempre sabent fer bé les coses de ca seva.

Les circumstàncies que ha de tenir tota dona que es vulgui casar i fer venturosos el seu marit, són les següents:

- No haver vist mai mal exemple a ca seva.
- Haver estat educada dins la seva classe social.
- Que tengui salut, i sia falaguera.
- Que sàpiga dirigir la casa.
- Que conegui el caràcter del seu marit.
- Que vertaderament l'estimi.
- Que no l'enganyi, ni per broma.
- Que el respecti sense veneració.
- Que ho miri tot amb interès.

La puresa de la dona forma part fonamental de la seva font d'innocència, qualitat molt valorada per la societat de l'època:

«Per lo tant, tu, Margalida,
Bé fas estar retirada,
Segueix axí, i sa teva honra
Brillarà en la teva cara».⁴³

40. JOAN CARLES SASTRE: *Ibid.*

41. SEBASTIÀ BARCELÓ, *La castedat*, tom IV; núm. 265; 5 de juliol de 1884.

42. FEROSTES, tom III; núm. 194; 24 de febrer de 1883.

43. FEROSTES, *Records d'un ball de màscara*, tom IV; núm. 165; 5 d'agost de 1882.

Som evidentment en una societat «masclista», on la dona, per tot quant hem dit, és relegada a les feines de la casa i obligada a conservar la seva puresa i dignitat. En alguns casos hom en fa una crítica realment despietada:

«Ses casades son molt fluixes
Ses viudes heu son molt mes
Y ses fadrines son bruxes
Qu'es vènen per s'interés».

En altres articles, com aquest, hom esmenta màximes d'autors que en parlen:

«Sa dona és una flor que no fa olor sino a l'ombra» (Lamartine).
«Sa dona és una terra que l'home pot sembrar al seu "capritxo"» (Mahoma).
«Sa dona és sa darrera il·lusió que es perd, sa darrera felicitat de què per desgràcia l'ànima es cansa, sa darrera passió que eix del nostre pit, i sa darrera borratxera de què s'aconsegueix aclarir» (Demover).⁴⁴

Com veiem, la dona no queda gaire bé en aquests textos, la qual cosa provoca moltes vegades una reserva d'elles respecte de les intencions del festejador. Per la festa de les Verges, l'aspirant a festejador no feia ja una serenata cantada, com els altres joves, sinó únicament de música, amb una orquestra de corda i vent que tocava valsos i fragments d'òpera:

«-Més amunt- de tot fan ròtlo una orquestra y gent y fanalets qu'apar sia un entèrro de mòrt, puis no senten més que quatre violins que plòran y una flauta que llamenta».⁴⁵

La verge sempre és considerada una dona honrada i guardadora del seu ideal moral. És típica aquesta religiositat, és a dir, el costum tradicional de comparar les al·lotes a la Mare de Déu, considerant aquesta el cànon de la bellesa:

«Una entre elles en gran gallardía
Sobresalta en puresa y hermosura;
Y es María, la Vèrge més pura
Qu'es la causa de nòstra alegria».⁴⁶

És de raó que, si hom lloa d'una fadrina la dignitat i la virginitat, hom blasmi el contrari; aquesta crítica que, de vegades, recau sobre l'estament familiar per deixar-les massa soltes:

«Sa Virginidat. Lliri delicadíssim que s'alsa enmitx d'ets espirals del mon per vivificá amb lo seu aroma tot lo que es cò humá sent de més nòble».⁴⁷

44. UN LLORENÇ MAL CASADÍS, *Axò va per elles*, tom III; núm. 165; 5 d'agost de 1882.

45. FRANCESC GOMILA, *Les Verges*, tom III; núm. 228; 20 d'octubre de 1883.

46. FRANCESC GOMILA, *Himne a les Santes Verges*, tom IV; núm. 281; 25 d'octubre de 1884.

47. MOSSÈN LLUC, *Les Verges*, tom I; núm. 18; 18 d'octubre de 1879.

El poble mallorquí mostrava una total repugnància cap a l'adulteri, i considerava mereixedors de la mort els qui el cometien.⁴⁸ A la vida real, l'adulteri no es castigava amb la mort, però la pena no era menys deshonrosa. En primer lloc, la vergonya pública requeia damunt l'adúltera, amb tot allò que devia representar la condemna col·lectiva de la societat a la seva conducta. La sentència exclouïa tota pietat: convertir-se en esclava del seu home, si és que encara la volia, o el desterrament del regne, amb pena de la vida si tornava.⁴⁹

Si aquesta concepció era la que dominava a nivell jurídic, a nivell quotidià tenim molt poques referències respecte a l'adulteri. Quan els costumistes el tracten d'alguna manera, és satíricament, com en aquest article, signat per Rita Sueg, que ens parla d'un matrimoni i dels casos d'adulteri per part de la dona que, quan el marit no es trobava a casa, s'entenia amb el mestre d'escola. Al final, un cop d'escopeta deixa ferit el mestre d'escola:

«Quant tot va está aclarit, se sabé que na Tonina tenia una flaqueza y enganava à son espòs per no permetrerley; y era que aprofitant ses ausències de s'hòmo, aprenia de lletgí, y es mètstre des pòble que'entrava d'amagat per enseñarlí de lletra, era es ferit».⁵⁰

f) *El tema amorós.*— L'amor no havia de mostrar-se en públic, romania per a la vida íntima de les persones. Al llarg de la revista, veiem dues concepcions referents al tema amorós, concepcions clarament diferenciades: la idealització de les composicions, a l'estil del romanticisme; i el sentimentalisme dels illencs, que arriba a fer-nos veure en la dona mallorquina uns trets dolços i melangiosos. És fàcil d'endevinar, darrera, un caràcter enamoradís i abocat al gust per les coses formoses i poètiques, traduït fins i tot «en els noninos al so dels quals s'adormen els nostres infants, i en els quals també es fixà la francesa».⁵¹

La literatura popular no fa sinó confirmar aquestes apreciacions: el caràcter tendre i donat a somiejar de les al·lotes mallorquines de l'època, l'apassionament dels joves (que mesclen dins llur mentalitat la duresa d'una vida de privacions i feines feixugues amb la tendresa de l'enamorament i del galanteig):

«Si mon estimat s'en vá
Ja s'en vá tot lo meu bé.
Jô tota sòla estaré
Fins que de serví vendrá».

...

«Adiós mon estimadet
Fins que te vèja torná;
Puis que tot lo méu coret
Junt amb tú també s'en vá».⁵²

48. JOAN CARLES SASTRE, *Ibid.*

49. *Op. cit.*

50. *Un cas succebit*, Tom IV; núm. 319; 18 de juliol de 1885.

51. JOAN CARLES SASTRE, *Ibid.*

52. S'ATLÓTA D'UN LLUCMAJORÉ A *n'es meu estimat*, tom IV; núm. 245; 16 de febrer de 1884.

Aquest caràcter tendre i somniador de la dona, fruit del recent romanticisme, contrasta de vegades amb la sàtira o caricaturació que l'home fa de la dona en nombroses ocasions:

«M'adules / m'enganes / m'insultes / l'honor /
m'embafes / ,m'apures / i em causes / horror».

És a dir, arriba un triomf de l'orgull masculí, que no tan sols ret l'astúcia femenina, sinó que també s'apropia del cor de la dona.

g) *Els epitafis i epigrames*. – Entenem per epitafi aquella composició en vers que hom col·loca en una làpida sepulcral. Els autors costumistes n'aprofiten el sentit originari per realitzar les composicions més agudes, hàbils, satíriques i de més valor popular i literari de la poesia costumista; hi trobam retratats gairebé tots els tòpics costumistes que hem anat apuntat. Vegem-ne algunes mostres:⁵³

«Aquí jau Don Pep Unglent:
Un homo que mai robava;
Sols cada instant sopegava
Amb so setè Manament».

***

«Aquí reposa En Garrut
que vint anys seguits va anar
Darrera elles; i aplegà
Un pantaix que l'ha retut;
I pus ganes ha tengut
De tornar-les encaçar».

***

«Aquí descansa En Peret
Qui té s'ànima en la Glori;
Sense passar al Purgatori;
Se'n va pujar al Cel tot dret.
No és estrany. Aquest pobret
Gaunyà el Cel per cent raons:
Va tenir deu infants, i
Una sogra mostatxuda,
I s dona forçarruda,
Que li va prendre es calçons».

***

«Aquí veureu na Maria
Aquella que pretenia
Esser discreta i hermosa;
I es va morir rabiosa
Perquè estimats no tenia».

***

53. He intentat de normalitzar-ne al màxim l'ortografia, sempre respectant la rima.

«Aquí jau un fadrí vell
 Home molt feixuc de potes
 Sempre enamorat d'al·lotes,
 Que no hi estaven gens d'ell.
 De s'enfado que prengué
 Veient sa seva dissort,
 S'enamorá de la Mort,
 I el va voler! Es cap darrer».⁵⁴

***

«Aquí descansa un bergant
 Que hi vengué a cavall colcant».

***

«Un municipal aquí jau
 Perquè de tant córrer
 Se rebentà i morí».

***

«A dins aquest clot de terra
 Hi està enterrat En Pau:
 Amb sa dona estava en guerra,
 I vengué per tenir pau».

***

«Dins aquesta llosa hi ha
 Es cos fred de Na Maria,
 qui trenta-dos anys tenia
 Quan començà a festejar,
 I de tanta d'alegria
 Se va deixar s'alenar».

***

«Dins aquesta sepultura
 Hi ha En Greu de Son Sunyer;
 Home d'horrenda figura
 Breguista com es primer.
 Quina mudança tan grossa
 Que ha feta dins tan poc temps!,
 Cucs els mengen dins sa fossa
 I ell ho consent. No es mou gens!».

***

«Aquí dorm na Bet Rubí
 Que fadrina va morir:
 A sa mare queixes dava
 Que sempre la despertava
 Un poc massa dematí.
 Ja podrà dormir a volar
 A n'es llit a on jeu ara

54. Tom III; núm. 230; 3 de novembre de 1883.

Sense temor que sa mare
Vengui aquí a despertar-la!».⁵⁵

***

«Aquí jau un mallorquí
Que a noranta anys arribà,
I vuitanta nou n'emprà
En menjar, fumar i dormir».

***

«Sepultura d'en Palou
Revolucionari etern;
No el volgueren a l'infern,
Per por de que armàs renou».

***

«Aquí reposa en Lluisset;
Morí d'amor. ¡Oh angelet!».

***

«Del llibertí Jaume Antoni
Això és es sepulcre seu:
Va donar et ossos a Déu,
I sa carn a n'el Dimoni».

***

«Reposa aquí un mentider
Que a s' instant que badallava,
"Som mort" - "Som mort!", exclamava;
I ningú, ningú el cregué.
Quan ja va estar amortallat,
Deia un, tot boca badada:
- És sa primera vegada
Que ha dit una veritat!».⁵⁶

***

L'epigrama és una breu composició en vers, en la qual hom sol expressar una observació satírica o aforística amb gran agudesas:

«A un refresc en Tià Camorra
gorra posada hi va anar.
I un altre li preguntà:
-De què vas avui, Tià?
-Hombre, avui vaig de gorra».

***

«Amb so vici en Pep Denga
tot ho fon i ho fa mal bé,
I a ca seva l'home té
sa misèria que se'l menja.
I sa dona fent sa fel
Sempre, sempre me'l predica

55. Tom III; núm. 230; 3 de novembre de 1883.

56. Tom I; núm. 20; 1 de novembre de 1879.

I ell exclama: –Bon re-mica!
Passant fam guanyen el Cel!».⁵⁷

***

«Jo puc fer, (deia En Vaquer)
Coses que Déu mai podrà.
Jo puc fer de convidar
Un germà meu a dinar,
I ell jamai, perquè no en té». ⁵⁸

***

«A n'En Calafat digué
Un que havia viatjat:
– No hi ha punt dins el món
que jo no hagi trescat.
– Deus sebre sa geografia,
(li preguntà En Calafat).
– No hi he estat, però és segur
que molt prop em som passat». ⁵⁹

***

«Mirant-se en es mirall tot satisfet
Un xato, tort, ratat i geperut,
Exclamà tot gojós: –Déu ha volgut
Que s'home fos del món lo més *perfet*».

***

«Beata que es temps li passa
Remugant d'altar en altar,
O de jove pecà massa,
O ara ja no pot pecar».

***

«A un jove el creia molt ric
Don Pau, que és home de pes,
I havent-lo vist trist un pic,
Li diu: Què tens, Frederic?
I aquell li respon: –No res». ⁶⁰

***

«Preguntava En Poca-Roba
A Don Xim aquest hivern:
– Entre un sastre i un govern
¿Quina diferència hi troba?
I don Xim, que parla clar,
Rient, rient, li va dir:
– Que un, es poble sol vestir,
I s'altre-el sol... despullar». ⁶¹

***

57. Tom III; núm. 193; 17 de febrer de 1883.

58. Tom III; núm. 213; 7 de juliol de 1883.

59. Tom III; núm. 231; 10 de novembre de 1883.

60. Tom I; núm. 74; 13 de novembre de 1880.

61. Tom I; núm. 75; 20 de novembre de 1880.

«Per unes faldes morades
N'Aina i Na Bet plet dugueren;
A la fi se compongueren...
I quedaren despullades».

***

«Per no gastar cap dobler
Totsol s'afaita En Macià;
Però tal tall se va fer
Que mig any metge tengué
Que sa bossa li afaità».

***

«Ell diu: "Jo m'encenc d'amor".
I ella: "Per tu *loca* estic".
I ambdós en son interior:
"No veus que de tu me'n ric"». ⁶²

***

«En Pep muntant a cavall
Déu m'ajut! content digué:
I saltant un poc de pressa
A s'altre costat caigué.
Quan s'aixecà tot furiós
I vé de sang una bassa,
Digué: – Avui que m'ha ajudat
És estat un poquet massa». ⁶³

***

«¿Viu aquí un tal Don Ramon
Que fa poc temps que morí?
– No, senyor; vaig sentir dir
Que s'anà a l'altre món.
–Que és molt lluny? –Jo no ho sé.
–Com el podria trobar?
–Tirant-se vostè a la mar.
–Moltes gràcies! –No hi ha de què». ⁶⁴

***

«Es dia que va expirar
Es ferrer Toni Bastida,
Home que tota sa vida
Com un negre treballà;
Sa dona així s'exclamava:
–Vaja una sort més fatal!
És mort ara que guanyava
Vint pessetes de jornal». ⁶⁵

62. Tom IV; núm. 242; 26 de gener de 1884.

63. Tom III; núm. 164; 29 de juliol de 1882.

64. Tom III; núm. 170; 9 de setembre de 1882.

65. Tom III; núm. 187; 7 de gener de 1883.

2

FUNCIÓ QUE S'AUTOASSIGNA
«L'IGNORANCIA»*

La funció de la revista, si bé ens és donada al tast en les matèries i temàtiques que tracta, és precisament a través dels diversos manifestes, proporcionats pels mateixos redactors, on la podem veure molt més directament, així com el programa que es proposa. Ells mateixos fan una autoanàlisi sobre els diferents grups socials, i la seva acollida o rebuig cap a la revista:

«-Els hi agrada: a un senyor, un capellà, un ciutadà.
-no els agrada: a un savi, un jovesà, un misser jove, un pagès (que diu que dedica més atenció a Ciutat que no als pobles).¹»

*FITXA TÈCNICA DE LA REVISTA

Contingut: Poesia, prosa de creació, articles literaris, religiosos, costumistes, polítics, coverbos, xeremiades, anuncis i bibliografia.

Lloc i data de sortida: Ciutat de Mallorca, 21 de juny de 1879.

Darrer número publicat: Núm. 320; 25 de juliol de 1885.

Periodicitat: Setmanal.

Preus: Núms. 1-159: 2 cèntims a Ciutat; 2 1/2 als pobles.

Núms. 160-320: 5 cèntims a Ciutat; 6 1/2 als pobles.

Etapas de publicació: Quatre toms: 1r. tom: núms. 1-80 (21 de juny de 1879 - 25 desembre de 1880); 2n. tom: núms. 81-160 (1 de gener de 1881 - 1 de juliol de 1882); 3r. tom: núms. 161-240 (8 de juliol de 1882-12 de gener de 1884); 4rt. tom: núms. 241-320 (19 de gener de 1884-25 de juliol de 1885).

Nombre de pàgines: 320 núms. a 4 pàgines cada número = 1.280 pàgs., més 4 índexs d'autors. total: 1.284 pàgines.

Impremta: Núms. 1-288: Pere Josep Gelabert.

Núms. 289-320: Vídua i fills de Pere Josep Gelabert.

Redacció: C/ Moliners, 12. Ciutat de Mallorca.

Administració: Mateu Rotger. Cadena de Cort, 11. Ciutat de Mallorca.

Director: Núms. 1-80; Mateu Obrador i Bennàssar.

Núms. 81-320: Pere d'Alcàntara Penya.

Redactors: Bartomeu Ferrà, Jeroni Rosselló, Tomàs Aguiló, Joan Feliu, etcètera.

Idioma: Català.

Il·lustracions: Un dibuix de Pere d'Alcàntara Penya.

1. Tom I; núm. 38.

En un altre article titulat *1881*² fan una defensa de la revista, i fixen d'alguna manera el tipus de lector que la pot llegir:

«...Per axò han de comprar *L'Ign.* totes ses mares, tots es bons atlòts, tots els estudiants, es capellans, es menestrals honrats, es comerciants de bona fê, es barbés y perruqués, es procuradós qu'escriuen cartes à n'es pagèsos...»

Fent-ne una primera lectura global, podem establir una sèrie de constants i consignes de què es val per tal de proporcionar les seves línies d'actuació. Aquests principis bàsics del seu programa serien els següents:

- 1r. Servir de vehicle de comunicació entre els escriptors i els lectors.
- 2n. Reunir mostres de la producció literària del moment.
- 3r. Recollir rondalles, gloses, i tot allò que fa referència a la tradició de Mallorca.
- 4rt. Promoure l'ús de la nostra llengua.
- 5è. Esser portaveus de la fe catòlica.
- 6è. Fomentar i divulgar les traduccions.
- 7è. Informació sobre les tasques i els fets culturals, d'arreu de l'Estat espanyol (publicacions de llibres, premis literaris, revistes, etc.).
- 8è. Servei més o menys regular de bibliografia, amb comentari de les obres.
- 9è. Utilització, en determinats moments, de les pàgines de la revista com a plataforma propagandística de la ideologia conservadora (atac més o menys constant, i de forma quasi sempre satírica, al progrés).

Juntament amb aquests nou punts que de seguida comentarem, hom veu un triple propòsit entre els redactors de la revista: ensenyar, criticar i fer riure.

1r. El lector destinat a llegir la revista és un lector fonamentalment de classe mitjana: els menestrals, baldament els redactors intentin amb llurs pàgines de fen arribar la revista a tots els sectors (sigui la que sigui llur classe social). Així mateix volen augmentar clarament el nombre de lectors, ja sia criticant el sensacionalisme d'altres periòdics de Ciutat de Mallorca, tot dient que exageren molt la realitat, ja sia ampliant constantment el nombre de redactors o les novetats de la revista: anuncis, almanacs, entreteniments diversos:

«Fins ara dos ignorants duien es pes de tota sa revista; ara han passat a sa reserva, se'n cuidaran uns quants altres ignorants».³

En un altre article hom ens fa una mena de retrat dels components de la primera redacció:

«Sa Redacció de L'IGNORANCIA se compon d'un parey d'ignorants sapats y rabassuts com uns Sant-Paus, d'uns quants de mitjes tayes, y d'un altre magret y establanquehit, que se regonex molt inferió a tots es directós clásichs del món, en lo que pertoca à forsa material, y que just en té una mica de forsa (y encara gracies) à sa punteta de sa ploma».⁴

2. Tom II; 1 de gener de 1881.

3. Tom I; núm. 80; 25 de desembre de 1880.

4. Tom I; núm. 7; 2 d'agost de 1879.

Aquest lector «ignorant» a qui es dirigeix la revista és mallorquí i es troba disposat a dir blanc al blanc i negre al negre:

«Y axí quedam, lector amigo; si acás no enténs es mallorquí, dorm descansat: que axò serà señal que no l'escrivim per tú».⁵

Per tant, la comunicació escriptor-lector es fa amb aquests propòsits: ensenyar el lector a llegir i escriure en mallorquí, sempre amb un desig constant de superació i difusió:

«Prest la sentirem conversá còm una cotorra, més clá y més estil-lat que no ha xarrat fins ara, que gracias si s'es donada a entendre amb mitjes paraules y amb sa llengo travada».⁶

Una vegada complert aquest propòsit –de la redacció– d'ensenyar a llegir i escriure (amb ortografia popular) el mallorquí, a més a més: «...ha estirat es padás quant ha vist que no bastava per tapá peus».⁷

2n. La inexistència pràctica d'una novel·lística mallorquina en aquests anys és compensada o substituïda per aquesta mena de literatura, i per tant cal estudiar la funció que realitza la revista en aquest context. Així podem veure escrits o bé textos realitzats amb una intenció purament literària, o bé aquells l'única pretensió dels quals és distreure i entretenir el públic. Això es manifesta també en el tipus d'humor emprat, en la concepció de la literatura com a fet d'entreteniment, en els personatges que hi apareixen, en el llenguatge, que fan junts que aquesta classe mitjana (menestrals) trobi en la revista una mena de literatura adient als seus gusts.

Veiem entre els articles de la revista una gran diversitat quantitativa (prosa filosòfica, descriptiva, satírica, assaig, vers de codolada, dècimes, gloses, sonets) i qualitativa, entesa la revista com un centre aglutinador d'escriptors (edat, manera de pensar, estil), enfront de modes literàries ja establertes: així, hi trobem els escriptors romàntics, els «costumistes» (en el sentit ampli de la paraula) i algun que posteriorment s'alinejarà en el corrent modernista. De fet, entre aquestes tres tendències literàries no hi ha uns límits precisos: el costumisme conserva encara trets romàntics (el més evident dels quals és la tendència a la idealització d'una societat en vies de desaparició), i dins el modernisme encara hom pot trobar una tendència a la prosa costumista (M. dels Sants Oliver, J. Ruyra, S. Rusiñol i S. Galmés, en part).

3r. La identitat de la revista, cal cercar-la en la seva pròpia tradició. Així, la mentalitat dels seus col·laboradors i la del lector van –la major part– cap a la tradició mallorquina, ja sia mitjançant articles on és retratat un determinat personatge o

5. Tom I; núm. 1; 21 de juny de 1879.

6. Tom II; núm. 134; 31 de desembre de 1881.

7. Tom IV; núm. 320; *Una notícia interessant*.

tipus social, ja a través de les nombroses rondalles i sobretot gloses que apareixen a la revista. Aquest tradicionalisme conservador se sent prou identificat amb el triple propòsit de la revista: ensenyar, criticar i fer riure, sempre amb un llenguatge ple de barbarismes i expressions col·loquials, colorista, volgudament localista.

Aquest intent de mantenir les tradicions populars i religioses mallorquines és dut a terme mitjançant articles que descriuen la realitat avui per avui, i comparant-la amb les coses i els actes que hom feia en altre temps, sempre lamentant-se per llur desaparició progressiva. N'és un exemple l'article *Quin temps era aquell*,⁸ quan descriu la Quaresma que hom fa en el moment present. Hi apareixen 40 articles rondallístics: trenta-sis en prosa (*Sant Pere, Un pagès beneit, S'aigo des Cervell, Ses pescades, No és rondalla, Es jai de sa Barraqueta, Sa mà des moro, Rondalla, Mestre en Toni*, etc.) i quatre en vers: (*Es remei de Santa Eugènia, Es Corpus de Sant Miquel, No la tragué proveïda, i Sa Rondalla de sa Jaia Maia*).

Quant a les gloses, són sens dubte, el tipus de vers més freqüent a la revista. N'hia ha dues-centes catorze, amb diferent còmput sil·làbic, moltes de les quals conserven la rima característica de la glosa.⁹

4t. Ensenyar el lector a llegir i escriure en mallorquí. Aquest és l'objectiu bàsic de la revista. Després veurem que l'aplicació d'aquesta llengua és en virtut d'una ortografia popular, àdhuc calatravina, com alguns crítics han apuntat.

Tot i que aquesta ortografia «popular» pugui dur a una divergència lingüística entre els escriptors —és a dir, a veure una paraula tractada amb diverses grafies diferents; cal tenir en compte que encara ens trobam lluny de la fixació de les normes ortogràfiques—, veiem que aquesta ortografia, malgrat els defectes, està ben cuidada i resulta uniforme en tota la revista.

La totalitat dels redactors són conscients de la necessitat d'enaltir la nostra llengua i de la importància de llur treball dins la revista: això és, servir de vehicle per a la conservació i difusió del nostre idioma. Així s'expressen en un article dedicat a Ramon Llull, com a mestre i pare de la pàtria, símbol de patriotisme mallorquí:

«Avuy es la diada en que's mallorquins gelosos de ses séues glòries haurien de dá pròves de patriotisme; avuy es s'aniversari de la mòrt de Ramon Llull, prodigi de ciència, volcan d'amó à Déu y agoserat Apòstol de s'Evangèli, que trescá l'Europa y part de l'Àfrica per propagá sa verdadera ilustració y volguent establí sa fraternidat universal».¹⁰

5è. Conservadorisme i catolicisme van lligats al llarg de la revista. Quan observem els seus col·laboradors, ens adonem que una bona part o bé són capellans,

8. Tom I; núm. 41; 27 de març de 1880; *Alehuya!*

9. En aquest apartat no analitzarem el contingut de les rondalles i gloses. Deixarem aquest punt per a estudis posteriors.

10. Tom I; núm. 55; 3 de juliol de 1880.

com és el cas de mossèn Alcover o Miquel Costa i Llobera, per citar-ne dos, o bé combreguen amb la ideologia catòlico-conservadora, com ocorre amb la resta. Així tenim un cas clar en «Mossèn Lluç»,¹¹ pseudònim emprat precisament quan es tracta de fer un article moralitzador. Aquesta defensa del catolicisme a ultrança ja pot ésser vista en forma de manifest:

«Abans que tot, som catòlics obedients y respetuosos, y deploram amb gran dolor qu'hey haja qui no tenga el degut respecte a lo que forma una de ses creències més fundamentals de sa nostra religió».¹²

També, enaltint un símbol patent de la religiositat mallorquina, com és el cas de la Verge de Lluç, convidant tots els mallorquins al pelegrinatge al seu Santuari.¹³

6è., 7è. i 8è. Veurem aquests tres aspectes més profundament en altres apartats. Assenyalarem ara tan sols que apareixen al primer tom tres traduccions en prosa, concretament *Sa llebra i s'erissó*,¹⁴ dels germans Grimm, *Sa venjança i es perdó* (paràbola) de Krummacher,¹⁵ i *Els tres indicis* de Hartzenbusch. En vers, al tom primer, també tenim traduccions de faules: Isop, i una de molt interessant sobre els *Bons Consells* de fra Anselm Turmeda:

«Havent passat déu anys sense qu'hajem vist espargirse per Mallorca es Nòu Fra Anselm Turmeda, llibre de bònns conseys, compòst y publicat à Vich (Estampa de Ramon Anglada) per un d'es més distingits poetes catalans, mos ha paregut per via de recomenarló; extreurem algunes estrofes acomodat un pòch sa séua ortografia à n'es mallorquí adoptat per sa Redacció de "L'ignorancia", esperant que son autor mos perdón aquesta llibertat».¹⁶

Al tom segon, en surten quatre en prosa: dues, de Fernán Caballero, tretes de *La Gaviota*; una tercera, d'Andersen, titulada *Dues candelas*; i una altra de H.C. Andersen, *A la tomba d'un aubat*. En vers n'hi ha tres: *Un romanç negre*, d'Argensola; *Una serenata*, de Mireio; i més *Fàules*, d'Isop. Al tom tercer, tres en prosa: *Ses tres branques verdes*, treta de la tradició popular; *Es cec de Bellver*, traducció del castellà; i una altra, traduïda del provençal, titulada *Rondalla*. En surten dues en vers: *Sa tórtola i sa dona*, de J. C. i F., i *Declaració d'amor*, del mateix autor.¹⁷ I, finalment, al quart tom, n'hi apareixen dues en prosa: *Máximes i*

11. Bartomeu Ferrà.

12. Tom III; núm. 232; *Lo del dia*.

13. Tom I; núm. 51.

14. Tom I; núm. 51.

15. Tom I; núm. 69.

16. Tom I; núm. 73; 6 de novembre de 1880.

17. Només he pogut localitzar-ne les inicials.

consells pel jovent del dia,¹⁸ traducció de l'italià; i *Sentència del Salvador*, traducció del castellà.¹⁹

9è. Aquest apartat, juntament amb el de la llengua, és el més emprat pels redactors, i serà un dels més tractats al llarg del treball de la revista. No hi trobam, és cert, una defensa exaltada d'un ideal polític determinat, si bé quasi tots els articles tiren cap a un tipus de conservadorisme ben definit. Aquest conservadorisme tanca les portes al progrés (criticant d'una manera especial Darwin) i als invents i modes (tant literàries com socials) que estan sorgint a la resta d'Europa i a Amèrica.

La revista, quan s'ho proposa, pretén de ferir i ho aconsegueix. N'és un exemple la crítica que fa del batle i dels regidors de l'Ajuntament de Palma,²⁰ on en hàbils termes hom explica possibles solucions —que els regidors no troben— a problemes de l'Ajuntament, fins a convèncer els mateixos consellers. És, però, una crítica molt suau, com veurem:²¹

«En lo que fins al present ha estampat L'IGNORANCIA, inclús tot quant à s'Ajuntament es puga referí, no s'ha proposat agraviá ni ofendre a ningú nat del món, y ménos à cap de vostès, ni particular ni colectivamente».

Mentre hom fa una crítica, més aviat planera, sobre allò que haurien de fer els actuals regidors, elogia la tasca dels antics regidors de Palma:²²

«¡Déu vulga que no hajim d'añorá es Retgidós passats, y que puguem aplaudí es comportament dels nous!».

També hi ha censures a una constant social: les vagues dels obrers, tot dient que no haurien d'existir i que més aviat caldria una perfecta harmonia entre patró i obrer:

«L'amo d'avuy en día, ò sía es capitalista que dedica es séu capital à s'indústria, vòl goñá molt sense fé gens de feyna...

Per evitá ses huelgues s'es mesté estodiá sa constitució d'els antichs grèmis y restablir-lós d'una manera armònica amb sos coneixements nous de sa nòstra època perque sian sa milló palanca de sa prosperitat de sa nòstra indústria».²³

18. Núms. 254-255.

19. Tom IV; núm. 303.

20. *Es baxos de s'Ajuntament*. Tom I; núm. 7; 2 d'agost de 1879.

21. *Op. cit.*

22. Tom I; núm. 51; 5 de juny de 1880.

23. Tom IV; núm. 297; *Huelgues*.

3

ASPECTE IDEOLÒGIC

El primer número de la revista anuncia d'alguna manera el seu programa, que no és «clos i exclusivament literari»: religió, filosofia, art, entreteniments, coverbos, anuncis..., tot tindrà bona acollida si es presenta; i amb el seu programa configura de qualque manera el caire que ha de prendre la revista. És clar, parlem en teoria, que podem prendre com a punt de partida d'un ideari molt concret i alhora molt restringit. Això sí, hi ha la voluntat d'idees, encara que hom no expliciti en què consisteixen. Doncs bé, assentades les bases, cal rastrejar aquells escrits teòrics o de caire informatiu que de qualque manera ens reme-tran al camp de la seva ideologia, tant política com estètica o culturalista en general —dins la qual haurem de destacar la qüestió de la defensa de la llengua, molt important, com veurem—.

A) *Ideari polític*

La defensa exaltada d'un ideal polític no la trobam explicitada en cap moment; de fet, a la revista no hi ha cap tipus d'al·lusió a la política, i l'espai que li assignen és mínim: es redueix a desenvolupar el fet del catalanisme-nacionalisme, més aviat com un enyorament pres dels poetes romàntics que no pas en un sentit de conscienciació nacionalista.

a) *El nacionalisme/regionalisme*a) *L'enyorament romàntic*

En el sentit d'una restauració del passat, de caire nostàlgic, creant en molts de casos una literatura moralitzant i sovint circumstancial.¹ ò És, sens dubte, un dels tòpics del romanticisme que més arrelaren:

«Ay còm t'añor - ma pàtria amada!
Ay recordante - lo méu còr viu!
Si tu sabesses - quantes vegades,
Amb sos méus sòmits - m'has alegrat,
Si tu sabesses - quantes vetlades,
Pensant en tú - m'he despertat».²

1. «Els poetes romàntics», dins *Cent anys d'Història de les Balears*, citat, pàg. 198.

2. PAU PERE I PÍFOL, *Desitx a Mallorca*, Tom II; núm. 104; 11 de juny de 1881.

Altres vegades aquest enyorament de l'illa es transforma en un sentit de grandesa i patriotisme, degut al comiat definitiu o circumstancial:

«Adéu Mallorca
Pàtria ditxosa.
Fins ma tornada
Portaré dòl.
Ja rès m'importan,
Ses altres terres,
Si sòls Mallorca
Vòl lo méu còr!».³

En resum, aquest «enyorament» de Mallorca ens és donat quasi sempre per un cant d'enaltiment, de lloança i d'homenatge:

«Que n'ets d'hermosa Mallorca,
Sobre les ones dormida!
Y mes qu'hermosa estimada
Per qui com jo t'aprecia!»⁴

b) *L'exaltament popular*

També és d'origen romàntic, però s'expressa com una defensa d'allò que és mallorquí simplement pel fet d'esser-ho, actitud molt més lògica i moderna que l'anterior. Utilitzaran el romanç, la cançó o els mateixos versos de codolada, tan típics de la revista:

«Es Mallorca una roqueta
Qu'altre en el món no n'hi ha,
Per ses séues còses rares
Y costums originals».⁵

c) *El catalanisme/anticatalanisme*, entès com a actitud a favor o en contra dels catalans del Principat:

«...Y no diré qu'axò sia per avorrimt, sinó perqu'es catalans están molt per lo séu en totes ses còses y per axò teníen empeño en fé tot lo bò catalá encara que sia forasté: A una botiga, preguntau tantes unses de to-cino, preguntau si es bò y vos dirán: -Ja'u crech! ell es de la tèrra, no es pensí que sia mallorquí».⁶

O aquest altre, on hom fa una deformació de l'idioma català, tot imitant una conversa i acabant cada estrofa amb la frase següent:

«ca-ta-clòch, ca-ta-clòch,
Xuch-xuch».⁷

3. UNA SELVATGINA, *A Mallorca*, tom II; núm. 132; 17 de desembre de 1881.

4. BALTASAR SALVÀ, *A Mallorca*, tom IV; núm. 273; 30 d'agost de 1884.

5. PEP D'AUBENYA, *Carta à l'amò'n de Binixorbell sobre Fires y Festes*, tom II; núm. 114; 20 d'agost de 1881.

6. UN ESTUDIANT DOBLEGAT, *Lo nostro*, tom II; núm. 108; 9 de juliol de 1881.

7. ALIATAR, *Del moll à Plassa*, tom I; núm. 46; 1 de maig de 1880.

Aquests recels mutus, tanmateix, no són unitaris a la revista, com veiem en aquest article en vers, signat per Victòria Penya d'Amer:⁸

«Volau, volau colometes,
Cap al vòstro colomar,
Anau à la bella Palma
De les illes Balears.

...

Qu'en direu de Barcelona,
qu'en direu d'els catalans.
D'aquesta ciutat tan nòble
Y d'aquests còrs tan lleals».

b) *La natura*

Quasi la totalitat dels escrits sobre aquest tema responen a mites o consideracions bucòliques del camp, molt pròpies de gent de ciutat, que, potser, són preàmbuls de la visió del camp que tendran els poetes de l'Escola Mallorquina, i que ja trobaríem en un poeta romàntic com Josep Pons i Gallarza.

Així les delectances de la natura responen al tractament vuitcentista d'aquesta idealització que suposa contemplar-ne el paisatge i els elements: una posta de sol, l'aire pur, la llibertat i els costums personalistes de la gent que hi habita:

«Oh y quanta poesia s'enclou dins la muntaña!
Quins costums tan tradicionals é inocents son aquests!
Ditxós qui les disfruta, sense tení enveja de viure recelós ni de ses costums de farsa que s'usan dins Ciutat».⁹

Veiem en aquest fragment el doble tractament que hom fa de la natura: a) com un lloc idíl·lic, sinònim de llibertat, i b), com a refugi de la ciutat i dels seus «renous». Aquest segon tractament és el més abundós en les pàgines de la revista. Aquestes comparacions camp/ciutat són fetes des de diversos punts de vista. De vegades hom contrasta l'alegria, el goig i el benestar del camp, enfrontats amb la contaminació, el renou i la mala olor de Ciutat, com en el cas d'aquest poema d'«Una Selvatgina», titulat *A mon estimada amiga P.R. y S.*:¹⁰

«De Seuva som venguda,
Pèpa estimada, De Seuva qu'es sa vila
Que més m'agrada.
Més, ay! amiga méua,
M'en vuy torná,
Dins la Ciutat tancada
No hey puch está.

8. *Despedida à mes estimades nebodes Catalina Barceló y Juana Mir*, tom II; núm. 116; 3 de setembre de 1881.

9. UN ESTUDIANT POLLENCÍ, *La toa*, tom I; núm. 52; 5 de juny de 1880.

10. MARCEL·LINA MORAGUES, tom III; núm. 191; 3 de febrer de 1883.

...
 El camp me dona vida,
 Ciutat tristó:
 Respirant s'ayre lliure
 Estich milló.
 Prest m'en tornaré à Seuva
 Y allá estaré
 Y els séus suaus aromas
 Respiraré.
 Y aquí dexém que cridan
 Es renouers,
 Qu'es cantars d'els pagesos
 M'agradan més».

En un article titulat *Coses fondes*, Pere d'Alcàntara Penya¹¹ ens parla amb admiració i reverència de les bel·leses i els tresors amagats dins la natura. És el tractament de la natura com a mare de tot element dinàmic i generador: sempre és en moviment, mai no descansa, puix que crea, fa néixer, fa créixer...:

«¡Qu'hermosa es sa Nauturalesa amb ses séues òbres!
 ¡Que rica, que fecunda, que bella, que variada».¹²

Esmenta els elements que fan treballar i admirar la natura: els ocells, amb llurs nius, llur descendència; l'experiència que han agafat sense que ningú els hagi ensenyat res; els polls que «totduna de nats ja sápiam caminá bé y picá en terra per cohí es menjá que més les convé y fé altres còses que saben fé sense que ningú les ho haja enseñat».¹³ L'article acaba tot encetant o destriant el gran secret amagat dins la natura, els seus màgics encants:

«Ay, y quants de tresòrs mirareu amagats dins aquestes còves! Quantes còses fondes penetrareu que vos pareix ara impossible de poder-les entendre may».¹⁴

De fet, no hi veiem sinó el programa que la revista es planteja des d'un principi: el tradicionalisme, el conservadorisme, enfrontats a tot quant faci olor a progrés o modernitat:

«Quin alenar més ample!,
 ahont los aucellets sols no hi arriban,
 ni les floretes crexan
 damunt aquest trispol de pedra viva».¹⁵

Aquesta escala platònica: bel·lesa / natura, tan utilitzada pels poetes del segle XIV espanyol, arribarà fins i tot, en alguns casos, a uns caires totalment reflexius:

11. PEP D'AUBENYA, tom III, núm. 209; 9 de juny de 1883.

12. *Op. cit.*

13. *Op. cit.*

14. *Op. cit.*

15. MESTRE ESCRIVIU, *Pomcelles*, tom IV, núm. 279. 11 d'octubre de 1884.

«Aprèn de mí jove hermosa,
 (deya la ròsa, imitantla).
 El qui m'ha dat la bellesa,
 éll mateix la m'ha llevada».¹⁶

c) *La política*

Baldament aquest tema no sia tractat d'una manera prou clara pels redactors i col·laboradors de «L'ignorancia», en alguns articles hom pot entreveure aquesta ideologia reaccionària o conservadora que els caracteritza. L'interès polític es redueix al municipi i, en tot cas, a la diputació/província, amb una total indiferència per la política exterior. Això correspon a la mentalitat illenca segons la qual només existeix Mallorca i fora Mallorca. Hi ha alguns aspectes generals i uniformes en el programa «polític» de la revista:

a) *La presentació d'una visió de la societat totalment caòtica.* És motivada moltes vegades pel mal ús que els rics fan dels diners i la «pobrea» que cada dia es mor de fam. Ensem, hom critica els milions de diners que són gastats inútilment i les persones que moren en una guerra, i analitza amb detall allò que hom podria fer dedicant-los a altres coses. Aquestes idees ens recorden un poc l'*Informe sobre la ley agraria* de Jovellanos:

«Ses guerres de Napoleón costáren tres millons d'homòs y més de cinch mil millons de duros.

La Grècia ha fús y fét fondre à ses altres nacions, prop de dos mil millons. Sa de Méjico matá setanta mil homos y ventá cent millons més...»¹⁷

Altres vegades aquesta crisi social es manifesta pel desequilibri que hi ha en les persones, en art, economia i política, tot aprofitant les pàgines sempre per criticar tot allò que vagi contra la tradició i el conservadorisme, com el següent article, signat per Toni Tro, titulat «Desequilibris», on hom critica el socialisme:

«Entenguemmós: ¿A que se diu socialisme? ¿Qual es séu vertadé sentit? ¿Aquest esperit que només té un cayre? Aquesta paraula en té dos molt marcats y bòn de coneixe: un p'el qual la societat, pòble, vòl més de lo que té y li correspòn; y altre p'el qual la mateixa societat, pòble, crida y se resisteix a que li prengan més de lo que pertocà y correspòn. Es dí: un esperit d'atach, y un de resistència».¹⁸

En aquest article hom blasma un «desequilibri d'idees» atribuït al socialisme, tot dient que no és clarament palès el fonament d'on parteixen, car, segons el narrador, «coneixem paraules, però no idees». Fa una anàlisi de la mala interpretació que hom pot donar d'una teoria quan és difícil de delimitar els concep-

16. M. G. *La bellesa de la terra*, tom IV; núm. 315; 20 de juny de 1885.

17. PEP D'AUBENYA. *Un milló de duros*, tom II; núm. 101; 21 de maig de 1881.

18. Tom III; núm. 214; 14 de juliol de 1883.

tes de justícia o d'injustícia, ja que cadascú ho mira pel caire que li convé. I afegeix:

«Qui està damunt y péga, vòl que sía axí còm ell tròba qu'ha d'essê, qui està devall y rèb, vòl que sá axí còm ell pensa qu'hauría d'essê».¹⁹

Ens adonam que no hi ha un criteri massa homogeni per part dels col·laboradors a l'hora de donar una visió política, sinó que més aviat són impressions personals dels qui ho redacten. És el cas d'aquest article, en el qual hom critica la propietat privada perquè els rics no volen donar feina als jornalers:

«Es propietaris de Mallorca y es carratés s'assemblen amb una còsa y es en que se dòrmen en es carro que menan, y arriban sempre à la mala hòra, malcriant sa bístia, perjudicant es carro, cansant es passatgés...»²⁰

El que sí que tenen clar gairebé tots ells és que són conservadors, i, com a tals, catòlics, i no es cansaran de ridiculitzar l'altra banda: els republicans, ja sia a través de caricaturar-los físicament («No'u sé; qualche republicanot: ¡Dú unes barbes!»),²¹ ja criticant, d'una manera sarcàstica llur programa ideològic:

«...Y en goñá, si qu'en farém de còses; ni heyaurá contribucions, ni reys, ni quintos, ni municipals; només heyaurá llibertat de culto, que vòl dí que no hey ha Déu, ni ningú mos comandará, podrem fé tot lo que voldrém...»²²

Aquesta «llibertat», tan mal vista pels homes de la revista, i que tant els preocupa, arriba, en un article signat per F. G. (Francesc Gomila), mitjançant un personatge anomenat «Don Quijote de la humanitat», a una crítica radicalment reaccionària. El personatge ens és descrit com a liberal, coneix Darwin i Proudhon, i el seu diccionari és:

«Llibertat, cadenes, desmoralisació, fònt de riquesa, progrés, adelants, cultura moderna, martiris, sinsabors, corrupcions de costums, esclavitut, y ¿Entiende Ud.? Vet-aquí es séu diccionari d'us pròpi».²³

En aquest article hi ha dues idees que marcaran el ritme i la definició de la revista: el progrés (que tractaré després), i la corrupció dels costums.

Aquesta corrupció és referida sobretot a la burgesia i l'aristocràcia, però de fet la pateixen tots els sectors principals de la societat: l'empleat que perd els doblers i l'alegria al «casino»; el municipal que està malhumorat perquè no cobra; la criada que plora, perquè només pensa en el seu enamorat i no en la feina, o els mateixos pagesos que duen els al·lots a estudiar carrera, quan realment el camp els necessita, i que a més de no estudiar i dur «suspensos», l'únic que fan és aprendre de fumar, anar amb al·lots i no pensar en res de profit. En definiti-

19. *Op. cit.*

20. PEP D'AUBENYA, *No hey ha feina*, tom II; núm. 85; 29 de gener de 1881.

21. NEMO, *Sa primera volada y sa darrera surada* (1), tom II; núm. 98; 30 d'abril de 1881.

22. NADAL, *Es sopá à má d'es dia de Sant Bernat*, tom I; núm. 62; 21 d'agost de 1880.

23. *Don Quijote de l'humanitat*, tom IV; núm. 256; 4 de maig de 1884.

va, aquesta visió caòtica i corrupta de la societat també ens és donada pel mateix caràcter individual de la gent de l'època, com ens ho descriu V. S. en l'article titulat «Homos»:

- «optimistes: són aquells qu'eu creuen tot fácil ò possible»
- «pessimistes: són tot lo contrari...»
- «possitivistes: són positius en tot, llevat en s'homonía de bé»
- «materialistes: són es qui no créuen en Déu ni en Santa Maria»
- «idealistes: casi tots están prims i descolorits, y perillan morí tíschs»
- «escèptics: són aquells que tot heu posan en dupte»
- «naturals: aquest caracte no'l puch descriure en via ninguna, perque may he vist un caracte vertaderament natural de tot».²⁴

b) *La crítica contra les modes noves o progressos tècnics.* Hi ha al tast de la revista molt pocs articles on hom entrevegi una defensa clara del progrés o de la modernitat. Som, no ho oblidem, en una societat on la tradició i el catolicisme es contraposen al progrés, l'assimilació de les noves idees, els vessants liberals... Aquesta «por» al progrés ens ve de vegades d'una manera al·legòrica, en el sentit d'inventar uns personatges, a l'antiga usança, l'un representant «lo bo», és a dir, la tradició, l'altre «lo dolent», o sia, el progrés. Altres vegades, aquesta tradicionalitat es refereix a la pagesia tot reclamant que no s'han de deixar de banda la mà i l'esforç del camperol per les noves maquinàries que introdueix el progrés tècnic:

- «Segons quins segadós; segons quins llocs, es preferible la má d'obra a la maquinària, y viceversa:
Els segadós fan feyna á rebentá, però no pèrden es cantet».²⁵

En altres casos es limiten a fer una comparança entre allò que desapareix o es canvia i allò que ho substitueix, és a dir, dels avantatges i desavantatges que el progrés comporta: substitució dels carros dolents per les diligències; substitució del foc pels llumins, de la ploma d'au per l'estilogràfica, dels pantalons amples de pagès per pantalons de cames de flabiol..

On tots comparteixen realment un criteri unitari sobre el gust per l'antic, per les formes clàssiques, és en art. Però molts creuen també que no hi ha temps que no torni, en qüestió de gust artístic: esmenten les caixes i arquilles que tornen a usar-se com a mobles a Mallorca. Tenen consciència que estan vivint una mena de Renaixement artístic que torna a Mallorca.

He deixat en darrer terme d'aquest apartat el principal atac que els costumistes dediquen al progrés, que va dirigit contra Darwin i les seves idees. Realment no li perdonen el més mínim detall, des de les seves paraules que l'home descendeix dels simis, tot dient que no comprenen com un home de ciència com Darwin ha pogut arribar a aquesta conclusió tan irracional.²⁶

24. Tom I; núm. 33; 31 de gener de 1880.

25. ALIATAR, *Segadós y segadores*, tom II; núm. 102; 28 de maig de 1881.

26. TONI TRO, *Un Darwin capgirat*, tom IV; núm. 318; 11 de juliol de 1885.

Altres vegades aquest comentari sobre Darwin agafa uns tons més sarcàstics o irònics, com aquest, també referit al mateix Darwin:

«...Homos patatas y de ses dònnes blêdes, y de ses monèyes esperitual, (Asinus Sapiens Darwin)».²⁷

En un altre article parlen tres personatges al·legòrics: mestre Resolis (conservador), Volter (il·lustrat, modernista) i Madò Xerraina (tradicionalista). Cadascú explica les seves idees i crítiques contra els altres. Volter —és a dir, el progrés— critica una sèrie de punts a Madó Xerraina:

«Volter.— Psi! lo que es à mi, es frares no m'han fet rês; que'n vengan en volê. Però jò estich quantr'ells pèrque he sentit lletgí més de dos pichs, à n'es diaris, que eran uns bons sacrapassos...»²⁸

Es riuen de les modes perquè no les coneixen, perquè es tapen els ulls davant tot allò que fa olor de nou. Tot això molesta el seu esperit estàtic i provincià: viuen aïllats de la resta del món i es pensen esser autosuficients. Mai no són conscients de llurs limitacions:

«Qui segueix sa mòda, es criat d'ella, perque fa lo qu'ella mana, sense esserlí superiò; y es mártir d'ella, puis pateix sos martiris cruèls, còm ja he dit». (Un atrevit).

c) *Sobre qüestions del municipi*. Com ja he dit abans, és mínim l'interès manifestat pels autors de «L'Ignorancia» per la política exterior. Aquesta total indiferència per «lo extern» es veu compensada pel gran interès que senten pel municipi. No intenten quasi mai de fer política sobre el tema, ans segueixen els cànon costumistes, intentant caricaturar alguns prototips definits de municipals, batlles, regidors, etc. És el tema constant (i tan actual) de criticar per criticar i sempre els primers en rebre són el batlle i els regidors, com és el cas d'aquest article de «Miranius» titulat *Sa Barca Municipal*,²⁹ on compara l'Ajuntament de Ciutat de Mallorca amb una barca que quasi sempre se'n va a fons:

«Mentres véren la costa,
Tothom anava en gran;
Quant dins es golf entráren,
Va comensá es naufratx».

El to irònic és quasi general en parlar dels batlles, i del que han hagut de fer i «comprar» per tal de poder arribar on són. En seria un exemple clar l'article de Margarida Renouera, titulat *Cartes destapades*,³⁰ on, en una carta dirigida a un tal don Toni, li diu que el seu home és ja batlle, i parla de la seva immensa alegria, malgrat haver hagut de comprar els regidors i donar-los beguda a voler.

27. TÒFOL, *Esperits*, tom II; núm. 97; 23 d'abril de 1881.

28. *Bona fe y mala fe* (III), tom I; núm. 64; 4 de setembre de 1880.

29. Tom I, núm. 52; 5 de juny de 1880.

30. Tom I, núm. 29; 3 de gener de 1880.

És interessant i curiós perquè, si ha hagut d'usar aquests mètodes (compra, begudes, etc.), ara la seva política és totalment restrictiva (tancament de tavernes, sales de joc, etc.).

La majoria de crítiques a l'Ajuntament són sobre qüestions socials, o sobre fets ocasionals com ara el problema de la canalització d'aigües, tot criticant la no assistència a la reunió per part del batlle perquè ha anat de «pesca»:

«Per acabá, darém també un consej à n'es nòstro maretjat Ajuntament, y es: que no torn remòure aquest asunto d'aygos; porque es desprestigi y s'impotència no li dexarán fé rês amb acèrt».³¹

O també aquest altre, on hom critica la Diputació per haver fet la «barrina» de cent metres d'aigua, quan hi havia possibilitats de fer pous artesanals:

«...Sa barrina jau, y es pous s'axugan, y ses cisternes ja están axutes, y es manantials s'estreñen y es niguls passen de llis, y es bestia se mor, y es carratés traginan botes de cinch quarts enfora».³²

La majoria d'articles són moralitzants, mai no plantegen en llurs crítiques un enfrontament directe amb l'Ajuntament i els seus membres, sinó, més aviat en un sentit «paternalista», es limiten a esmentar els errors o les llacunes que hi troben. Al darrer número de la revista, la redacció signa un article titulat *Una notícia interessant*, on aprofita per acomiadar-se dels lectors, parla d'afers diversos i acaba dirigint la mirada als Ajuntaments mallorquins:

«Fassa Deu qu'en arribá tròpia Mallorca refeta, amb Ajuntaments qu'en llòch d'ocuparsê de política, s'ocupin de sa bõna administraciõ d'els pòbles; que véja cases nòves allá ahont están ara aquelles parets antigues qu'amenassen esclafá al qui passa...».

Per tant hi ha una consigna general per part dels col·laboradors de no fer política a les pàgines de la revista; més aviat, com veiem, critiquen els qui en fan. Tan sols es limiten a blasmar les corrupcions que poden fer els homes públics de l'Ajuntament, als quals demanen menys teoria i més activitat.

d) *Els gremis i les qüestions laborals*. En aquesta època (1880), com hem dit, s'havien format a Mallorca desset societats anònimes, entre les quals destacaven cinc establiments de crèdit, que es dedicaven a jugar a la Borsa, sense tenir una gran experiència al respecte. Precisament és això el que hom critica en moltes pàgines de la revista: les Societats Anònimes, que sempre comencen bé, però el que fan és «fotre» els doblers a la gent.³³ En altres casos, el protagonisme i l'egoisme dels membres en les decisions de les Societats espenyen llurs bon propòsits, com ocorregué amb un grup que volia fer una Societat Protectora d'Animals i Plantes.³⁴

31. UN TROBADÓ D'AYGOS, *¡Aygo!*, tom I, núm. 31; 17 de gener de 1880.

32. UN TROBADÓ D'AYGOS, *Sa barrina de sa diputaciõ*, tom I, núm. 1; 21 de juny de 1879.

33. UN INSOCIABLE, *Primes i coques*, tom I, núm. 46; 1 de maig de 1880.

34. LLEÓ, *Encara més societats*, tom I, núm. 60; 7 d'agost de 1880.

Qüestionen la conveniència o inconveniència dels gremis de treball. Estan d'acord amb la llibertat de la indústria, sempre que sia ben entesa, perquè creuen que «és molt convenient que qualsevòl sia llibre de dedicar-sè à s'ofici que més li agrat; però tampòch es bò qu'heu fassà abans d'havè après s'ofici...»³⁵ Acaben donant una possible solució al problema dels gremis, en una actitud que afavoriria molt els empresaris, però no pas els obrers:

«Perquè la còsa anàs bé hey hauria grèmis, y categorías d'industrials dins els mateixos grèmis; però no s'haurien d'ocupá més que de millorá es séu art, de tenirló à s'altura de ses demés nacions, d'abaratá els séus productes per fé sa competenci à n'es gèneres estrangés...»³⁶

No propugnen l'existència de les vagues, ans hi hauria d'haver una perfecta harmonia entre patró i obrer, en el sentit que no es miràs la condició social de l'obrer i del patró, sinó que es reunissin per uns mateixos cossos, rics i pobres, «amos» i missatges:

«Lamo d'avuy en día, ó sia es capitalista que dedica es séu capital a s'indústria, vòl goñá molt sense fé gens de feyna...»

«Per evitá ses huelgues s'es mesté estodiá sa constitució d'els antich grèmis y restablir-lós d'una manera armònica amb sos coneixements nòus de sa nòstra època perque sían sa milló palanca de sa prosperitat de sa nòstra indústria.»

d) *La religió*

La religió, d'una manera o altra, és present en molts escrits de la revista, la postura de la qual podria resumir-se en la defensa del catolicisme enfront de les altres religions i de l'ateisme. Potser alguna és expositiva de les doctrines cristianes o catòliques, és a dir, del missatge evangèlic. Aquest catolicisme a ultrança, ja ho hem comentat abans, de fet forma part del manifest dels redactors de la revista:

«Abans que tot, som catòlics obedients y respetuosos y deplorám amb gran dolor qu'hey haja qui no tenga el degut respècte á lo que forma una de ses creéncies més fundamentals de sa nòstra relligió.»³⁷

Sempre enfoquen el fet d'esser catòlics com a model o identitat d'espiritualitat, honradesa i refinament. *Catòlic*, per a ells, no suposa anar cada diumenge a missa i combregar una vegada l'any, sinó que és catòlic «aquell que fa es bé cada dia i va directe a cercar la veritat»:

«Es dever de tot hòmo virtuós segons ses facultats y s'engiñ que'l Creadó li va doná es defensá la veritat, honrantló sobre tot á Ell.»³⁸

35. SA REDACCIÓ, *Grèmis*, tom IV; núm. 294; 24 de gener de 1885.

36. *Op. cit.*

37. SA REDACCIÓ, *Lo del dia*, tom III; núm. 232; 17 de novembre de 1883.

38. MOSSÈN LLUC, *¡Fòra Vessa!*, tom I; núm. 37; 28 de febrer de 1880.

Aquest enfocament religiós d'ideologia conservadora és d'alguna manera in mitjà de propaganda política contra els diaris ultraliberals i propagandístics le Ciutat de l'època:

«De totes ses idèes que ténen per objècte matá s'influència de Sa Relligió catòlica, féren manbelletes aplaudint és nòu sistema, y à molta gent d'aquesta que cabila poch, y no pateix d'escrúpols li va parexe còsa racional y digne d'essè admesa».³⁹

Altres vegades aprofiten l'ocasió per fer una mena de sermó religiós: la revista és presa com a plataforma per a donar unes lliçons moralitzadores sobre fer el bé i introduir exemples o moralitats, com és el cas del que pot passar a una persona que renega de la religió catòlica, sumida en el desengany i la desesperació:

«Oh, Deu del Cèl, conech ara
qu'en veritat es axí:
desde es moment que vaitx pèdre
la fê cristiana, he patit».⁴⁰

En altres, l'exemple moral ens és donat a partir de l'amor entre un «moro» i una cristiana, en la necessitat d'abraçar la fe cristiana per tal de dur a terme el casament, tal com ho expressa el protagonista:

«Es Deu que jò vuy tení:
Vuy es téu Deu, que sa glòria
M'ha dat, traguentmê des llims...».⁴¹

La religió apareix, per damunt de tot, com un requisit indispensable per a la felicitat:

«Si jò fos molt rich, y un dia
Férme cristiá decidís,
Sense mirá si he estat mòro
¿Te casaries amb mí?
-Sí, Mojamèd; y si'm jures
Férte cristiá, com has dit
Jò seré s'espòsa téua».⁴²

La mitificació i la divinització de la vida apareix en altres articles tot presentant-nos l'església com a únic lloc on hom es troba a si mateix:

«¡Quin estar qu'hey fa tan bò
Dins aquella Santa Casa!

39. MOSSÈN LLUC, *Cremadissa*, tom I; núm. 72; 30 d'octubre de 1880.

40. FEROSTÈS, *Desengañy d'un estraviat de sa relligió*, tom IV; núm. 304; 4 d'abril de 1885.

41. ALIQUID, *Sa más des moro* (III), tom II; núm. 90; 5 de març de 1881.

42. *Op. cit.*

Alluñats del rebumbòri
Del mon, y les séues gales!». ⁴³

El «dimoni» és un dels altres tòpics més tractats en l'apartat de la religió, tan en consonància amb la superstició i el món llegendari mallorquí, especialment de les rondalles. El dimoni, símbol de l'opulència, és comparat àdhuc a alguns estaments socials de l'època:

«El Diable serveix de comparació no tan sols per tot lo dolent, sino també per tot lo estremat, sia gròs, sia petit, amarg, couent, salat, vey, nègre, rabiós y què sé jò que més». ⁴⁴

En aquest article, l'autor ens diu que sovint relacionam el dimoni amb una persona pobra i mísera, quan de fet és tot el contrari: un gran capitalista que se'n duu tots els doblers:

«El dimòni haveu vensut;
Els mals del mon heu llevat,
Y á s'hòmo lo haveu curat
Royant grans rius de salut». ⁴⁵

De fet, aquest fanatisme religiós els portarà a veure «dimonis» en tots aquells qui critiquen o reneguen de la religió catòlica, com és el cas dels ateus, que caricaturen tot dient que només ho són de paraula, però que no ho poden demostrar a la pràctica. Hi ha una condemna total de l'ateisme, com poden observar en aquests mots:

«Ateus qu'heu sían de bô no n'hia ha ni sòls un; ara bravetjadós qu'heu vulguen essê n'hi ha à balquena, homos que fan gala de materialistes sense sêbre lo qu'es es materialisme; homos qu'és négan s'ànima y qu'axí mateix vòlen essê hòmos». ⁴⁶

Però també tracten d'ateus tots els qui no siguin catòlics practicants o tradicionalistes. Per a defensar millor llur tesi religiosa, recorren a les fonts bíbliques, com ara sermons, comentaris aplicats dels texts litúrgics, etc. Així són freqüents les al·lusions a Déu, que «el varen açotar, va donar la vida per nòltros, i ara el pagam d'aquesta manera»: ⁴⁷

«Responmê, oh pòble amat!
¡Qué t'he fet, oh pòble méu!
¡A pesar d'essê ton Deu
Repara com m'has posat».

43. UNA SELVATGINA, *A la meua molt estimada amiga una floreta*, tom IV; núm. 248; 8 de març de 1884.

44. UN D'ARTÀ, *El diable*, tom I; núm. 25; 6 de desembre de 1879.

45. MESTRE GRINOS, *Les cinch llagues de Crist*, tom IV; núm. 251; 29 de març de 1884.

46. FRANCESC GOMILA, *Un ateu*, tom III; núm. 236; 15 de desembre de 1883.

47. MESTRE GRINOS, *Els impropers*, tom IV; núm. 301; 14 de març de 1885.

Són freqüents els atacs i denúncies que dirigeixen al poble mallorquí tot criticant-ne la manca de tradició i moralitat, quan ve el temps de la Quaresma, i que la gent de cada dia es vagi tornant més pecadora i més religiosa; parlen del Divendres Sant, tot commemorant aquest tràgic dia de la mort de Jesucrist; de la Creu on morí Jesucrist, com a única i veritable font del perdó, és a dir, com a refugi del pecador... I finalment, parlen de la Redempció com a veritable batalla guanyada per Jesús en benefici de tota la humanitat:

«Tu ets l'arca salvadora;
El qui en tú s'abrasará,
De segú que no es perdrá
Dins esta vall pecadora».⁴⁸

Aquestes foren les línies del pensament dels homes de la revista, és a dir, aprofitar les pàgines com a plataforma de la ideologia catòlica-conservadora, com a sermons morals, que de fet estan en consonància amb el programa que des d'un principi es plantejaven els redactors: «Abans de tot són catòlics».

B) *La qüestió de la llengua*

L'erudit francès A. Morel Fatio, en l'informe de la seva missió filològica a Mallorca publicat a París el 1882, fa una divisió que molt bé ens pot servir com a guia i comentari per a l'aspecte lingüístic de la revista que ens ocupa:

a) aquells que es volen fer llegir «en tot el país de parla catalana», el capdavanter dels quals és Marià Aguiló;¹

b) aquells que es tanquen en el «mallorquí pur», amb Tomàs Aguiló com a màxim representant;

c) els qui usen el «calatraví» (de Sa Calatrava, barri de Palma), o el «pagès», que són els que fan «L'Ignorancia»;

El problema enfrontava els qui volien construir una literatura nacional i els qui restaven, quant al plantejament general de la tasca literària, en el més estricte provincialisme.

a) Marià Aguiló, com hem dit abans, adoptà una postura «nacionalista» sobre la nostra llengua, motivada en part per la seva coneixença de la realitat de tots els Països Catalans. Això provocà en ell una reacció catalanista uniformista i conciliadora, i un abandonament de la poesia castellana, abans del 1844, havent-se iniciat com a poeta bilingüe. A diferència de Tomàs Aguiló, no col·laborà en cap número de la revista, la qual cosa ja és molt significativa. Però, a més, si repassam les informacions que des de la revista ens n'arriben, veurem que són més aviat contradictòries i massa crítiques. Observem-ho:

«He tengut es gust de veure i examinar... un exemplar des *Llibre de l'Orde de Cavalleria* que ha publicat no fa molt D. Marià Aguiló, mallor-

48. MESTRE GRINOS, *La Redenció*, tom IV; núm. 304; 4 d'abril de 1885.

1. JOAN MAS I VIVES, *Els poetes romàntics*, dins «Cent anys d'història de les Balears», citat.

quí aprofitat que viu a Barcelona, i hem quedat sorpresos al veure una obra moderna que sembla feta al segle XV, i que enlloc de treure-la d'una impremta, sembla que l'han tret d'un racó d'una llibreria vella».²

O aquest altre:

«Don Marià Aguiló, mallorquí, bibliotecari de Barcelona i que fa dins aquesta Ciutat sa retxa ben amunt en matèries de literatura, està publicant una partida d'obretes curioses antigues, que són de lo més hermosos. Darrerament hem vist ses *Cobles de tristor de les tres naus catalanes de conserva*, i *El Cançoneret i miracles en labor del Psaltiri o Roser*; que no poden sér més agradables ni més ben imitats».³

Hom parla a la revista de l'obra que de tant en tant va publicant Marià Aguiló, però no de la seva ideologia estètica. Així, les informacions es poden resumir en aquestes tres obres: *Cançoneret de cobles antigues a la Mare de Déu de Lluc*, *Cançoneret i miracles en labor del Psaltiri o Roser* i *Cobles de tristor de les tres naus catalanes de conserva*. Marià Aguiló és, sens dubte, un autor que no combrega molt amb les línies d'actuació de la revista.

b) El cas de Tomàs Aguiló és l'oposat del de Marià Aguiló. Això ens ho explica Joan Mas i Vives, quan diu que per a Tomàs Aguiló el català és un dialecte. És a dir, per a ell són dialectes els parlars no oficials, que no tenen una difusió a tot l'Estat, sinó que estan arraconats en una àrea geogràfica que és només una part d'aquest Estat.⁴

Tot i essent el primer autor balear que fa poesia en català, aquesta poesia seva es decanta cap a un dialectalisme provincialista. Per a Tomàs Aguiló, la literatura catalana no era sinó «una rama de la literatura espanyola».⁵ Comença a publicar en català a la mateixa revista que Marià Aguiló, *La Revista Balear* (1843-1844), i es pot dir que sempre va estar arrelat a Mallorca, on representava el mallorquinisme individualista i diferenciador. Serà, en definitiva, un poeta bilingüe fins ja ben entrada la maduresa, car «la seva formació fou eminentment castellana, especialment influït pels poetes barrocs: Quevedo, Calderón...»⁶

Tomàs Aguiló sí que col·laborà al setmanari *L'Ignorància*, concretament als toms primer (amb nou articles) i segon (amb tres). A més, fou repetides vegades jurat qualificador dels «Certàmens de *L'Ignorància*» (els anys 1881 i 1882), la qual cosa indica clarament que combregava, si bé no completament, almenys amb les principals bases ideològiques de la revista. Les seves obres gaudeixen de molt bona crítica per part de la revista: és el cas de les seves *Poesies fantàstiques*.

Un altre punt significatiu i que demostra la línia conjunta amb la majoria

2. *Xeremiades*, 11 d'agost de 1883, pàg. 4.

3. *Xeremiades*, *L'Ignorància*, 26 d'abril de 1884, pàg. 4.

4. JOAN MAS I VIVES, *Tomàs Aguiló i la Renaixença*, dins «Randa», núm. 1.

5. *Ibid.*

6. *Ibid.*

dels col·laboradors, és l'aplec titulat *Poncelles*, que publica juntament amb Jeroni Rosselló, Lluís Pons, Victorià Amer, Tomàs Forteza, Pere d'Alcàntara Penya, Mateu Obrador, Bartomeu Ferrà, Miquel Costa i Llobera, Joan Alcover i Joan O'Neill, la majoria col·laboradors i redactors de la revista. En definitiva, és conscient de la identitat dels dos parlars (mallorquí-català). Ara bé, sempre estarà més disposat a destacar-ne les diferències que no pas les semblances. Com molt bé apunta Joan Mas, «les relacions que estableix entre 'el dialecte mallorquí i el dialecte català' són les relacions que estableix entre el dialecte que empra ell, i el que empra Rubió».⁷

c) Hem apuntat, quan parlàvem de la funció de la revista, que era un «mòbil» per a ensenyar la nostra llengua al lector. Ara bé, aquest «mòbil» no es limita tan sols al camp lingüístic, sinó que més aviat és un camp complex. Fullejant article per article les referències que hom fa de la llengua a la revista, podríem establir l'esquema següent:

1. Defenses i apologies de la llengua catalana:

1.1. Atacs contra els qui parlen en castellà als seus fills:⁸

«...Jò pens que primé és lo nòstro y després lo d'altri: perque me fan ganes de riure aquelles criatures que per donarsê tò y fé veure un'educació esmerada, parlan sempre en castellà essent mallorquins ó catalans».⁹

1.2. Exaltacions de l'*originalitat* del català:¹⁰

«Si, amich méu, sa nòstra llengo és d'un gènit originalíssim y tot nòu».¹¹

1.3. Argumentacions a favor del català perquè ajuda a fer aprendre altres idiomes:¹²

«Perque així còm de lo difícil se passa à lo fácil sense pena, axí de sa llengo catalana se passa à qualsevòl altre lingo sense gayre dificultat».¹³

1.4. Reivindicacions de l'ús públic de la llengua:

– En la litúrgia:

«¿No sé perquè no han d'aplaudí es bòn mallorquí?
¿i perque no han de cridá: brau, brau?
Señó Vicari / Ja qu'es aquí: / Pòt resá es Crèdo / En Mallorquí / Qu'aquest lleté / no sab llatí».¹⁴

7. *Ibid.*

8. No és que ells tinguin clar el concepte de *diglòssia*, que és molt més modern. El que passa és que s'adonen de la ridícula que això implica.

9. FRANCESC GOMILA, *Cartes filològiques*, tom IV; núm. 248; 8 de març de 1884.

10. Hom no té en compte que el català és una llengua romànica i no precisament de les més innovadores. Hom lloa l'originalitat del català, com en podria lloar qualsevol altre tret.

11. FRANCESC GOMILA, *Cartes filològiques*, tom IV; núm. 252; 5 d'abril de 1884.

12. Supòs que prenen com a exemple el qui aprèn francès o italià o portuguès, és a dir, altres llengües romàniques.

13. F. GOMILA, *Cartes filològiques*, (II), tom IV; núm. 251; 29 de març de 1844.

14. ENRICH ROCH, *El señó Nicolau*, tom II; núm. 124; 22 d'octubre de 1881.

– En els noms dels carrers:

«...Deym axò perque per una part sa llengo mallorquina, que fa més de cent añs que fonch desterrada de sa premsa, s'ha fet lloch y reconquistat es séu puesto amb sa séua riquesa y hermosura».¹⁵

2. El tema de la llengua «oficial».

2.1. Defensa del bilingüisme:¹⁶

«...Qui sápia teòricament sa llengo catalana sense cap micca d'ennuix parlará y escriurá sa llengo de Castilla; perque aquesta té s'ortografia ménos complicada que sa nòstra; perque no té més que cinch vocals definides en cinch veus mentres que nòltros tenguent només cinch vocals les donám nou veus distintes».¹⁷

2.2. Defensa de l'existència d'una llengua oficial de l'Estat sobre les altres:

«Es molt llògich qu'una nació còm España, tenga un idioma oficial, però no es tan llògich qu'aquesta sía forsadament sa llegalítima y s'única de sa nació española».¹⁸

3. Origen i unitat de la llengua catalana.

3.1. El mite del «Llemosí»:¹⁹

«...Molts de pagesos de la pagesía conservan de lo milló sa llengo antiga, que segons contan mos vé de més enllá de Cataluña d'una llengo de dins França qu'es diu el llemosí».²⁰

3.2. Els dialectes i la llengua literària: necessitat de la unificació gramatical:²¹

«Perque sa llengo de Castilla, essent oficial, per fòrsa ha de tení més unitat qu'una llengo abandonada à sí mateixa còm es sa nòstra, que no té altre unitat que sa convencional qu'uns quants fiys li han volgut atribuhí casi per amor de Déu».²²

O també aquest altre:

«...Més, aquestes diferències ecsisteixen per falta de cultiu y per falta d'una gramàtica que fós usual y estrictament unida y que tengué relació à s'antich reyalme d'els Jaumes».²³

15. POQUET I CLARET, *Carré des Banch de s'oli*, Tom III; núm. 180; 18 de novembre de 1882.

16. Segueixen el mite segons el qual és millor tenir dues llengües que no una de sola. No s'adonen que aquí mai no hi hagut bilingüisme pròpiament dit, sinó diglòssia.

17. F. GOMILA, *Cartes filològiques*, tom IV; núm. 251; 29 de març de 1884.

18. F. GOMILA, *ibid.*, tom IV; núm. 248; 8 de març de 1884.

19. Mite originat amb la identificació entre català medieval i provençal.

20. PEP D'AUBENYA, *S'atlòt de Barca*, tom IV; núm. 267; 19 de juliol de 1884.

21. Es pot relacionar amb els diferents intents de fer una llengua literària, anteriors i posteriors.

22. F. GOMILA, *Cartes filològiques*, tom IV; núm. 251; 29 de març de 1884.

23. F. GOMILA, *Cartes filològiques*, tom IV; núm. 255; 26 d'abril de 1884.

3.3. Els diferents nivells i registres:

«...Sa nostra llengo se divideix en tres distintes formes: literari, llis y vulgar. Sa primera qualitat que destaca de sa nòstra llengo es sa franquesa de dicció.

Ses redundancies li son desconegudes... Però en lo que demòstra sa nòstra llengo una riquesa bastant notable es en sos verbos y en sos adjectius adverbials».²⁴

3.4. La polèmica mallorquí / català:

«¿Sa llengo mallorquina se confon amb sa llengo catalana?, sí, amich méu, s'hi confon perque es sa mateixa llengo ni més ni pús. Sòls hey ha diferències de detall, petites escepcions de gramàtica y un nombre reduhit de vocables que no som comuns à ses dues regions de Cataluña y Mallorca».²⁵

També Pere d'Alcantàra Penya puntualitza:²⁶

«..Noltros som descendents de pare à fiy d'aquells cavallers catalans que vengueren à conquistá s'illa de Mallorca, sa llengo mallorquina antiga ha d'essê per fòrsa sa catalana».

C) *Referències als Jocs Florals*

Certament hi ha molt poc interès per part de la revista cap a aquests certàmens, la qual cosa sembla ben lògica perquè «L'Ignorancia» és una revista de caràcter popular, dirigida a un públic ampli i ben concret, mentre que els *Jocs Florals* només podien interessar de bon de veres els quatre lletraferits, poetes romàntics com Ramon Picó o joves poetes influïts pel romanticisme, con el mateix Costa i Llobera.

Es tracta, d'una banda, en aquest *Jocs Florals*, d'assimilar la poesia popular, tot seguint els esquemes del romanç o de la cançó tradicionals. Seria el cas de poetes com Tomàs Aguiló, Marià Aguiló o Jeroni Rosselló.¹ D'altra banda, hi havia una contenció lligada amb el classicisme i amb el descobriment literari del paisatge, sovint simbòlic i elegíac, com a matèria literària.²

Ambdues postures influïren en els poetes mallorquins que prest o tard participaren als Jocs Florals o estamparen llurs poemes a les pàgines de la revista.

Hi ha, al número 206 de la revista, un article titulat «Lletjiu-ho», signat per «Un Mallorquí»,³ que ens dóna una referència del Certamen de l'any 1883 i on ens relata el gran «ambient» i l'alta qualitat dels participants durant els tres dies

24. F. GOMILA, *Ibid.*, tom IV; núm. 252; 5 d'abril de 1884.

25. F. GOMILA, *Ibid.*, tom IV; núm. 255; 26 d'abril de 1884.

26. PEP D'AUBENYA, *S'alot de Barca*, op. cit.

1. *Els poetes romàntics*, op. cit.

2. *Ibid.*

3. COSTA I LLOBERA, tom III; núm. 206; 29 de maig de 1883.

de la festa. Amb motiu del vint-i-cinquè aniversari de la celebració, ens comenta que la festa encara fou més grandiosa, i hi foren convidats tots els escriptors de la nostra llengua que hi volgueren anar. Tres dels escriptors que hi assistiren eren mallorquins: Marià Aguiló, Jeroni Rosselló i Josep-Lluís Pons. De seguida la revista ens fa una petita relació dels guanyadors:

«Doña Victòria Peña guañá un accèssit, amb una poesia *Lo meu nin*. Jau deu essè hermosa. Per ara li donám s'enhorabona mes coral. I sabeu Mossen Cinto Verdguer que heu va essè del diantre. Presentá una *Oda a Barcelona* que s'en va dú la pauma».

Finalment, ens comenta que hom en féu un volum d'un tiratge de cent mil exemplars, que distribuí l'Ajuntament de Barcelona «per a regalar-ne a tothom que en vulgui». Fa un elogi de la nostra llengua literària entre els diferents Països Catalans:

«...Entusiastes de sa nostra llengo tan agradosa y garrida, y admiradors, però molt, de ses glòries des renaixement literari de Mallorca, València, Cataluña y Provensa».⁴

És molt significatiu que sigui Costa i Llobera l'autor d'aquest article, perquè possiblement això signifiqui que les generacions posteriors als costumistes (és a dir, la generació de Penya o de Ferrà) es reclouran una altra volta sobre ells mateixos, tot allunyant-se de llur societat (encara que fos amb una influència més tost «reaccionària») i faran un art més pur, molt menys popular. De fet, «Mitjorn»,⁵ que serà la revista d'aquest grup, té ben poques semblances amb «L'ignorància».

D'altra part, resulta també significatiu que la notícia es limiti quasi únicament als autors mallorquins que han guanyat els Jocs i que, en canvi, no parli gens d'autors d'altres contrades dels països de parla catalana. El criteri localista de la revista és evident.

L'any següent, el 1884, trobam una mínima referència a la festa dels Jocs Florals, celebrats el diumenge 4 de maig a Barcelona:

«Entre les composicions premiades figura en primer lloc la titulada *Lo comte Mal* de la qual n'és l'autor Don Ramón Picó, mallorquí que viu a Barcelona. Dirigí unes paraules de germanor a la inauguració el distingit rossellonès Mr. Justin Peprats».⁶

Per tant, la qüestió per la normalització del català es desenvolupa primordialment des d'una perspectiva literària, aspecte que es farà constant a la revista des dels seus inicis. És molt simptomàtic el reconeixement de l'existència d'un

4. *Ibid.*

5. «Mitjorn» (1906-1907).

6. *Xeremiades, L'Ignorància*, tom IV.

«desavantatge», segons «Un rondaller»⁷, de la llengua catalana enfront de les altres llengües:

«El despreci que senten les persones il·lustrades en llegí la nostra llengo... si per il·lustrat entenen es saber els noms dels Ministres-Senadors, la bandera dels partits... i ¡expressar-se en forasté!»⁸

Així, com a rèplica, respon:

«Si per enseñar-los sa llengo forastera olvidan sa llengo mallorquina y en fan despreci, perque segons diu ses persones il·lustrades, es tendrien per pòca cosa si s'ocupasen en lletjí es mallorquí y n'estaríen empahides».

D) *Els certàmens de «L'Ignorància»*

CERTAMEN DE 1881

Fires i Festes de Palma d'aquest estiu

(Programa dels Premis)

- 1r. Mitja unça d'or en peça, o sia dotze lliures i deu diners de moneda mallorquina, a l'autor del millor article original i inèdit sobre *Costums de Mallorca*, o *Caràcters mallorquins*, escrit en bon mallorquí xalest, i que la seva extensió basti al manco per a omplir la primera i segona plana del nostre setmanari.
- 2n. Cinc escutets d'or, o sia vuit lliures justes de moneda mallorquina a l'autor de la millor *Codolada*, en versos alternats de cinc i vuit síl·labes, original i inèdita, sobre qualsevol fet històric o tradició popular de la nostra illa, escrits amb les mateixes condicions amunt dites. L'assumpte ha d'esser anterior al nostre segle.
- 3r. Cinc escutets d'or, a l'autor del millor dibuix d'una parella de pagesos mallorquins (home i dona), amb els vestits propis de festa i a la usança del primer terç d'aquest segle; perfilats i ombrejats de manera, que mitjançant la litografia, puguin estampar-se en una pàgina d'aquest setmanari.
- 4t. Una dobleta de quatre duros a l'autor dels millors croquis "deleitosos", relatius a les Fires i Festes, i propis per a omplir una plana d'aquest mateix setmanari, gravant-los en zinc.
- 5è. Una dobleta de dos duros a qui presenti escrita en mallorquí llampant la col·lecció de *Coverbos* de bona moral, inèdits en la nostra llengua, i a propò-

7. FREDERIC VALENZUELA, *Ses persones il·lustrades segons Don Pascual*, tom II, núm. 113; 17 de febrer de 1883.

8. *Ibid.*

sit per a publicar a «L'Ignorància». Al manco han d'esser dotze. A més, segons dret, seny i consciència del jurat qualificador s'adjudicaran llibres escrits en la nostra llengua, com a accèssits, els autors dels treball que ofereixen mèrits a bastament.

Un aficionat a la poesia mallorquina ha ofert el premi d'un bon llibre a qui millor compondrà una poesia humorística o satírica de bon gènere.

(Tom II, núm. 96; 16 d'abril de 1881)

Composició del Jurat

- Per a la literatura:
Tomàs Aguiló
Pere d'Alcàntara Penya
Tomàs Forteza
- Per als dibuixos:
Joan O'Neill
Pere d'Alcàntara Penya
Ricard Carlotta

(Núm. 109; 16 de juliol de 1881)

Pel fet d'haver-se prorrogat la celebració de les Fires i Festes, també es prorrogà fins al dia 20 d'agost el termini per als qui volguessin presentar treballs per al Certamen.

Treballs rebuts

- Núm. 1. «Semper gaudete»
- Núm. 2. «Es dissabtes! l'Ignorància! / Senten cridar pels carrers / Amb tanta com se'n passeja / ¿Encara n'hi voleu més?»
- Núm. 3. «Es coverbos ensenyen i fan riure»
- Núm. 4. «Tres promeses compleix sempre / I d'homos seràs exemple»
(Núm. 113; 13 d'agost de 1881)
- Núm. 5. «¡Oh mores!»
- Núm. 6. «¡En es Born fa bon estar / - Sí que hi fa bona fresqueta / - Seguem-hi Catalineta / - Als sillons de su allà»
- Núm. 7. «Moneies»
- Núm. 8. «Es coverbo entra dolç, torna agre, i es amarg ple»
- Núm. 9. «D'estudiants, sols de nom / Se'n passetgen molts pel món!»
- Núm. 10. «El Castell del Rei» (sense lema)
(Núm. 114; 20 d'agost de 1881)
- Núm. 11. «Que Déu protegeixi Mallorca!»
- Núm. 12. «Per veure-ho han de pujar quatre escalons»
- Núm. 13. «Digau-me coverbos / que coverbos cerc»
- Núm. 14. «Alegra't panxeta / que Nadal ja vé / Menjarás carneta / I arrocet també»

- Núm. 15. «Qui no és de l'art el gasta»
 Núm. 16. «Bons són dos duros»
 Núm. 17. «Anava per llana, i romangué tós»
 Núm. 18. «Qui no s'enginya no viu»
 Núm. 19. «Es coverbos són en bé mirats / pels homos que són honrats»
 Núm. 20. «Dits, dits, va dir s'organista»
 Núm. 21. «Veure coses mai vistes»
 Núm. 22. «Unes, i oli»

S'hi presentaren vint-i-sis composicions, per bé que no totes pogueren entrar en concurs perquè «n'hi hagué quatre que arribaren mises dites».

(Núm. 117; 10 de setembre de 1881)

Veredictes del Jurat

1. Premi de mitja unça d'or. Lema: «Alegra't panxeta, que Nadal ja vé...» (núm. 14). Article on hom veu els costums de les festes de Nadal a la pagesia, amb gran vigor d'intenció i llenguatge... El seu autor és en Jordi d'es Racó (Mn. Antoni Maria Alcover).
  - Primer accèssit. Lema: «Que déu protegeixi Mallorca» (núm. 11). Es tracta d'una tornada, l'autor de la qual és Francesc Gomila... Novel·leta agradable que es fa llegir per la varietat de tipus i descripcions, i per la candorosa senzillesa d'estil i personatges que deixa endevinar estimar la de l'autor.
  - Segon accèssit. Lema: «Tes promeses compleix sempre». L'autor és en X. H. (Antoni M.ª Peña), el qual deu ésser un jovenet que «ha d'haver begut bona sava i ja el veureu en haver granat». L'obra tracta d'una relació sobre una tradició del país, més agradable que versemblant, sobre Sa Font de Xorrigo. Molt ben contada.
  - Tercer accèssit. Lema: «Castell del Rei» (sense pseudònim). És una poesia relativa a aquest monument de la història mallorquina. Tal vegada hagués obtingut una altra distinció si hagués estat dins les condicions del programa.
2. Premi de cinc escutets d'or (millor codolada): *La Conquesta de Menorca*; lema: «Dits, dits, va dir s'organista» (núm. 20). L'autor és Miranius (Mateu Obrador). La codolada és redactada amb una gran facilitat i lleugeresa que acusa una bona mà.

Hom no donà accèssits, però tengueren *mentió honorífica*, les codolades: *Mort des moro Fatilla*, lema: «Anava per llana... » (núm. 17), i *Festa a Mallorca celebrada el dia 6 de Gener de 1747, amb motiu de la coronació d'en Ferrand Viè*, lema: «Oh mores!» (núm. 5).
3. Premi als dibuixos de dos pagesos: quedà desert.
4. Premi d'una dobleta de duros. Lema: «Veureu coses mai vistes» (núm. 21), i accèssit, lema: «Unes, i oli» (núm. 22).

La redacció de la revista es lamenta que «l'lastima que hagi estat fora de condicions un altre treball presentat amb el lema: "Qui no és de l'art el gasta" (núm. 15), perquè no és cap croquis per a poder gravar en zinc, sinó una composició completa que té coses molt precioses».

5. Premi d'una dobleta de dos duros per a la millor col·lecció de «Coverbos», lema: «Bons són dos duros»; diu el mateix autor de la composició que el posin sense signatura, però la redacció vol informar que «és una ploma de cap d'ala que ho conta molt bé, i en sap la prima».

Es donaren tres accèssits, consistents en tres llibrets, a les tres col·leccions que tenen per lema: «Digau-me coverbos, que coverbos cerc» (núm. 13), «Es coverbos ensenyen i fan riure» (núm. 3) i «¡Qui no s'enginya no viu!» (núm. 18).

6. Premi d'un bon llibre per a la millor poesia humorística o satírica (ofert per un aficionat), restà desert, perquè «ses composicions que hi tiraven no feien es pes; tot eren tares».

En primer lloc, si miram les bases del concurs, ens adonarem de seguida del tipus de composicions que interessien la revista: es tracta d'un concurs per a omplir «pàgines», és a dir, està en funció de les pretensions de la revista. En segon lloc, i això ja és més significatiu, veiem les «temàtiques» que imposa la revista: costums de Mallorca, caràcters mallorquins, codolades sobre fets històrics o de tradicions populars de Mallorca, un dibuix sobre una parella de pagesos (home i dona) amb els vestits de la pagesia, col·leccions de coverbos morals i poesia humorística o satírica, tot escrit en bon mallorquí «llampant i xalest», com diuen les mateixes bases. És a dir, interessa tot allò que faci esment dels costums i tradicions de Mallorca. Es tracta també d'aquell triple propòsit que la revista s'havia imposat des d'un principi: ensenyar, criticar i fer riure.

Això encara queda més remarcat si miram la composició del Jurat: Tomàs Aguiló, Pere d'Alcàntara Penya, Tomàs Forteza, Joan O'Neill... col·laboradors assidus de la revista, amb uns punts o esquemes comuns: ensenyar a escriure en mallorquí i defensar una història sota una òptica moral i costumista.

Però encara podem defensar molt més aquesta tesi, si fullejam les composicions presentades al concurs: foren vint-i-sis, de les quals, com hem dit, quatre no foren presentades a temps, i restaren les vint-i-dues que hem indicat abans. Títols com: «Tes promeses compleix sempre...», «¡Que Déu protegeixi Mallorca!», «D'estudiants, sols de nom...», etc, són títols prou significatius per a veure quin tipus de composicions defensava la revista i a quina classe de públic anava destinada: els menestrals. Veiem també que el jurat es pronuncia favorablement cap a col·laboradors assidus de la revista, o sia, autors que ja coneixien i que ja sabien quin tipus d'inclinació poètica o literària defensaven: Mossèn Alcover, pels costums de Mallorca; Antoni M. Penya, del «clan» dels Penya, Mateu Obrador, fins aleshores director de la revista... En definitiva, tot quedava «a casa».

Analizant breument les composicions guanyadores, ens adonam que el primer premi (la mitja unça d'or), d'en Jordi d'es Racó (mossèn Alcover), és un ar-

ticle que posteriorment apareixerà a la revista (del núm. 131 al 138), amb el títol «Ses festes de Nadal», i que el mateix autor subtitula «Retaule de bons costums». És una descripció costumista sobre els menjars, la relació familiar i la pau i l'harmonia que han de regnar a la pagesia durant aquestes festes de Nadal. És una clara mostra de literatura moralista, exemplar i religiosa. Mentre critica el progrés, alaba la institució de la família, la nostàlgia del temps passat i la vida tranquil·la del camp. Aquest «retaule» acaba amb una conclusió del narrador, que convida el lector a jutjar aquesta obra i a donar-li el seu vist-i-plau o el seu rebuig.

El primer accèssit, que porta el lema «Que Déu protegeixi Mallorca», de l'autor Francesc Gomila i Mir, fou publicat als números 118, 119 i 120, amb el títol *Sa tornada*. És un quadre de costums on hom narra el retorn d'un jove soldat d'Artà que tothom feia mort. En arribar va a parlar amb el vicari, tot dient-li que convé donar la notícia a la seva mare amb prudència, ja que aquesta està malalta, i així ho fan. El final és feliç: tot són abraçades i plors. El text es interessant, entre altres coses, per la descripció costumista dels vestits de l'època, molt detallats.

El segon accèssit, amb el lema: «Tes promeses compleix sempre», és de X. H. (pseudònim emprat per Antoni M. Peña), i fou publicat al núm. 123 amb el títol *Sa Font de Xorrigo*. Narració de caire satíric amb motiu de l'incompliment, per part d'un senyor, del tracte de donar llibertat a un esclau moro per haver-lo ajudat a extreure aigua de la dita font. Al final, lliçó moralitzadora, on el narrador clama que la gent compleixi les seves promeses.

El tercer accèssit, sense signar, fou publicat al núm. 127 amb el títol *Es Castell del Rei a Pollença*, on esmenta els llocs per on cal passar (l'ermita de la cel·la) així com la distància a què es troba des de Pollença. També conta un poc la història de Pollença i el perquè del nom de «Castell del Rei»:

«...Si es per havê estat, tal vegada habitació d'els Reys mòros Masaredoho y Burabé ò Buthalé, en temps de sa conquesta des pisans l'any 1114».

Quant al segon premi (millor codolada), MIRANIUS (Mateu Obrador), el guanyador, presentà l'obra *La Conquesta de Menorca*, amb el lema: «Dits, dits, va dir s'organista». Aquest treball fou publicat al núm. 118 de la revista. La codolada és dividida en tres parts: a la primera, descriu com el rei Jaume I, després d'haver conquerit Mallorca, va fer-se seva l'illa de Menorca; partí amb els cavallers de l'Hospital i els templers de la Ciutat, en tres galeres. A la segona hi ha l'arribada de Don Salamó a Menorca amb les galeres i la rebuda amb molt d'espant per part dels menorquins. La tercera part ens dóna una ampla informació sobre els requisits i tributs amb què els menorquins pagaren el rei Jaume I, i com enviaren alguns missatgers per a entrevistar-s'hi.

CERTAMEN DEL 1882

A) *Premis Ordinaris*

a) *Filologia*. Mitja unça en peça, o sia dotze lliures i deu diners de moneda mallorquina a l'autor de la millor mostra de Diccionari mallorquí. Per a això s'hauran de presentar, ben escorcollades, tres paraules, veus o termes dels més notables en la nostra llengua, i els verbs «fer», «dur» i «anar», amb tots els modismes en què hi sonen.

b) *Literatura*. Cinc escutets d'or, a l'autor de la millor glosa satírica contra la «vessa» i poc amor patri dels mallorquins.

c) *Arquitectura*. Cinc escutets d'or a l'autor del millor Projecte de «pedestal», per a aguantar una farola, amb els «grifons» i les piquetes, propi per a servir de font pública enmig d'una plaça o eixida d'un poble de Mallorca.

B) *Premis Extraordinaris*

a) *Història*. Una ploma d'argent oferida per un ignorant anònim a l'autor de la millor «Crònica» que ressenyi punt per punt tot el fet i succeït a les Fires i Festes celebrades a Palma l'any 1881.

– Una obreta literària a la millor col·lecció de «Porros-Fulles»,¹ pel setmanari «L'Ignorància».

– Un exemplar d'*Idilis* de mossèn Jacint Verdaguer, a una rondalla mallorquina.

C) *Condicions*

a) Tots els treballs han d'esser inèdits i escrits en bon mallorquí.

b) El projecte de pedestal, farola, etc., serà delineat amb escala d' 1 per 10, i constarà de planta, alçada i les seccions necessàries.

c) Els dits treballs han de presentar-se closos i retolats amb els seus respectius lemes, segons s'acostuma, a la Redacció de «L'Ignorància», abans del primer de maig de 1882.

d) Els premis seran adjudicats per un Jurat de literats i artistes competents, que seran elegits i es donaran a conèixer al seu degut temps.

e) Si entre els treballs presentats no n'hi hagués amb mèrit a bastament, es deixaran sense adjudicar el premi o premis oferts. Tot quant es presenta s'entén que és cedit a aquesta Redacció, que ho publicarà, o no, segons parer i bon consell del Jurat.

1. Els «Porros-Fulles» figuraven a la contraportada de la revista i incloïen endevinalles, semblances, jeroglífics, etc.

Composicions presentades²

- Núm. 4. Lema: «Perquè el Dimòntre que és el Dimòntre no és capàs d'esvahir tota aquesta falesa...»
- Núm. 5. Lema: «Qui no s'enginya no viu»
- Núm. 6. Lema: «Sols que ho sia»
- Núm. 7. Lema: «Qui ha fet ha fet / Qui ha dit ha dit / Si no és bo aquesta vegada / Ja ho serà un altre pic»
- Núm. 8. Lema: «Dii faventes adjuvat»
- Núm. 9. Lema: «Per fer número»
- Núm. 10. Lema: «Bé podeu dir i xerrar; / És com una llum sense crulles, / L'ignorancia que no hi ha / darrera Porros-Fulles»
- Núm. 11. Lema: «Sa Rondalla de Sa Jaia Maia»
- Núm. 12. Lema: «No la tragué proveïda»
- Núm. 13. Lema: «Qui no pot segar, espigola»
- Núm. 14. Lema: «Un sòmit»
- Núm. 15. Lema: «Per dur això a s'enfront s'hi ha d'anar amb un seny de bèstia vella; perquè no es pot bufar i fer ampolles»
- Núm. 16. Lema: «Audaces fortuna juvat»
- Núm. 17. Lema: «¿I d'on la treim?»
- Núm. 18. Lema: «Si s'enveja fos tinya tothom duria barret / Si sa vessa fos ronya tothom grataria»

Jurat:

Tomàs Aguiló
 Tomàs Forteza
 Mateu Obrador
 Joan O'Neill
 Bartomeu Ferrà

(Tom III; núm. 180; 19 de novembre de 1882)

Veredict

El veredict del Jurat fou donat a conèixer el 19 de novembre, dient que la tardança era deguda al fet que les Fires i Festes s'havien retardat, per tal de fer-les coincidir amb els premis del certamen.

Premis ordinaris:

a) *Filologia*. Dos treballs es disputaren la mitja unça d'or en peça... i tots dos eren mereixedors del premi. L'un, l'assenyalat amb el núm. 4, amb el lema: «Perquè el Dimòntre...», on l'autor, En Jordi des Racó, «ha trabayat en sa nit y de dia y ha reunit molts de milenás de frases y modismes ahont hey sónan es verbs «fer», «dur» y «anar». L'altra mostra és la que duu el núm. 15, i per lema: «Per dur això

2. No he pogut localitzar les tres primeres.

a s'enfront...», l'autor de la qual és «Un estudiant doblegat» (Ildefons Rullan), treball «molt metòdich on dona à conexe qu'ha estudiat llatí y grech, y que té dòts per estudiá un día sa nòstra riquíssima llengua».

b) *Literatura*. S'adjudicà per unanimitat al núm. 6, que porta el lema: «Sols que ho sia», per la correcció d'estil, la senzillesa, l'elegància i el gust exquisit. El seu autor «ha resultat essé un manòbre en gay-saber qui es més mèstre que manòbre».

Premis extraordinaris:

- a) Ploma d'argent sobre la millor «crònica» de les Fires i Festes: desert.
- b) Un exemplar dels *Idilis* de Mossèn Jacint Verdaguer a la *Rondalla de Sa Jaia Maia* d'en Jordi des Racó.
- c) «Porros fulles»: núm. 5 «Qui no s'enginya no viu», de Jaume Pomar.

Veiem que han canviat poques coses respecte del certamen de l'any 1881. Han estat substituïts alguns premis per altres de més generals, potser més interessants: petita mostra de diccionari, millor glosa satírica, millor «crònica», sobre Fires i Festes... Però, sobretot, s'han ampliat molt més les temàtiques: arquitectura, història, etc.

El jurat, en canvi, pràcticament és el mateix: hi continuen essent Tomàs Aguiló, Tomàs Forteza, Joan O'Neill, i tan sols hi apareixen dos membres nous: Mateu Obrador i Bartomeu Ferrà, tots dos, tanmateix, col·laboradors i redactors de la revista, la qual cosa significa, com ja havíem apuntat abans, la continuïtat d'aquest caire localista i de «control» per part del Jurat, sempre en benefici de les línies d'actuació de la revista.

CERTAMEN DEL 1884

Dedicat al Centenari de la Puríssima Concepció de Maria Verge

(Tom IV; núm. 262; 14 de juny de 1884)

Veredict: Dia 8 de desembre de 1884.

Bases:

1. Es donarà un premi de mitja unça a qui resultarà ser l'autor de la millor i més inspirada poesia mallorquina del gènere popular.
2. Les poesies que pretenguin el dit premi hauran d'esser entregades a l'Administració d'aquest setmanari abans del 15 de novembre, i esser inèdites.
3. Les poesies premiades es publicaran en el número del setmanari que ha de sortir el dissabte, 6 de desembre.

4. S'ofereix també per part d'una persona molt amiga de la nostra literatura una obra dedicada a la Mare de Déu, a la millor i més completa «Memòria Històrica», en prosa mallorquina, del «Culte i Devoció» que ha tengut sempre Mallorca al Misteri de la Immaculada Concepció de Maria.

(Tom IV; núm. 287; 6 de desembre de 1884)

Veredict del Jurat

Les composicions que a parer del Jurat són dignes d'esser premiades en el Certamen de *L'Ignorancia* són les següents:

1. Premi de mitja unça, a la composició titulada: *A Maria Immaculada*, que porta el lema «En vós no hi ha màcula», l'autor de la qual és l'amo Antoni Vicens Santandreu de Son Garbeta.³ Accèssit d'un llibre de devoció a la poesia titulada *A Maria Immaculada*, amb el lema: «Ave Maria sine labe original i concepta», l'autor de la qual és Miquel Arbona. La primera ha obtingut el premi pel fet d'esser escrita en forma més popular que la segona, si bé té un cert descuit en la versificació. A la segona li manca també alguna qualitat de forma, que dóna a conèixer la pressa amb què l'ha escrita el seu autor, el qual podria, amb més espai, haver evitat certs defectes de què se ressent.

A aquest darrer certamen amb motiu del Centenari de la Puríssima Concepció de Maria Verge hi ha hagut una restricció total dels premis, que han estat reduïts a una poesia mallorquina de gènere popular (glosa). Segurament hom també degué restringir el nombre dels Jurats. La glosa del guanyador fou publicada al núm. 289 de la revista, corresponent al 20 de desembre de 1884, i la de Miquel Arbona, una setmana abans, al número 288.

Ambdues gloses tracten l'exaltació i veneració en vers de la Immaculada Verge Maria. La del segon conté dotze estrofes de vuit versos cadascuna, mentre que la guanyadora en conté devuit, del mateix nombre de versos que l'anterior.

La glosa guanyadora acaba així:

«Visca la Concepció!
Que muira la dolentia
que esclafada del tot sia
la testa en el mal Dragó!
i vós, Mare de l'Amor,
Immaculada Maria,
Alcançau-nos l'alegria
d'eterna salvació».⁴

3. Ha col·laborat molt poc a la revista. Hi té tan sols dos articles.

4. Actualització ortogràfica a càrrec d'Antoni Lluïl: ANTONI VICENÇ SANTANDREU, *Glosades* (Màncor, Casa de Cultura, 1981), núm. 8.

4

AUTORS

A) *Pseudònims dels autors i articles corresponents**a) *Pseudònims reconeguts*

PERE D'ALCÀNTARA PENYA

<i>Article</i>	<i>Pseudònim</i>	<i>Matèria**</i>	<i>Núm.</i>
«El pastor de Son Manenta»	P.A.P.	vers	7
«Ja hi va!»	P.A.P.	vers	8
«Ses pestes des carrer»	P.	prosa cost.	10
«S'al·lota promesa»	P.A.P.	vers	20
«Una criada per a qui no en té»	P.A.P.	vers	26
«Un mot d'agricultura»	P.	prosa cost.	26
«Un somni de quaresma»	P.A.P.	vers	35
«Moneda falsa»	P.	vers	39
«Sa processó des Dijous Sant»	P.	vers	40
«Es dos manobres»	P.A.P.	prosa. desc.	43
«Es dos estudiants»	P.A.P.	prosa. desc.	45
«Sa processó de sa Moixeta»	P.A.P.	vers	50
«Es monument des Mercat»	P.	vers	51
«Es Beato Ramon»	P.A.P.	vers	55
«El què diran»	Pep d'Aubanya	vers	60
«Sa verema»	Pep d'Aubanya	vers	67
«Ses farineres»	Pep d'Aubanya	vers	69
«Un plet fallat»	Un misser de solei	prosa sat.	73
«Ses dues claus»	P.	vers (faula)	74
«El bé i el mal»	P.	vers (faula)	77
«En Pep i en Sion»	Pep d'Aubanya	prosa cost.	79
«Bon any als regidors nous»	Pep d'Aubanya	vers	81
«Els reis»	Pep d'Aubanya	vers	82
«Es pare i sa filla»	Pep d'Aubanya	prosa. mor.	82
«Sa festa des bestiar»	Pep d'Aubanya	pros. cost.	83
«Sa porta pintada»	Pep d'Aubanya	vers	83

(*) He prescindit d'aquells autors que han publicat un sol article al llarg de tota la revista.

(**) Abreviatures: cost., costumista; desc., descriptiva; sat., satírica; mor., moralista; imag., imaginativa; hist., històrica; trad., traducció, fil., filsofica; rond., rondallística, rondalla.

«Feis bé»	Pep d'Aubanya	prosa mor.	84
«No hi ha feina»	Pep d'Aubanya	prosa sat.	85
«Enamorament»	Pep d'Aubanya	vers	85
«Un bon sermó»	Pep d'Aubanya	prosa mor.	89
«El dijous llarder»	Pep d'Aubanya	vers	89
«Rifes i loteries»	Pep d'Aubanya	prosa desc.	91
«Un poc de sermó»	Pep d'Aubanya	prosa desc.	92
«Sa jaia serrada»	Pep d'Aubanya	prosa desc.	93
«Ses confraries»	Pep d'Aubanya	vers	93
«Contestació a Jordi des Racó»	Pep d'Aubanya	vers	94
«Santa Maria»	Pep d'Aubanya	prosa. desc.	95
«Coses del dia»	Pep d'Aubanya	vers	97
«Sa primera volada i sa darrera surada»	Pep d'Aubanya	prosa cost.	99-100
«Un milló de duros»	Pep d'Aubanya	prosa sat.	101
«Calderó de la Barca»	Pep d'Aubanya	prosa desc.	102
«Un certamen»	Pep d'Aubanya	prosa cost.	103
«Conversa pillada a vol»	Pep d'Aubanya	prosa desc.	104
«S'estel amb cua»	Pep d'Aubanya	prosa cost.	107
«Dues rodes»	Pep d'Aubanya	prosa imag.	108
«La fi del món»	Pep d'Aubanya	prosa sat.	108
«La Beata»	Pep d'Aubanya	prosa hist.	111
«Cinc regles per viure molt»	Pep d'Aubanya	vers	111
«Consells d'un ignorant»	Pep d'Aubanya	vers	112-3
«Un carriler»	Pep d'Aubanya	prosa desc.	112
«Carta a l'amo Antoni de Binixordell»	Pep d'Aubanya	vers	114
«Ses fires i festes de Ciutat»	Pep d'Aubanya	vers	117
«La font de la vila»	Pep d'Aubanya	vers	118
«Un pi»	Pep d'Aubanya	prosa sat.	118
«El patró»	Pep d'Aubanya	vers	119
«La música del món»	Pep d'Aubanya	vers	119
«El llibre dels morts»	Pep d'Aubanya	vers	125
«Les besades»	Pep d'Aubanya	vers	126
«Una carretera»	Pep d'Aubanya	prosa sat.	127
«Estufera»	Pep d'Aubanya	vers	128
«Una serenata»	Pep d'Aubanya	vers	129
«Memorial»	Pep d'Aubanya	vers	130
«La capsa»	L'amo en Josep de Son Banya	vers (trad.)	133
«Sa colcada»	Pep d'Aubanya	vers	134
«Ses sabates noves»	Pep d'Aubanya	vers	136
«Un gallista»	Pep d'Aubanya	vers	137
«Una mala nit»	Not Net	vers	138
«Lo del tramvia»	Claret i Poquet	prosa desc.	138
«La colònia de Sant Pere»	Claret i Poquet	prosa desc.	139
«L'empeny»	Pep d'Aubanya	prosa sat.	143-4
«Diumenge de l'àngel»	Pep d'Aubanya	prosa desc.	149
«Xeripes»	Pep d'Aubanya	prosa desc.	151

«Negoci»	Pep d'Aubeny	vers	152
«Una cançó»	Pep d'Aubeny	vers	153
«Fires i festes»	Pep d'Aubeny	vers	155
«A l'ordre del dia»	Pep d'Aubeny	prosa cost.	156
«Un viatge de recreo»	Pep d'Aubeny	prosa desc.	161-2
«Santa Praxedis»	Poquet i Claret	prosa hist.	163
«Defensa de ses dones»	Not Net	vers	164
«Es carro de Sa Beata»	Pep d'Aubeny	prosa cost.	165
«Banys i banyes»	L'amo En marc de Son Banyà	prosa fil.	166
«Sa festa de Sant Matgí»	Pep d'Aubeny	prosa cost.	167
«Què en tendrem d'aigo?»	Poquet i Claret	prosa desc.	171
«Sa maleta des comte»	Pep d'Aubeny	prosa rond.	171-2
«Un congrés de dones»	Poquet i Claret	prosa sat.	173
«S'estel amb cua»	Poquet i Claret	prosa desc.	174
«El dissabte»	Not Net	vers	174
«La vila de Sóller»	Pep d'Aubeny	prosa desc.	174
«Un duro a conta i mitat»	Pep d'Aubeny	rond.	175-6
«La mort»	Pep d'Aubeny	prosa fil.	177
«El dia dels morts»	Not Net	vers	177
«Epitafis»	P.	vers	177
«L'àngel i el minyó»	Poquet i Claret	vers	178
«Quatre poncelles per una corona de dol»	Pep d'Aubeny	vers	179
«Carrer des Banc de S'Oli»	Poquet i Claret	prosa desc.	180
«Bona llimosna»	Not Net	rond.	180
«Ses botines de Na Pepa»	Pep d'Aubeny	prosa sat.	181
«Sa Missió»	Pep d'Aubeny	prosa desc.	183
«La fi del món»	Pep d'Aubeny	prosa cost.	184
«Ses bones festes»	Pep d'Aubeny	prosa cost.	185
«A la Verge de Montserrat»	Not Net	vers	185
«El coll de la batalla»	Pep d'Aubeny	vers	186
«Es ferro-carril mallorquí»	Pep d'Aubeny	prosa desc.	186
«Es dia dels reis»	Pep d'Aubeny	prosa cost.	187
«Porto-Colom»	Pep d'Aubeny	vers	188
«Sa donació»	Pep d'Aubeny	prosa sat.	188-9
«Un àngel»	Pep d'Aubeny	prosa desc.	189
«Ases i someres»	Not Net	vers	189
«Sa botella des vi bo»	Pep d'Aubeny	prosa desc.	190
«Es carnal i sa quaresma»	Pep d'Aubeny	prosa cost.	192
«Sa penitència del segle XIX»	Pep d'Aubeny	prosa cost.	194
«Una venjança bàrbara»	Pep d'Aubeny	vers	196
«Sa nevada»	Pep d'Aubeny	prosa hist.	197
«Un arrendament»	Pep d'Aubeny	prosa sat.	199-200
«A n'Aina»	Pep d'Aubeny	vers	200
«Un molí de vent»	Pep d'Aubeny	vers	202
«Es bastaixos nous»	Pep d'Aubeny	prosa sat.	203

«Un bon consell»	Poquet i Claret	vers	203
«Epigrames»	Pep d'Aubenyà	vers	204
«Dins un tren»	Poquet i Claret	prosa cost.	207
«Coses fondes»	Pep d'Aubenyà	prosa desc.	209
«Es terremoto d'Iscia»	Pep d'Aubenyà	prosa desc.	223
«Bons consells»	Pep d'Aubenyà	prosa sat.	224
«Els morts»	Pep d'Aubenyà	prosa cost.	230
«Poncelles per una corona de dol»	Pere d'A. Penya	vers	231
«Sa font de la Vila»	Pep d'Aubenyà	prosa desc.	237
«Els reis»	Pep d'Aubenyà	vers	239
«Sa vermellor del cel»	Pep d'Aubenyà	prosa desc.	241
«Nova casta de lladres»	Pep d'Aubenyà	prosa desc.	251
«Dècimes al pescador»	Pere	vers	252
«Dissabte Sant»	Not Net	prosa cost.	253
«Tres aritmètiques distintes i una sola ciència vertadera»	Pep d'Aubenyà	prosa mor.	257
«Son Servera»	Pep d'Aubenyà	prosa hist.	258
«Manacor»	Pep d'Aubenyà	prosa hist.	259
«S'ermità Melsion»	Pep d'Aubenyà	prosa desc.	260-1
«Les roses del mes de Maig»	Poquet i Claret	vers	260
«Anacreòntica»	Poquet i Claret	vers	261
«El toc d'Ave Maria»	Poquet i Claret	vers	262
«En Tomeu de ses monèies»	Pep d'Aubenyà	prosa cost.	262-3
«S'al·lot de barca»	Pep d'Aubenyà	prosa desc.	264-7
«Sa pesta»	Poquet i Claret	prosa sat.	265
«Larpa»	Pep d'Aubenyà	vers	266
«Un lladre fi»	Pep d'Aubenyà	prosa sat.	268-9
«L'amo en Gregori»	Pep d'Aubenyà	rond.	270-2
«Dècimes a la Verge de Lluc»	Pep d'Aubenyà	vers	270
«Un llogaret nou»	Claret i Poquet	prosa desc.	270
«Sa llebra i sa tortuga»	Pep d'Aubenyà	rond.	274
«Es capellà moro de Sa Llotja»	Pep d'Aubenyà	rond.	276-80
«S'eclipse de lluna»	Claret i Poquet	prosa desc.	278
«Un certamen de barbers»	Pep d'Aubenyà	rond.	281-3
«Es vidret de Salomó»	Pep d'Aubenyà	prosa hist.	284
«13 de Novembre»	Pep d'Aubenyà	vers	284
«La paga de Déu»	Pep d'Aubenyà	prosa hist.	285
«Lesbaldragat de pedrutxella»	Pep d'Aubenyà	rond.	286
«El sagrat cor de Jesús»	Pep d'Aubenyà	vers	286
«Sa rifa de Nadal»	Claret i Poquet	prosa sat.	286
«Un arquet»	Pep d'Aubenyà	rond.	287-8
«Es segon mil·lenari de la Concepció Immaculada»	Pep d'Aubenyà	prosa desc.	289
«Ses fires de St. Tomàs»	Pep d'Aubenyà	prosa desc.	289
«Màximes»	Pep d'Aubenyà	prosa desc.	290
«Els terremots»	Pep d'Aubenyà	prosa desc.	292-3
«Felanitx i Manacor»	Pep d'Aubenyà	vers	295-7

«El clima de Palma»	Pep d'Aubanya	prosa desc.	296
«L'avís de Déu»	Pep d'Aubanya	vers	296
«La vida de Mallorca»	Pep d'Aubanya	prosa desc.	297
«Efemèrides del mes de Març»	Pep d'Aubanya	prosa hist.	300-2
«S'Hostalet d'en Canyelles»	Pep d'Aubanya	prosa desc.	304
«Efemèrides d'ara fa cent anys»	Pep d'Aubanya	prosa hist.	305
«Josep de Villaluengo»	Pep d'Aubanya	prosa hist.	308
«Notícies»	Pep d'Aubanya	prosa hist.	309
«De Palma a Sóller per mar»	Pep d'Aubanya	prosa desc.	309
«Notícies»	Pep d'Aubanya	prosa hist.	310
«Santificació des diumenge»	Pep d'Aubanya	prosa mor.	311
«Notícies»	Pep d'Aubanya	prosa hist.	312
«Fires i Festes»	Pep d'Aubanya	prosa desc.	313
«Fet raro»	Pep d'Aubanya	prosa desc.	315
«Ses epidèmies en Mallorca»	Pep d'Aubanya	prosa hist.	316

– Total pseudònims emprats: 10

– Total articles publicats: 177

– vers: 70 (1 traducció)

– prosa: 107

BARTOMEU FERRÀ

«Sa barrina de Sa Diputació»	Un trobador d'aigos	prosa desc.	1
«Flastomies»	Mossèn Lluç	prosa sat.	1
«Sa festa de Sant Joan»	B. F.	vers	1
«Ja és de raó» (*)	F. i O.	vers	1
«Sant Pere»	Mossèn Lluç	rond.	1
«No tenim aigo»	Un trobador d'aigos	prosa desc.	2-16
«¡Ala qui hi posa!» (*)	F. i O.	vers	3
«Goigs dedicats a n'el gloriós St. Cristòfol» (*)	F. i O.	vers	4
«Que el se'n dugan» (*)	F. i O.	vers	6
«Amistats del dia»	Mossèn Lluç	prosa sat.	8
«Un pagès beneit»	F	rond.	9
«Rialles i ploralles» (*)	F. i O.	vers	10
«Festes i dies feiners»	Mossèn Lluç	prosa cost.	11
«Parricidis»	Mossèn Lluç	prosa mor.	14
«¡Nea!» (*)	F. i O.	vers	18

(*) Juntament amb Mateu Obrador

«Les Verges»	Mossèn Lluç	prosa mor.	18
«Son Tritlo»	B. F.	prosa desc.	20
«Torrents i torrentades»	B. F.	prosa desc.	21
«Ses germanetes des pobres»	Mossèn Lluç	prosa hist.	22
«El demòcrata» i ses germanetes des pobres»	Mossèn Lluç	prosa desc.	24
«La patrona»	Mossèn Lluç	prosa mor.	25
«No pujà al cel»	Un trobador d'aigos	prosa sat.	25
«Punt per noltros»	Un trobador d'aigos	prosa sat.	26
«Processó i alimares»	Mossèn Lluç	prosa cost.	27
«Hi ha Betlem?»	B.F.	prosa cost.	27
«Ara va de bo»	E	prosa desc.	27
«Als reis»	Mossèn Lluç	prosa mor.	29
«Aigo»	Un trobador d'aigos	prosa desc.	31-2
«Desfressats» (*)	F i O.	vers	33
«Escoltau»	Mossèn Lluç	prosa mor.	36
«Idees del dimoni»	Mossèn Lluç	prosa mor.	35
«¡Fora vessa!»	Mossèn Lluç	prosa mor.	37
«Sombrances i rosgons»	Mossèn Lluç	prosa mor.	38
«Sa raó i es raoners»	Mossèn Lluç	prosa mor.	39
«El xot de Pesco»	B. F.	vers.	41
«Pasco granada»	Mossèn Lluç	prosa mor.	48
«Una visita»	B. F.	vers.	53
«Sant Pau»	Mossèn Lluç	prosa mor.	54
«Llits i lliteres»	B. F.	prosa cost.	57
«Honrat i basta»	Mossèn Lluç	prosa mor.	67
«Gremadissa»	Mossèn Lluç	prosa mor.	72
«Ets amics de la pobrea»	Mossèn Lluç	prosa mor.	78
«Bon exemple»	Aliatar	rond.	96
«Segadors i segadores»	Aliatar	prosa cost.	102
«Cuatre paraules sobre l'exposició de les Fires i Festes»	Aliatar	prosa desc.	121-2

- Total pseudònims emprats: 5

- Total articles publicats: 45

- vers: 10

- prosa: 35

(*) Juntament amb Mateu Obrador

MATEU OBRADOR*

«¡Música!»	Miranius	vers	12
«Es curandero neu»	Miranius	vers	16
«Purgatoris»	Goriet	prosa desc.	19
«Tres indicis» (d'Artzenbusch)	O.	trad. (prosa)	19
«Policia filoxèrica»	O.	prosa desc.	19
«Inundacions»	O.	prosa desc.	20
«Epitafis»	M. O.	trad. (vers)	20
«Faula»	Miranius	vers	21
«Animalets»	Miranius	vers	23
«La gent inflada»	Goriet	prosa sat.	23
«Mestre Juan»	Miranius	vers	25
«Fàules d'Isop»	M. O.	trad. (vers)	27-36
«Any nou»	Miranius	vers	29
«Coses del temps»	Goriet	prosa desc.	30
«Ases»	Miranius	vers	31
«¡Cap com aquesta!»	Goriet	prosa sat.	32
«Trenca-caps»	Miranius	vers	32
«Balls»	Miranius	vers	34
«Descuits»	Goriet	prosa sat.	35
«Sa cançó des penedit»	Miranius	vers	37
«Desconhort»	Miranius	vers	38
«Estisorades»	Goriet	prosa des.	38
«El ram»	Goriet	pros. cost.	40
«Pancaritats»	Goriet	prosa cost.	42
«Vagueria»	Miranius	vers	43
«Sa cançó de s'enfadós»	Miranius	vers	44
«Sa processó del Corpus»	Goriet	prosa desc.	50
«Sa llebra i s'erissó»	M. O.	trad. (vers)	51
«Sa barca municipal»	Miranius	vers	52
«Es pedacer»	Miranius	vers	54
«Un viatge a Artà»	Goriet	prosa desc.	61
«Lleis del món»	Miranius	vers	65
«Lo que fa un montissionista»	Goriet	prosa desc.	68
«Sa venjança i es perdó»	M. O.	prosa (trad.)	69
«Modes»	Goriet	prosa cost.	69
«Una festa casolana»	Goriet	prosa cost.	71-5
«Es morts»	Goriet	prosa cost.	72
«Bona recepta»	Miranius	vers	76

(*) Alguns articles, fets en col·laboració amb Bartomeu Ferrà, figuren en la llista d'aquest.

«¡A Balquena!»	Miranius-Goriet	prosa desc./vers	78
«La conquesta de Menorca» (1232)	Miranius	vers	118
«Dalt el bot de la censura»	Uetam A. Rodarbo (**)	vers	251

- Total pseudònims emprats: 5
- Total articles publicats: 41
  - prosa: 19 (2 traduccions)
  - poesia: 22 (1, en part, vers.; 3 traduccions)

GABRIEL MAURA

«Ja ho és!»	Pau de la Pau	prosa cost.	56
«La Sang»	Pau de la Pau	prosa cost.	3
«Sa Revetla»	Pau de la Pau	prosa cost.	57-8
«Quatre passes»	Pau de la Pau	prosa desc.	65
«Els reis»	Pau de la Pau	prosa cost.	82

- Total pseudònims emprats: 1
- Total articles publicats: 5
  - prosa: 5
  - vers: 0
  - traduc.: 0

MARCEL·LINA MORAGUES

«Ses modes des jovensans»	Una selvatgina	vers	21
«A mon amic J. A.»	Una selvatgina	vers	131
«A Mallorca»	Una selvatgina	vers	132
«Un ball»	Una selvatgina	vers	141
«Qui no s'enginya no viu»	Una selvatgina	prosa sat.	145
«Això vas per ells»	Una selvatgina	prosa sat.	164
«Extravagàncies»	Una selvatgina	prosa des.	167
«A un ex-enamorat»	Una selvatgina	vers	168
«A sa mare des mariner»	Una selvatgina	vers	169
«Recordança»	Una selvatgina	vers	173
«A Son Quint»	Una selvatgina	vers	185
«A mon estimada amiga P.R.»	Una selvatgina	vers	191
«Comparança»	Una selvatgina	vers	194

(**) Aquest pseudònim és el nom i els cognoms posats a l'inrevés.

«Una escena de sa comèdia del món»	Una selvatgina	vers	198
«A la Verge de Lluc»	Una selvatgina	vers	214
«Ses tres branques verdes»	Una selvatgina	prosa (trad.)	215
«S'interés és mala bèstia»	Una selvatgina	prosa sat.	216
«A mon estimada amiga «Una floreta»	Una selvatgina	vers	219
«Contestació a sa meva estimada amiga «Una Floreta»	Una selvatgina	vers	224
«A mon estimada amiga C. G. de M.»	Una selvatgina	vers	234
«Un sòmit»	Una selvatgina	vers	235
«A una tórtola» (imitació)	Una selvatgina	vers	236
«Al minyonet Jesús»	Una selvatgina	vers	237
«Desdixats»	Una selvatgina	prosa desc.	239-40
«Conversa del temps»	Una selvatgina	vers	243
«Un ramellet»	Una selvatgina	vers	246
«A la meva estimada amiga «Una floreta»	Una selvatgina	vers	248
«Sa fira del Ram»	Una selvatgina	vers	252
«Aleluia! El dia de Pasco»	Una selvatgina	vers	253
«El pescador»	Una selvatgina	vers	258
«El mirall»	Una selvatgina	vers	264
«A la Verge de Lluc»	Una selvatgina	vers	270
«A un nin amb motiu dels seus dies»	Una selvatgina	vers	271

- Total pseudònims emprats: 1

- total articles publicats: 33

- prosa: 6 (1 traducció)

- poesia: 27

BARTOMEU SINGALA

«Epigrames»	Un ferit d'ala	vers	68
«Epigrames»	Un ferit d'ala	vers	71
«Epigrames»	Un ferit d'ala	vers	74
«Un enamorat i s'eco»	Un ferit d'ala	vers	68
«Epigrames»	Un ferit d'ala	vers	75
«Mal d'altri rialles són»	Un ferit d'ala	vers	101
«El dia del Corpus»	Un ferit d'ala	vers	104
«Enamorats»	Un ferit d'ala	vers	109
«Sa festa de Sant Bernat»	Un ferit d'ala	prosa (rond.)	114
«Pensaments en remull»	Un ferit d'ala	vers	115
«Sa ditxa és un sòmit»	Un ferit d'ala	prosa desc.	116
«Ses Verges»	Un ferit d'ala	prosa cost.	123
«Crítica»	Un ferit d'ala	vers	124
«Músiques»	Un ferit d'ala	vers	132
«A mon estimat amic M. M. LL.»	Un ferit d'ala	vers	131

«Moneies»	Un ferit d'ala	vers	141
«Somni»	Un ferit d'ala	vers	146
«Tres besades»	Un ferit d'ala	vers	152
«Llenya a ses dones»	Un Llorenç mal casadís	vers	162
«Comparança»	Un Llorenç mal casadís	vers	162
«Això va per elles»	Un Llorenç mal casadís	prosa sat.	165
«Un mercat de dones»	Un Llorenç mal casadís	vers	165
«A l'Excm. Sr. Don Silencio (a) Silenci»	Un Llorenç mal casadís	prosa sat.	168
«Rondalla»	Un ferit d'ala	prosa (rond.)	226
«Un pecatot»	Un ferit d'ala	vers	316

– Total pseudònims emprats: 2

– Total articles publicats: 25

– prosa: 6

– vers: 19

TOMÀS AGUILÓ

«Un croquis»	El sen Tià d'Alaró	vers	16
«Un altre croquis»	El sen Tià d'Alaró	vers	24
«Sonets filològics»	El sen Tià d'Alaró	vers	33
«Sonets filològics»	El sen Tià d'Alaró	vers	34
«Sonets filològics»	El sen Tià d'Alaró	vers	40
«Sonets filològics»	El sen Tià d'Alaró	vers	42
«Sonets filològics»	El sen Tià d'Alaró	vers	51
«Sonets filològics»	El sen Tià d'Alaró	vers	64
«A mon amic D.A.F.»	El sen Tià d'Alaró	vers	70
«Fires i festes»	A.	prosa cost.	109
«Un altre croquis»	El sen Tià d'Alaró	vers	127
«Epigrames filològics»	El sen Tià d'Alaró	vers	137

– Total pseudònims emprats: 2

– Total articles publicats: 12

– prosa: 1

– vers: 11

IGNASI SUREDA

«Quatre paraules sobre ases»	Un d'Artà	prosa sat.	12
«Ses carreres»	Un d'Artà	prosa mor.	16

«Costures, col·legis i altres herbes»	Un d'Artà	prosa mor.	21
«El diable»	Un d'Artà	prosa mor.	25
«Darrers dies»	Un d'Artà	prosa cost.	33
«Resposta mereixeu, germans»	Un d'Artà	prosa desc.	58

- Total pseudònims emprats: 1
- Total articles publicats: 6
- prosa: 6

JAUME MARTORELL

«Mal humor»	El sen Gurió	vers	57
«Xarradissa d'un taconer i un municipal»	El sen Gurió	vers	59
«Una carta freda»	El sen Gurió	vers	83
«Epigrames»	El sen Gurió	vers	83
«Un matrimoni aviat fet»	El sen Gurió	vers	86
«Xarradissa d'un municipal i un taconer»	El sen Gurió	vers	96
«Epigrames»	El sen Gurió	vers	101
«Lo que ets ulls no veuen»	El sen Gurió	vers	111

- Total pseudònims emprats: 1
- Total articles publicats: 8
- vers: 8

TOMÀS FORTEZA I CORTÈS

«Qui no té vergonya, tot lo món és seu»	Madò Clara de Son Clar	vers	5
«De més verdes se'ns maduren»	Madò Clara de Son Clar	vers	22

- Total pseudònims emprats: 1
- Total articles publicats: 2
- vers: 2

ANTONI M. PENYA

«Bona fe i mala fe» (I)	X.	prosa cost.	31
«Bona fe i mala fe» (II)	X.	prosa cost.	46
«Ses criades en es Born»	X.	prosa desc.	52

«Bon pensament»	X.	prosa desc.	61
«Bona fe i mala fe» (III)	X.	prosa cost.	64
«Els pescadors del Molinar»	M. P.	prosa desc.	83-5
«Es Conservatori Balear»	X.	prosa desc.	90
«Conversa de s'estel»	X.	prosa cost.	107
«Llucmajor»	X.	vers	110
«Una llimosna»	X. H.	prosa desc.	110
«Conte succeït»	X.	prosa desc.	111
«Sa festa des Certamen»	X.	prosa desc.	120
«Sa font de Xorriego»	X. H.	prosa sat.	123
«Ses festes de Nadal a sa Pagesia»	Nauj Ertsem*	vers	133
«Enginy de mare»	X.	prosa desc.	145
«Dècimes glosades»	Nauj Ertsem	vers	142
«Fruita del temps»	Nauj Ertsem	vers	139
«Vessa»	H.	vers	151
«Fàules d'Isop»	Nauj Ertsem	vers (trad.)	154
«Glosa popular»	X.	vers	162
«Sonet de peu forçat»	H.	vers	171
«S'ocasió fa pecat»	Nauj Ertsem	vers	172
«Ha fruita»	Nauj Ertsem	vers	173
«Sa tórtola i sa dona»	Nauj Ertsem	vers (trad.)	180
«Madò misèria»	H.	prosa (rond.)	182
«Vessa»	M. H. P.	vers	182
«Goig a la Verge de la Grada»	Nauj Ertsem	vers	183
«Carta a un poeta»	A. H. P.	vers	184
«Ases»	Nauj Ertsem	vers	190
«Es moros venen»	A. M. P.	prosa hist.	197-8
«Escena no sé quantes de sa comèdia»	Nauj Ertsem	vers	192
«Mon amor»	Nauj Ertsem	vers	195
«Declaració d'amor»	Nauj Ertsem	vers (trad.)	196
«Fruit i penitència d'aquesta corema»	Nauj Ertsem	vers	197
«Un bocí d'història d'una pèça de dos»	Mestre Juan Escriviu	prosa imag.	207
«Dècima»	X.	vers	208
«Fadrinets, badau ets ulls»	X.	vers	208
«La pageseta»	Mestre Juan Escriviu	vers	208
«Qualque cosa»	Mestre Juan Escriviu	prosa (rond.)	209
«Les dues doncelles»	Nauj Ertsem	vers	212
«A mon apreciat mestre D. Jaume Lluc»	A. M. P.	vers	216
«Lo meu bot»	Nauj Ertsem	vers	218
«Doctories d'un pagès»	Mestre Juan Escriviu	vers	220
«Fogoneus»	Mestre Juan Escriviu	vers	221
«Pensaments»	Mestre Juan Escriviu	prosa fil.	221
«El pastor»	Mestre Juan Escriviu	vers	222

(*) *Mestre Juan* a l'inrevés.

«Carta de passatemps a mon amic M.M.»	Nauj Ertsem	vers	223
«Un poc de tot»	Mestre Juan Escriviu	prosa desc.	238
«El jurament de lo Conqueridor»	M. N. P.	vers	238
«Primer, segon i tercer viatge de lo bot Amor»	Juan Mestre i Mestre	vers	228
«Quart i últim viatge del bot Amor»	Juan Mestre i Mestre	vers	248
«No hi ha virtut»	Juan Mestre i Mestre	prosa desc.	250
«Primavera»	Mestre Escriviu	vers	252
«S'amor dets amors»	Nauj Ertsem	prosa desc.	255
«Fetxorica d'un segon tenori»	Juan Mestre i Mestre	vers	256
«El rellotge de l'amor»	Juan Mestre i Mestre	vers	263
«Cert embull»	Juan Mestre i Mestre	vers	265
«Maig»	Mestre Escriviu	vers	265
«Poncelles»	Mestre Escriviu	vers	266-8
«Escenes de carrer»	Mestre Escriviu	vers	269
«Converses agafades al vol»	Mestre Escriviu	prosa sat.	271
«Poncelles»	Mestre Escriviu	vers	273
«Enyorança»	Juan Mestre i Mestre	vers	273
«Ses potades de sa mort»	Mestre Escriviu	prosa sat.	275
«Poncella»	Mestre Escriviu	vers	275
«Poncella»	Mestre Escriviu	vers	278
«Poncelles»	Mestre Escriviu	vers	279
«Serenata a sa serena»	Un missatge de Galdent	vers	280
«Amor»	Mestre Escriviu	vers	318
«Sa rosa»	Mestre Escriviu	vers	319

- Total pseudònims emprats: 10

- Total articles publicats: 70

- prosa: 23

- vers: 47 (3 traduccions)

JAUME CERDÀ I OLIVER

«Modes»	Sa Marquessa des dos Blens	prosa cost.	5
«Piropos»	Aliquid	vers	82
«Disculpes»	Aliquid	vers	84
«Sa mà des moro»	Aliquid	vers (rond.)	87-92
«Espiritisme»	Aliquid	prosa imag.	94
«El remei de Santa Eugènia»	Aliquid	vers (rond.)	98-100
«El Corpus de Sant Miquel»	Aliquid	vers (rond.)	105-7

- Total pseudònims emprats: 2

- Total articles publicats: 7

- prosa: 2

- vers: 5

MN. ANTONI M. ALCOVER

«Es jai de Sa Barraqueta»	Jordi des Racó	prosa (rond.)	76
«Sembra i colliràs»	Jordi des Racó	prosa desc.	87-8
«Epigrames»	Jordi des Racó	vers	89
«Ets amos de Son Sales, Son Saleta i Son Salí»	Jordi des Racó	prosa (rond.)	92
«Un romanç negre» (d'Argensola)	Jordi des Racó	vers (trad.)	103
«Gloses»	Jordi des Racó	vers	122
«Un estudiant per força»	Jordi des Racó	prosa desc.	128-30
«Ses festes de Nadal»	Jordi des Racó	prosa cost.	131-8
«Una cançó»	Jordi des Racó	prosa cost.	143
«Sa rondalla de Sa Jaia-Maia»	Jordi des Racó	vers (rond.)	181
«No la tragué proveïda»	Jordi des Racó	vers (rond.)	210
«Una conversa»	Jordi des Racó	prosa mor.	244

- Total pseudònims emprats: 1

- Total articles publicats: 12

- prosa: 7

- vers: 5 (1 traducció)

ANDREU PARERA I MOREY

«Embulls del dia»	Ferostes	vers	108
«Desgraciats»	Ferostes	vers	150
«Vergonya i descaro»	Ferostes	vers	170
«Epitafis»	Ferostes	vers	178
«Epigramis»	Ferostes	vers	193
«Una petaca per mostra»	Ferostes	vers	194
«Cercar llana i romandre tos»	Ferostes	vers	207
«Llaments d'un vell casat amb una jove»	Ferostes	vers	213
«Epigrames»	Ferostes	vers	213
«Coses del món»	Ferostes	vers	226
«Un ramellet de poncelles a mon estimat J. M. S.»	Ferostes	vers	227
«Epitafis»	Ferostes	vers	230
«Epigrames»	Ferostes	vers	231
«L'engany»	Ferostes	vers	254
«Records d'un ball de màscara»	Ferostes	vers	290
«S'amor i sa música»	Ferostes	prosa fil.	294
«Desengany d'un extraviat de sa religió»	Ferostes	vers	304
«Llament d'una fadrina vellarda»	Ferostes	vers	307

«Un somni»	Ferostes	vers	310-311
- Total pseudònims emprats: 1			
- Total articles publicats: 19			
- prosa: 1			
- vers: 18			

ILDEFONS RULLAN

«Correspondència»	Un estudiant doblegat	prosa desc.	108
«Correspondència: es tres toms»	Un estudiant doblegat	prosa desc.	86
«Fruita del temps»	Un estudiant doblegat	prosa desc.	89
- Total pseudònims emprats: 1			
- Total articles publicats: 3			
- prosa: 3			

FREDERIC VALENZUELA

«Bona sentència»	Un rondaller	prosa sat.	106
«Anar per llana i tornar tos»	Un rondaller	prosa desc.	110
«Sa bu tza sobretot»	Un rondaller	prosa desc.	111
«Rondalla»	Un rondaller	prosa (rond.)	113
«Mestre En Toni»	Un rondaller	prosa (rond.)	115
«El repès»	Un rondaller	prosa imag.	122
«Una entrevista no esperada»	Un rondaller	prosa imag.	126
«Dos plats»	Un rondaller	prosa desc.	144
«Una maragasa com moltes altres»	Un rondaller	prosa sat.	152
«Una regla de restar pot influir amb el casar»	Un rondaller	prosa sat.	153
«Sa botella miraculosa»	Un rondaller	prosa desc.	164
«Sa teoria i sa pràctica»	Un rondaller	prosa desc.	173
«Memòries d'una crida»	Un rondaller	prosa desc.	181
«Ho faran...No ho faran»	Un rondaller	prosa sat.	183
«Un ase se la va menjar»	Un rondaller	prosa desc.	184
«No la cerquis per dins balls»	Un rondaller	prosa sat.	187
«Còpia d'unes ordenances»	Un rondaller	prosa imag.	191
«Ses persones il·lustrades»	Un rondaller	prosa sat.	193
«Sa rondalla de tres moixos»	Un rondaller	prosa (rond.)	196
«Humilitat-vanitat»	Un rondaller	prosa sat.	246
«Sa quaresma ve»	Un rondaller	prosa mor.	247

JOAN O'NEILLE

«De com una partida de cans tornaren cusses»	Toni Tro	prosa sat.	145
«Un poc d'història»	Toni Tro	prosa hist.	
«Sa formiguera»	Toni Tro	prosa desc.	179
«Es presidi a Sant Francesc»	Toni Tro	prosa desc.	188
«Cocarrols»	Toni Tro	prosa cost.	194
«Paga i cala»	Toni Tro	prosa desc.	195
«Xauxa»	Toni Tro	prosa desc.	204
«Es sextetos»	Toni Tro	prosa desc.	207
«¡Eu reka!»	Toni Tro	prosa imag.	208
«Es bandejats»	Toni Tro	prosa hist.	211
«Més música»	Toni Tro	prosa desc.	211
«Desequilibris»	Toni Tro	prosa fil.	214
«La Seu plena d'ous»	Toni Tro	prosa sat.	224
«¡Fora usurers!»	Toni Tro	prosa sat.	234
«Es cosí en Vergonya i mestre consciència»	Toni Tro	prosa sat.	252
«Els retrats de la Sala»	Toni Tro	prosa desc.	291
«Un Darwin capgirat»	Toni Tro	prosa sat.	318

– Total pseudònims emprats: 1

– Total articles publicats: 17

– prosa: 17

FRANCESC CASESNOVES

«Un desengany»	Silencio	vers	156
«Una poncella»	Silencio	vers	161
«Carta a D. Llorenç mal casadís»	Silencio	vers	166
«Papallones»	Silencio	vers	173

– Total pseudònims emprats: 1

– Total articles publicats: 4

– vers: 4

SEBASTIÀ BARCELÓ

«Epigrames»	Mestre Grinos	vers	181
«Regles d'economia privada»	Mestre Grinos	prosa desc.	182
«Es conte de s'any»	Mestre Grinos	prosa desc.	186
«Capritxos d'al·lotes»	Mestre Grinos	vers	190

«Ben hagi un bon patriota»	Un rondaller	prosa sat.	298
«El camí del Calvari»	Un rondaller	prosa hist.	302
«Sentència del Salvador»	Un rondaller	prosa (trad.)	303
«Un valent»	Un rondaller	vers	308
«Un vago i un vogo»	Un rondaller	prosa desc.	315
«El jugador de professió»	Frederic Valenzuela	prosa mor.	295

– Total pseudònims emprats: 1

– Total articles publicats: 27

– prosa: 26 (1 traducció)

– vers: 1

ANTONI FRATES

«1881»	Nemo	prosa cost.	81
«Revista del mes de Gener»	Nemo	prosa desc.	86
«Bromes de L'IGNORANCIA»	Nemo	prosa desc.	89
«Sa primer volada i sa darrer surada»	Nemo	prosa cost.	98
«L'estiu d'enguany»	Nemo	prosa cost.	116
«¡Quin estiu!»	Nemo	prosa cost.	162

– Total pseudònims emprats: 1

– Total articles publicats: 6

– prosa: 6

FRANCESC GOMILA I MIR

«Sa tornada»	F. G. i Mir	prosa cost.	118-20
«Aina Catalonia Bosch i Sansó»	F. G.	vers	189
«Quart manament»	F. G.	prosa hist.	190
«Carnaval»	F. G.	vers	193
«Congrés famellut»	F. G.	prosa desc.	195
«Un mal bocí»	F. G.	prosa imag.	196
«Lo calvari»	F. G.	prosa mor.	198
«¡Pobres de pobres!»	F. G.	prosa cost.	201
«Quadrets de costums»	F. G.	prosa cost.	203
«El purgatori de l'art»	F. G.	prosa imag.	205
«Les Verges»	F. G.	prosa cost.	228
«Pensaments»	F. G.	prosa fil.	229-31
«Es teatre»	F. G.	prosa cost.	229
«Arquitectura clàssica»	F. G.	prosa sat.	233
«Una romàntica»	F. G.	prosa desc.	233
«Dos bons mallorquins»	F. G.	prosa hist.	233

«Dóna veritat»	F. G.	prosa sat.	235
«Un ateu»	F. G.	prosa sat.	236
«La velleta»	F. G.	vers	241
«La barqueta de la vida»	F. G.	vers	244
«Cartes filològiques» (I)	F. G.	prosa desc.	248
«No hi ha virtut»	F. G.	prosa desc.	249
«Cartes filològiques» (II)	F. G.	prosa desc.	251
«Cartes filològiques» (III)	F. G.	prosa desc.	252
«Un pancaritat»	F. G.	prosa desc.	254
«Cartes filològiques» (IV)	F. G.	prosa desc.	255
«Don Quijote de la humanitat»	F. G.	prosa sat.	256

- Total pseudònims emprats: 1
- Total articles publicats: 27
  - prosa: 23
  - vers: 4

JOSEP TOUS I FERRER

«El mig poll»	Pep de Palma	prosa (trad.)	104
«Arrepentiment»	Pep de Palma	prosa (trad.)	118
«Historieta»	Pep de tots	prosa desc.	201-2
«Ses novel·les»	Pep de tots	prosa sat.	221
«Dos camarades»	Pep de tots	prosa desc.	222
«Armadans i Espanyols»	Pep de tots	prosa hist.	230
«Màximes i consells pel jovent del dia»	Pep de tots	prosa (trad.)	254-5
«Els doblers no són sa ditxa»	Pep de tots	prosa desc.	317

- Total pseudònims emprats: 2
- Total articles publicats: 8
  - prosa: 8 (3 traduccions)

ANTONI VICENÇ SANTANDREU DE SON GARBETA

«A Maria Immaculada»	Antoni Vicenç Santandreu	vers	289
«Vuitenes en honor de la Santíssima Trinitat»	Antoni Vicenç Santandreu	vers	206

- Total signatures emprades: 1
- Total articles publicats: 2
  - vers: 2

«Broma el·làstica»	Mestre Grinos	prosa imag.	191
«Petició»	Mestre Grinos	prosa sat.	192
«Epigrames»	Mestre Grinos	vers	192
«Epigrames»	Mestre Grinos	vers	197
«Crònica curiosa»	Mestre Grinos	prosa cost.	200
«Llaments d'una dona de trenta-set juliols»	Mestre Grinos	vers	201
«Un bon consell»	Mestre Grinos	prosa mor.	203
«Sa mentida castigada, i sa veritat premiada»	Mestre Grinos	prosa mor.	204
«Sa vida d'es pastor»	Mestre Grinos	vers	205
«Gangs extraordinària»	Mestre Grinos	prosa imag.	208
«Quatre paraules»	Mestre Grinos	prosa sat.	218
«Sa por no és res si la volem veure»	Mestre Grinos	prosa desc.	225
«Un exèrcit de lladres»	Mestre Grinos	prosa imag.	226
«Tal com se sembra se cull»	Mestre Grinos	prosa sat.	229
«Relotge metafòric de la mort»	Mestre Grinos	vers	229
«Epigrames»	Mestre Grinos	vers	229
«Epitafis»	Mestre Grinos	vers	230
«Un cas rar i original»	Mestre Grinos	prosa mor.	234
«Qui en vol dir n'ha de sentir»	Mestre Grinos	prosa sat.	237
«Declinació des borratxo»	Mestre Grinos	prosa sat.	238
«Betlems»	Mestre Grinos	prosa mor.	239
«Llamentacions d'un capvepre vago i desaplicat»	Mestre Grinos	vers	244
«Els ocellets i els homes»	Mestre Grinos	vers	247
«Es sarró de mestre Pep»	Mestre Grinos	prosa sat.	247
«Menjar de Quaresma»	Mestre Grinos	vers	247
«Vici arrelat tard arrancat»	Mestre Grinos	prosa sat.	248
«Mestre Pep de ses gorres»	Mestre Grinos	prosa sat.	249
«La Santa Creu»	Mestre Grinos	vers	249
«Els cinc misteris principals de la Passió de Crist»	Mestre Grinos	vers	250
«Les cinc llagues de Crist»	Mestre Grinos	vers	251
«Les set paraules de Crist en la creu»	Mestre Grinos	vers	252
«Els fruits de la creu»	Mestre Grinos	prosa mor.	253
«Els set dolors de Maria»	Mestre Grinos	vers	253
«La vida de l'home»	Mestre Grinos	vers	256
«Pensaments»	Mestre Grinos	prosa fil.	257
«Amor de Mare»	Mestre Grinos	vers	259
«Inconstància de bens il·lusoris d'aquest món»	Mestre Grinos	prosa desc.	262
«La castedat»	Mestre Grinos	vers	265
«Epigrames»	Mestre Grinos	vers	265
«A la nostra inclita paisana Beata Catalina Tomàs»	Mestre Grinos	vers	269

«Els atributs d'una mala sogra»	Mestre Grinos	vers	271
«Epigrames»	Mestre Grinos	vers	273
«Pensaments»	Mestre Grinos	prosa fil.	274
«Epigrames»	Mestre Grinos	vers	276
«La sortida del sol»	Mestre Grinos	vers	278
«Mestre Pep de la tipa»	Mestre Grinos	prosa sat.	280
«La mort»	Mestre Grinos	vers	282
«Record a mon estimat pare»	Mestre Grinos	vers	282
«Record a la pobre llauradora madò M. ^a N.»	Mestre Grinos	vers	282
«Epitafis»	Mestre Grinos	vers	282
«Una bona agudesa»	Mestre Grinos	prosa hist.	283
«Ses visions de madò Paula»	Mestre Grinos	prosa imag.	284
«Pensaments»	Mestre Grinos	prosa fil.	284
«Llamentacions»	Mestre Grinos	vers	287
«El jugador»	Mestre Grinos	vers	287
«Pensaments»	Mestre Grinos	prosa fil.	287
«El nin orfè»	Mestre Grinos	vers	292
«El que pot sa reflexió»	Mestre Grinos	prosa fil.	293
«Els sants innocents»	Mestre Grinos	vers	293
«Sa rifa grossa de Nadal»	Mestre Grinos	vers	294
«Pensaments»	Mestre Grinos	prosa fil.	294
«Un matrimoni esgarrat»	Mestre Grinos	vers	298
«Epigrames»	Mestre Grinos	vers	298
«Sa codícia romp es sac»	Mestre Grinos	prosa (rond.)	299
«Les benaventurances»	Mestre Grinos	vers	300
«Els impropèris»	Mestre Grinos	vers	301
«A la Santa Creu»	Mestre Grinos	vers	302
«Epigrames»	Mestre Grinos	vers	302
«Pensaments»	Mestre Grinos	prosa fil.	303
«El divendres sant»	Mestre Grinos	vers	303
«La Redenció»	Mestre Grinos	vers	304
«La resurrecció de Crist»	Mestre Grinos	vers	304
«Poesia sense títol»	Mestre Grinos	vers	305
«Pasqua Florida»	Mestre Grinos	vers	305
«Epigrames»	Mestre Grinos	vers	308
«Pensaments»	Mestre Grinos	prosa fil.	309
«L'Eucaristia»	Mestre Grinos	vers	314
«El Santíssim Cor de Jesús»	Mestre Grinos	vers	314
«Pensaments»	Mestre Grinos	prosa fil.	315
«Epigrames»	Mestre Grinos	vers	315
«Sa barba»	Mestre Grinos	prosa cost.	318
«Epigrames»	Mestre Grinos	vers	318
«L'amor»	Mestre Grinos	vers	320

– Total pseudònims emprats: 1
– Total articles publicats: 87

– prosa: 35
– vers: 52

MIQUEL GARAU

«Adiós Born»	Barullo	prosa cost.	175
«Una reunió de confiança»	Barullo	prosa cost.	227

- Total pseudònims emprats: 1
- Total articles publicats: 2
- prosa: 2

MIQUEL COSTA I LLOBERA

«Llegiu-ho»	Un mallorquí	prosa desc.	206
«Llegiu-ho»	Un mallorquí	prosa desc.	207

- Total pseudònims emprats: 1
- Total articles publicats: 2
- prosa: 2

VÍCTOR VALENZUELA

«Una llimosna pel pobre cec»	Víctor Valenzuela	vers	204
«La caritat»	Víctor Valenzuela	vers	295

- Total articles publicats: 2
- vers: 2

BALTASAR SALVÀ

«A Mallorca»	Baltasar Salvà	vers	273
«Llàgrimes»	Baltasar Salvà	vers	280

- Total articles publicats: 2
- vers: 2

P. PASCUAL I MOREY

«La papalloneta»	P. Pascual i Morey	vers	309
«Es nas»	P. Pascual i Morey	prosa sat.	314

- Total articles publicats: 2
- prosa: 1
- vers: 1

b) *Pseudònims no identificats*

<i>Article</i>	<i>Pseudònim</i>	<i>Matèria</i>	<i>Núm.</i>
«Paparres»	Pere Mateu	prosa sat.	18
«Es fil qui parla»	Pere Mateu	prosa sat.	24
«Cap d'any»	Pere Mateu	prosa desc.	29
«Fruita del temps»	Pere Mateu	prosa cost.	34
«Coses de forasters»	Pere Mateu	prosa desc.	43
«Desgràcies i desgavell»	Pere Mateu	prosa desc.	48
«Sa companyia catalana»	Pere Mateu	prosa desc.	51
«Un museu nou»	Mestre Pelluca	prosa desc.	5
«Delícies ciutadanes»	Mestre Pelluca	vers	13
«Bunyols»	Mestre Pelluca	prosa sat.	17
«Estudiants»	Ex-estudiant	prosa sat.	40
«Rams i paumes»	Ex-estudiant	vers	41
«Carta a un montuirenç»	Ex-estudiant	prosa sat.	44
«Rifes»	Ex-estudiant	vers	80
«El ram»	Ex-estudiant	vers	95
«Lo que han de mester es pagesos»	Honor Josep de Calandria	prosa cost.	38-42
«Es casino»	Honor Josep de Calandria	prosa cost.	45
«Un amo vell i un missatge nou»	Honor Josep de Calandria	prosa cost.	49
«Es barret de Mestre Pere»	Nadal	prosa cost.	59
«Es sopar des dia de Sant Bernat»	Nadal	prosa desc.	62
«Despedida per enguany»	Nadal	prosa desc.	80
«Ram de cuina»	Enric Roc	prosa sat.	77
«Rifa i subasta»	Enric Roc	prosa desc.	105-7
«El Senyor Nicolau»	Enric Roc	prosa desc.	124
«El puig de Pollensa»	Un ciutadà pollencí	prosa desc.	44
«La Toa»	Un ciutadà pollencí	prosa cost.	52
«No és rondalla»	Un ciutadà pollencí	prosa (rond.)	70
«Revista mensual»	Mestre Pífol	prosa desc.	48
«Desig a Mallorca»	Pau Pere i Pífol	vers	104
«Un somni interromput»	Pau Pere i Pífol	vers	110
«A ella» (sonet)	Pau Pere i Pífol	vers	145
«A n'es teus ulls»	Pau Pere i Pífol	vers	169

«¡Què en sé jo de sa mort d'en Berga!»	Pif	prosa hist.	254
«¡L'has feta com en Parreta!»	Pif	prosa desc.	257
«¡A Tarragona que hi fa bon sol!»	Pif	prosa hist.	258
«Quedar espantat com es blat de l'any tretze»	Pif	prosa hist.	261
«En Figuera»	Pif	prosa desc.	264
«Desfressos i desfressats»	Tòfol	prosa sat.	90
«Esperits»	Tòfol	prosa imag.	97
«Carta»	Tòfol Caliu	vers	205
«En temps de veda»	Tòfol Garriguer	vers	4
«Mestre Raüll el caçador»	Ganya d'aranya	prosa desc.	149
«La festejada de Na Benvinguda»	Ganya d'aranya	vers	149
«Una maneta a ses dones»	Ganya d'aranya	prosa sat.	168
«Un somni»	Un magre	prosa imag.	109
«Les criades del Born»	Un magre	vers	123
«Un estudiant en temps de balls»	Un magre	prosa desc.	141
«Un estudiant»	Un magre	vers	151
«A una nina»	Ramions	vers	93
«A mon amic Pep de Palma»	Ramions	vers	133
«Davant festes»	Ramions	vers	79
«L'eclipse»	Un estudiant de la sopa	vers	130
«Anar per llana i tornarse'n tos»	Un estudiant de la sopa	vers	135
«Consell»	Una floreta	vers	168
«La conquesta»	Una floreta	vers	188
«A sa meva molt estimada amiga»			
«Una selvatgina»	Una floreta	vers	222
«Records d'una cançó»	Un atrevit	vers	191
«Bona excusa té es malalt»	Un atrevit	vers	192
«Modes»	Un atrevit	prosa sat.	208
«Dècimes titulades «Uns quants mots de veritat»	Un atrevit	vers	211
«Vocabulari en vers»	Un atrevit	prosa sat.	234
«Darrers dies perpetus»	Un atrevit	vers	246
«Romanç en el dia dels morts»	Un atrevit	vers	282
«Dècimes»	Tinet	vers	209
«Gloses»	Tinet	vers	215
«Es cec de Bellver»	Tinet	prosa (trad.)	220

«Carta trobada baix d'un confessorari»	Tinet	vers	220
«Mares, maretes i maragasses»	Tinet	prosa sat.	227
«Mares, maretes i maragasses»	Tinet	prosa sat.	228
«A ma estimada»	Tinet	vers	234
«Lo Sant Advent»	P. G. F.	vers	234
«A la puríssima concepció de Maria»	P. G. F.	vers	235
«A lo naixement del fill de Déu»	P. G. F.	vers	239
«El minyonet Jesús perdut»	P. G. F.	vers	253
«A nostra Senyora de Lluc»	P. G. F.	vers	277
«Himne a les Santes Verges»	P. G. F.	vers	281
«Els sants manaments de la lleï de Déu»	P. G. F.	vers	283
«Veritats amargues»	Un llucmajorer	vers	212
«Codolada»	Un llucmajorer	vers	221
«A mon estimada Caterina després d'haver quintat»	Un estudiant llucmajorer	vers	241
«Arrepentiment d'un mal estudiant»	Un estudiant llucmajorer	vers	242
«Retrat de s'avar»	Un estudiant llucmajorer	vers	243
«Sa festa de Sant Blai»	Un estudiant llucmajorer	vers	296
«Sa balança»	J. F.	prosa imag.	273
«Sa senyora blanca»	J. F.	prosa (rond.)	305-7
«Ses desditxes de Madò Joana»	J. F.	prosa sat.	310
«Ses desditxes de Madò Joana»	J. F.	prosa sat.	312
«La fi del món»	J. F.	prosa sat.	313-4
«Poesia religiosa»	A. T.	vers	276
«Les diades de sa muntanya»	A. T.	vers	299
«Poesies de s'adiós»	A. T.	vers	309
«Es mes de Maig»	A. T.	vers	312
«La felicitat vera»	A. T.	vers	313
«Record a mon estimat pare»	A. T.	vers	315
«Himne a la Verge de Lluc»	A. T.	vers	317
«A Mallorca»	A. T.	vers	319
«Un cas succeït»	Rita Sueg	prosa desc.	319
«Sa llegenda des còlera»	Rita Sueg	prosa (rond.)	222
«Un somni»	Rita Sueg	prosa imag.	225

B) *Relació d'autors per àrees culturals*

MALLORCA

- AGUILÓ I FORTEZA, TOMÀS (Ciutat de Mallorca, 1812-1884)
 ALCOVER I SUREDA, ANTONI M. (Manacor, 1862-1932)
 BARCELÓ, SEBASTIÀ (?)
 CERDÀ I OLIVER, JAUME (?)
 COSTA I LLOBERA, MIQUEL (Pollença, 1854 - Ciutat de Mallorca, 1992)
 FERRÀ I PERELLÓ, BARTOMEU (Ciutat de Mallorca, 1843-1925)
 FORTEZA I CORTÈS, TOMÀS (Ciutat de Mallorca, 1838-1898)
 FRATES, ANTONI (?)
 GARAU, MIQUEL (?)
 GOMILA I MIR, FRANCESC (Ciutat de Mallorca, 1859-1855)
 MAURA I MONTANER, GABRIEL (Ciutat de Mallorca, 1844-1907)
 MARTORELL, JAUME (?)
 MORAGUES, MARCEL·LINA (Selva)
 OBRADOR I BENNÀSSAR, MATEU (Felanitx, 1852 - Ciutat de Mallorca, 1909)
 O'NEILLE I ROSSINYOL, JOAN (Ciutat de Mallorca, 1828-1907)
 PARERA I MOREY, ANDREU (Manacor, 1861-1953)
 PASCUAL I MOREY, P. (?)
 PENYA I GELABERT, ANTONI M. (Ciutat de Mallorca, 1863-1940)
 PENYA I NICOLAU, PERE D'ALCÀNTARA (Ciutat de Mallorca, 1823-1906)
 RULLAN I DECLARA, ILDEFONS (Ciutat de Mallorca, 1856-1911)
 SALVÀ I BOREL, BALTAZAR (?)
 SANTANDREU DE SON GARBETA, ANTONI VICENÇ (Son Carrió, 1836-1907)
 SINGALA I NOGUERA, BARTOMEU (Ciutat de Mallorca, 1845-1899)
 SUREDA, IGNASI (Artà, ?)
 TONS I FERRER, JOSEP (Ciutat de Mallorca, 1859-1950)
 VALENZUELA, FREDERIC (?)
 VALENZUELA, VÍCTOR (?)

CATALUNYA - PRINCIPAT

CASESNOVES I MIR, FRANCESC (Sant Cugat del Vallès, 1813-1898)

C) *Relació d'autors per generacions (*)*

ROMANTICISME-RENAIXENÇA

Tomàs Aguiló i Forteza
Francesc Casesnoves i Mir
Tomàs Forteza i Cortès
Marcel·lina Moragues
P. Pascual i Morey
Baltasar Salvà i Borel
Antoni Vicenç Santandreu
Víctor Valenzuela

REALISME COSTUMISTA

Antoni M.ª Alcover i Sureda
Sebastià Barceló
Jaume Cerdà i Oliver
Bartomeu Ferrà i Perelló
Antoni Frates
Miquel Garau
Francesc Gomila i Mir
Gabriel Maura i Montaner
Jaume Martorell
Mateu Obrador i Bennàssar
Joan O'Neill i Rossinyol
Andreu Parera i Norey
Antoni M. Penya i Gelabert
Pere d'Alcàntara Penya i Nicolau
Ildefons Rullan
Bartomeu Singala i Noguera
Ignasi Sureda
Josep Tous i Ferrer
Frederic Valenzuela

GENERACIONS POSTERIORS

Miquel Costa i Llobera

(*) Aquesta relació és feta analitzant els articles apareguts a la revista.

5

MATÈRIES I TEMÀTICA

Fer una classificació exhaustiva de la temàtica de les diverses composicions, tant en prosa com en vers, de la revista és trobar-se amb la dificultat d'una interrelació d'elements que, encara que pertanyin a diferents mons temàtics, pel contingut conflueixen en camps semàntics restringibles a només uns quants temes que es van repetint i transformant en constants característiques de la producció creativa de «L'Ignorància». Prosa i poesia són els dos gèneres que apareixen dins la seva producció, amb un predomini no gaire absolut del primer i amb una presència reveladora de la descripció i la glosa, respectivament, en ambdós gèneres:

Abans de passar al detall minucios de les constants temàtiques, cal fer una relació d'aquesta producció, classificada segons un criteri susceptible de crítica pel que ha estat dit abans.

A) *Prosa*

	TOM I	TOM II	TOM III	TOM IV	TOTAL
costumista	42	30	20	5	97
descriptiva	61	58	52	42	213
filosòfica	1	—	6	10	17
històrica	2	1	8	18	29
imaginativa	—	7	10	2	19
moralista	21	3	6	8	38
rondallística	8	7	10	22	47
satírica	27	18	38	21	104
traduccions	3	4	3	3	13
	165	128	153	131	577

a) *Costumista*. La tradició mallorquina és àmpliament tractada i defensada en tots els seus aspectes: festes, pagesia i costums que no es resignen que hom

els perdi. Començant per les festes a Mallorca, ens donen notícia detallada sobre la festa de la parròquia de la Sang, tot explicant la devoció dels mallorquins a la Sang. També ens parlen de la festa de Sant Antoni, tot esmentant la tradició de temps enrera de rifar un porc per a beneficiar un hospital de pobres el dia d'aquesta festa. I també del dia del Pancaritat (berenar), com a símbol entre d'altres de la tradicionalitat mallorquina, tot resignant-se la menestralia al fet que llevin aquest dia del calendari festiu. Esmenten també el dia dels Morts, en el qual, al matí, els padrins joves van a comprar «rosaris» i dolços als fillols, però, quan arriba el capvespre, la festa canvia, i tot es torna tristor, perquè tothom se'n va al cementiri i duu flors per tal d'honar els difunts.

Unes festes animades i alegres eren sens dubte les Fires i Festes que hom celebrava a Ciutat, on coincidia gent de tot Mallorca, amb una participació multitudinària:

«Sa Fira ha d'essê en es plá de Santa Catalina, entre Sa Pòrta y S'Arraval».¹

Però la festa més popular a Mallorca, al llarg d'anys i segles, tal vegada sigui la de Sant Antoni, pel gener, de la qual la revista ens dona àmplies referències, per exemple fent un poc d'història de la festa i de la seva tradició a Mallorca:

«Axò que passa a Ciutat passa també à molts de pòbles de Mallorca. Molt de bestia de tota casta p'es mitx des carrés, y moltes corregudes y atropells, gracies si es capvespre no hey ha cap desgracia que contá».²

Les festes dels pobles també són comentades des de les pàgines de la revista, com s'esdevé amb les de Sant Bartomeu a Capdepera, el 24 d'agost, (ens descriuen els costums d'aquesta festa), i les de Son Cervera, amb motiu de la festivitat dels Reis, on hi havia divertiments, ball, processó, etc.

Altres festes que hom celebrava –i celebra encara– a Mallorca això sí, d'un caràcter més profà) eren els balls de màscara, no exempts precisament de la crítica per part dels col·laboradors de la revista, perquè:

«Es ball es una còsa molt bona y saludable en si, però no heu es es ferló serví per escitá es sentiments carnals, que son, salvo rares excepcions, es que fan mòure es pèus desde que passaren es temps bíblich».³

En un article curiós hom compara els costums d'un temps i els del moment sobre la Quaresma, i hi diu que «el Divendres de Cendra penjaven sa Jaia Serrada, dins el menjador o botiga de cada casa, i tots els diumenges li tallaven un peu dels set que tenia».⁴

Una altra festivitat que ha tenguut continuïtat dins Mallorca és la festa de les Verges. Reiteradament és comentada i analitzada aquesta festa, ja sia per tal de

1. *Fires i festes*, tom II; núm. 109; 16 de juliol de 1881.

2. PEP D'AUBENYA, *Sa Festa des bestiar*, tom II; núm. 83; 15 de gener de 1881.

3. UN PUNYIT *Balls de màscares*, tom II; núm. 142; 25 de febrer de 1882.

4. PEP D'AUBENYA, *Sa Jaia Serrada*, tom II; núm. 93; 26 de març de 1881.

destacar-ne el caire festiu, ja per tal de donar un consell a les mares per què vigilin bé llurs filles:

«Ses dònnes son mistèris y ets hòmos per bé que los estodían no arriban à comprendre'ls may». ⁵

I també comenten la festa de la Beata, tot demanant a la gent de Ciutat que no la faci desaparèixer perquè «és la festa més popular de Ciutat i la que té un caràcter més propi, més mallorquí i més acomodat al to que domina dins la classe més nombrosa de Mallorca». ⁶

En definitiva, podríem dir que quasi la totalitat dels articles que apareixen a la revista volen retratar la gent del final del segle i atribuir-li un caràcter festiu. Però tot passa, per a uns més ràpidament que per als altres, com així ho dóna a entendre l'article signat per Pep d'Aubanya, *Ses bones festes*:

«S'añy comensa y ja tenim Els Reys. Vènen quatre balls y un no s'en tèm y se trôba dins sa Corema. Aquesta passa com un buf, y ja tenim el Còrpus; y sa caló demunt y hem doblegat mitx aña...». ⁷

La pagesia també és àmpliament tractada pels col·laboradors de la revista. Defensen el camp com un aspecte més de la tradició i dels bons costums de la gent mallorquina. Ens donen a entendre que els pagesos han d'esser fidels a llur classe social, conformar-s'hi i no deixar-se enlluernar per les classes socials més elevades.

Ens descriuen amb detall com eren els vestits de la pagesia, com sembrar i treure profit de la terra i, sobretot, com era un dia de festa a la possessió: revetla, sopar, gelat..., després els glosadors recitaven *redondilles*, capades... Després, arròs brut, bullit i escaldums, conill amb ceba i després de sopar es posaven a jugar a diversos jocs (penyora, mocadoret, berlina, secrets, etc.). Aquestes celebracions tenien sempre un caire religiós, tot valorant els bons costums de la família i els deures dels fills amb els pares.

El costumisme mallorquí es basava en una àmplia defensa de la tradicionalitat, del conservadorisme i del catolicisme, i en un atac al caire liberal, al progrés i a l'assimilació de les noves idees. Alhora la revista defensava una sensibilitat molt acurada en la conservació de l'art i dels monuments de l'època. El progrés és criticat repetides vegades:

«Adelantos y progressos des sigle XIX que no podem permetre ni tolerá, encara que sia es sigle de sa tolerancia y llibertat de culto». ⁸

Els homes de «L'Ignorancia» volen posar de manifest tres punts ben clars:

- la defensa de la institució de la família;
- la nostàlgia del temps passat;
- la lloança de la vida tranquil·la del camp.

5. UN FERIT D'ALA, *Les Verges*, tom II; núm. 123; 15 d'octubre de 1881.

6. PEP D'AUBANYA, *El carro de la Beata*, tom III, núm. 165; 5 d'agost de 1882.

7. Tom III; 23 de desembre de 1882.

8. JORDI DES RACÓ, *Ses festes de Nadal*, tom II; núm. 138; 28 de gener de 1882.

Però no sempre el progrés és mirat com un gran mal per a la gent mallorquina, ja que també ha proporcionat bastants millores durant el segle present:

- substitució dels carros dolents per les diligències,
- substitució del foc pels «mistos»,
- substitució de la ploma d'au per l'estilogràfica,
- substitució dels calçons amples de pagès, per calçons de cama de flabiol.⁹

b) *Descriptiva*. Entenem per «descriptiva» només aquella prosa el contingut de la qual es limita únicament a informar el lector d'allò de què parla, sense donar-hi, emperò, una visió crítica. Així, les descripcions són molt abundoses i de tot tipus i temàtica: les males condicions higièniques de la Font de la Vila, el problema de les aigües i la necessitat de fer cisternes grans, els tipus de gent que va al concert, la bona música, el tren i el seu trajecte, la descripció de «Son Tritlo», el cementeri de Ciutat, per on s'hi va, les cases que hi ha al seu voltant, els torrents i torrentades de Mallorca (amb queixes per la poca seguretat que ofereixen), etc.

Així, per aquest «noticiari», ens adonam dels dos problemes principals que ha sofert l'any 1879: la fil·loxera, i la canalització de l'aigua potable. Econòmicament parlant, aquest any ha estat dolent per a Ciutat i ha ocasionat una forta pujada del valor del paper d'Estat; ha estat any, també, de desgràcies, com ara assassinats, naufragis de vaixells i accidents de circulació.

En aquells anys també hi havia una gran predilecció per anar al teatre concretament al Teatre-Circ de l'Hort del Rei, on sempre hi havia funcions, unes més interessants que les altres. Preocupació, també, de la gent de l'època era la necessitat d'establir un centre penitenciari fora de Ciutat, (i fora de Mallorca, com per exemple a Cabrera), puix que la presó de Ciutat (ex-convent de l'Olivar) patia deficiències sanitàries i manca de seguretat.

També hi ha descripcions en altres articles sobre les viles i llogarets de Mallorca, com aquells que parlen del Molinar, de l'església del Remei, de les places i dels pescadors que pesquen cabots i llisses. Aquesta és la descripció del pescador de canya:

«Té devall ses anques un coixinèt de serradís, treu una cloveya de coco, un papé amb farina, un cul de capell, un bossí de formatge, una rayadora y mitx pá».¹⁰

O de les viles de Santa Maria, Sencelles i Santa Eugènia, el pas del tramvia i les hores que cal esperar per a anar d'una part a l'altra. Critiquen els batles per llur inoperància al respecte. Hi ha un sentiment general de defensar tot allò que sia popular, i ensem de criticar tot allò forà:

«El seu bon sentit li ha fet comprendre qu'á Mallorca ja's sab, té més crèdit un bancarrote que parl en forasté que s'homò més de bé del mon que sia nat dins Mallorca».¹¹

9. MESTRE GRINOS, *Crònica curiosa*, tom III; núm. 200; 7 d'abril de 1883.

10. M. P., *Es pescador del Molinar*, tom II; núm. 83; 15 de gener de 1881.

11. PEP D'AUBENYA, *Rifes i Loteries*, tom II; núm. 91; 12 de març de 1881.

En altres narracions hom pretén lloar el paisatge mallorquí, els seus encants naturals, les seves cales, «molt nobles però desertes». Aprofitant-ne els encants naturals, els col·laboradors de la revista fan una sèrie de viatges en vaixell al voltant de l'illa, com un de projectat des de Ciutat a Sóller, amb motiu de la celebració de les fires d'aquest poble. Parlen de l'itinerari i de tot allò que hom podrà veure durant el trajecte: la Bonanova, les torres de Pelaires, Portopí, el Castell de Sant Carles, Cala Major, Bendinat, l'Illa d'en Sales, Punta Negra, Portals, el Toro, ses Penyes-rotes, el Cap del Llamp, la Dragonera, el Puig-Roig, etc.

Les descripcions, com a norma general, fan referència a aspectes locals, és a dir, a qüestions que afecten l'illa. En el següent article hom critica la vida descurada dels mallorquins i prega per una Mallorca neta, honrada i tranquil·la. Alhora, hom defineix el caràcter mallorquí:

«Tenim un caràcte ben original y raro. Volèm fermós richs sense fé feyna; volèm que sa tèrra produheixca molt, sense conrarlá; que tot mos surta bé, sense posarhí res del nòstro; y per dirhó amb una sòla paraula, que sa figa madura mos cayga dins sa boca sense alsá sa má per cohir-lá».¹²

Si bé les notícies versen sobre problemes o esdeveniments ocorreguts o per ocórrer a Mallorca, hem de dir també que les notícies de l'estranger tampoc no hi manquen, sobretot les notícies de successos, per dir-ho de qualque manera, «tràgics» (com el terratrémol d'Ischia, el 28 de juliol de 1883, respecte al qual hom descriu i detalla detingudament com va ocórrer i les víctimes que ocasionà).

c) *Filosòfica*. Si bé en aquest apartat els col·laboradors parlen de temes amplis com ara la mort com a assumpte que s'ha de prendre amb resignació i tranquil·litat, el més enllà com a continuació de la vida, el temps passat i actual, etc., és cert que quasi sempre ens fan saber, a través de màximes i pensaments, tot el bagatge mental d'aquell temps i tot allò que ja hem anat apuntant, article per article, sobre la manera de pensar i de fer dels mallorquins de l'època. En tot cas, el fet que s'introdueixin «Màximes i Pensaments» en la revista ens posa més en evidència la seva intenció popularitzant. És a dir, escullen un gènere precisament característic pel seu popularisme. Així, hom pot fer una selecció d'una sèrie de pensaments, corresponents a diferents números de la revista, tot normalitzant-ne l'ortografia:

«Sa moneda és sa regina que avui comanda; sa influència és sa seva dama d'honor».

«Sa dona sense saber fer calça i adobar sa roba d'ets infants, seria com aquelles barques que se podreixen just davant Sa Llotja».

«Si trobau un home que vos digui que s'amor no existeix, demanau-li si té mare» (Núm. 229).

«Més sap un mort que tots vius plegats».

12. PEP D'AUBENYA, *La vida a Mallorca*, tom IV; núm. 297; 14 de març de 1885.

«Més fàcil és negar així com fan ses bèsties amb es cap, que afirmar com fan es savis amb sa ploma».

«Als qui vos preguntaran qui és Déu, demanau-los qui són ells».

«Ciència sense Déu és la mar sense aigua» (Núm. 231).

«S'honor és com un líquid; que una vegada escampat, se li pot dir: adéu per a sempre!».

«Sa major de totes ses victòries és vèncer-se a sí mateix».

«S'ornament que més engalana una jove és s'empegueïment i sa vergonya».

«Moltes malalties deixen de curar-se per no haver acudit a's remei quan era hora».

«Molts no troben sa felicitat, perquè no van p'es camí que condueix a ella, i quan més caminen, més se'n decanten» (Núm. 257).

«S'encert i sa fermesa, vet aquí ses dues ales per a pujar a sa perfecció».

«Un dels moments més anguniosos amb què se pugui trobar una persona és sens dubte quan veu que ha esguerrat una cosa per culpa seva, i que no hi ha remei per a repararla».

«S'home que no fa cas de ses passions quan aquestes són joves, i riu amb elles, vendrà temps que aquestes el faran son esclau i se'n riuran d'ell». (Núm. 274)

«Quant més sòlida és sa saviesa, menys barallada està amb sa humilitat».

«Un dels records més amargs i que més mals donen és: haver perseguit sa innocència».

«Si es patriotisme és sa font de felicitat d'una nació s'egoisme és sa causa de sa seva desgràcia» (Núm. 287).

«Sa mansuetud, sa dolçor i sa caritat són ses millors armes per a conquerir el cor des nostres germans».

«Sa matèria i s'esperit són com els plats d'unes balances, tant com un puja s'altre davalla» (Núm. 303).

«S'avariciós i es miserable, tots dos estan a un mateix nivell, sols que es primer parteix per passió, i es segon per necessitat» (Núm. 315).

d) *Històrica*. A llarg dels vint-i-tant articles apareguts a la revista que ens narren d'alguna manera la història de diversos esdeveniments, efemèrides, pobles de Mallorca o casos concrets esdevinguts a Ciutat, podríem establir una doble divisió, segons els segles que esmenten. Així tenim notícies d'alguns esdeveniments ocorreguts al llarg del segle XIX i també en alguns articles aïllats tenim notícies detallades sobre efemèrides i aspectes dels segles passats.

Així, en un article aparegut al número 197, amb el títol de *Sa Nevada*, ens és narra la forta nevada del 1883, alhora que fa una relació de les nevades que s'han produït en el segle XIX (1829, 1854 i 1883).

El comportament exemplar dels homes i dones de Mallorca també té el seu espai en les columnes de la revista, com ara en un article sobre dos mariners mallorquins que donaren la vida per salvar una barca austríaca després que ha-

guessin mort tres tripulants dels tretze que duia a bord. Això ocorregué a la platja de Son Santmartí (Muro).

Són freqüents, també, les notícies sobre l'arribada de les imatges dels sants a les diverses esglésies de Mallorca, com la de Santa Praixedis, duta pel rei Jaume de Mallorca, així com la seva tradició com a patrona. També ens dona detalls de l'església de Sant Miquel de Ciutat; esmenta Jaume I i la seva batalla pel carrer de Sant Miquel contra els moros, devers l'any 1230.

No podia faltar a la història de Mallorca la invasió dels moros, fent malbé les possessions i raptant la gent; ni tampoc la noblesa i les seves lluites constants (com la història succeïa a Ciutat els anys 1480-1490 entre dues famílies de nobles mallorquins, Armadans i Espanyols, i llurs venjances). O les lluites constants, àdhuc dins l'església, al moment de celebrar-se els funerals dels dos bans.¹³

La història dels pobles de Mallorca també té una ampla cabuda a la revista, i així coneixem un poc els orígens, entre altres, del poble de Son Cervera:

«A principis d'es segle XVII aquesta vila no ecstia encara. Lo que ecstia en aquest punt era una possessió d'es matex nòm, pròpi d'en Xerafi Nebot, el qual en son testament de fetxa de 20 Octubre de 1618 la va fé trössos per dividirla entre els seus infants, comensant aquests a ferlí algunes cases aislades».¹⁴

O de Manacor:

«Es séu orígen se pèrd fins sa fosca d'es sigles antichs, y els restos ciclopeos d'en temps d'es Celtiberos ó Fenicios, qui sab, que se tròban per dins Justani y el Bosch, y per altres punts d'aquella comarca, mos donan à comprendre lo antiga que deu essê sa séua població».¹⁵

Tot fullejant la revista ens adonam d'una gran quantitat de quadres estadístics sobre diversos successos i notícies interessants sobre la secada del blat que ha patit Mallorca al llarg dels segles:

- Segle XIV: Des de l'any 1394 fins al 1399, total: 6 anys de secada contínua.
- Segle XV: Des de l'any 1400 fins al 1404, i els anys 1413 i 1418.
Total: 7 anys.
- Segle XVI: Els anys 1503, 1507, 1561, 1562, 1592. Total: 5 anys.
- Segle XVII: Els anys 1605, 1608, 1612, 1613, 1618, 1622, 1627, 1628, 1631, 1649, 1657, 1659, 1661, 1674, 1690. Total: 15 anys.
- Segle XVIII: Els anys 1715, 1722, 1723, 1749, 1750. Total: 5 anys.
- Segle XIX: Els anys 1812, 1847, 1849, 1879. Total: 4 anys.¹⁶

Cal fer constar que:

a) els fets històrics per què s'interessen són els mateixos que han quedat perpetuats en romanços i cançons populars (i, àdhuc, en rondalles i llegendes);

13. *Armadans i Espanyols*, tom III; núm. 230.

14. PEP D'AUBENYA, *Son Servera*, tom IV; núm. 258.

15. PEP D'AUBENYA, *Manacor*, tom IV; núm. 259.

16. *Quedar espantat com es blat de l'any tretze*, tom IV; núm. 261.

b) es tracta de fets històrics considerats *importants* pel poble, encara que no ho siguin políticament o a qualsevol altre nivell;

c) són fets històrics propers (geogràficament) al poble.

Tot això no fa sinó remarcar l'aspecte popular de la revista. Així, també podem parlar de les epidèmies que s'han anat produint a Mallorca des de la Conquesta (31 de desembre de 1229) fins al segle XIX:

1230. Quedà l'illa tan despoblada que varen haver de venir pobladors de Catalunya.

1348. Ve de Sicília. Hi moren 15.000 persones.

1431. Epidèmia de *glàndules*. En moren molts.

1493. Pesta d'en Boga.

1521. Forta pesta que durà fins el 1523.

1651. Durà fins el 24 de maig de 1654.

1741. Mes de març. Començà a Sineu. Hi moriren prop de 3.000 persones.

1749. Forta pesta que matava abans de tres dies.

1754. Durà tot l'any i els primers mesos del 1755.

1820. Pesta forta a Son Cervera i Artà.

1821. Febre groga a Palma. Hi moriren 4.000 persones.¹⁷

e) *Imaginativa*. La major part dels articles de prosa imaginativa ens són narrats a través de somnis que ha tingut el narrador. De tot això, en tenim exemples molt típics en la literatura catalana medieval (Metge, etc.). Crec que té molt a veure, també, amb els recursos de la literatura popular i amb la Bíblia (Job). Així, en un article, apareixen dues carrosses lamentant-se de llur feina i admirant-se l'una de l'altra. Després s'acomiaden, donant a entendre que volen fugir. El conte acaba amb un exemple frustrat de la llibertat: la roda del senyor acaba a la misèria.¹⁸

En un altre somni el narrador conta que als cementiris els morts s'aixequen i es passen. Els morts parlen sobre llurs sorts i desgràcies de la vida. Acaba el conte en despertar-se el narrador.

En un altre, es troben el narrador i un dimoni al Born, i en el transcurs de la conversa el dimoni li conta que ha vingut a la sucursal de Mallorca per veure com es troben els seus deixebles. Fa una crítica de la dona com a símbol de vanitat. Al final apareix l'exemple moral per a prendre el bon camí i evitar la pèrdua de l'ànima.¹⁹

En tot cas, el somni els serveix per a presentar versemblantment una situació impossible i, així, donar peu a la crítica o a la pura imaginació.

Són nombrosos els articles on, tot valent-se de l'imaginari, hom vol arribar a donar una visió moral del món, com ara en un altre article on el narrador diu que un vell amb molta barba l'agafa pel braç i el porta a una cova per veure el

17. *Ses epidèmies de Mallorca*, tom IV; núm. 316.

18. *Dues rodes*, tom II; núm. 108.

19. *Una entrevista no esperada*, tom II; núm. 126.

món. Acaba amb un refrany en boca del narrador: «El món és un bigalot que l'aferra qui pot».

Valent-se d'un país imaginari, «Ses Amèriques fresques», on els homes més alts no fan més de tres pams, l'autor aprofita aquesta ocasió per copiar unes ordenances (que diu que allà regeixen) molt severes i rígides, que semblen més aviat d'una dictadura d'avui en dia, però que segons el narrador són el model ideal per a complir una llei.

Per acabar l'apartat, esmentarem un altre article on es produeix una aposta entre el príncep de les llums i el de les tenebres (el dimoni). Ambdós parlen sobre la manera de mesurar llurs actes mitjançant una balança; exposen exemples i casos i, naturalment, al final guanya el príncep bo:

«S'esperit de ses tenebres se doná per vensut y desaparegué amb Belcebú y tota la cort infernal».²⁰

f) *Moralista*. La lliçó moralista és palesa en gairebé tots els articles de la revista, com hem apuntat, així com en quasi tots els tòpics costumistes del moment. Hom defensa un tipus de moral tradicional, tancada, ultraconservadora i moralista. Aquesta moral condemna els elements que en viuen al marge, sense importar-los els seus tabús, i tendeix a reprimir els elements més submisos de la societat (la dona i els fills) per tal que en un futur siguin també els seus defensors. És, per tant, una moral que pretén perpetuar-se d'unes generacions a les altres. No obstant això, insistiré en els temes més tractats, en els quals els interessa més prevenir el lector. Així, hi ha l'advertència que fan reiterades vegades als joves perquè honorin els seus pares; també adverteixen els pares pagesos perquè ensenyin als fills el camí de la veritat i les feines del camp; l'atac a les al·lotes que perden la virginitat, tot responsabilitzant l'estament familiar de tot aquest mal; l'educació, feines i carreres apropiades per a una dona (mestressa d'escola, doctora en medicina, etc.); la festivitat de la Immaculada com a patrona dels catòlics, la qual cosa ens porta al sermó constant que dirigeixen al lector sobre la fe cristiana i la necessitat d'esser autèntics catòlics; la defensa de l'enterrament dels morts, en lloc de cremar-los; l'atac constant a tot allò que faci olor de «liberal»; l'enaltiment de la virtut de la caritat, alhora que dirigeixen atacs als falsos filantrops. La pobresa és considerada mereixedora de la compassió de l'altra gent, tot intentant consolar el lector dient-li que hi ha també una altra pobresa de «l'ànima»:

«Sa pobresa des còs y de bens de fortuna no es cap desgracia. Sa vertadera desgracia, y gròssa, es sa pobressa de s'ànima».²¹

Eavi és símbol de saviesa i bons consells, ja sia contant als nets històries sobre fets reals o contarelles, ja donant exemple sobre l'entorn familiar que ha anat creant al llarg dels anys.

20. *Sa balança*, tom IV, núm. 273.

21. *El pare i la filla*, tom II, núm. 82.

En altres articles, la societat és comparada amb un betlem o pessebre, on les persones en són les peces. Lamenten que la gent vagi tan aperduada, i no es cansen d'insistir dient que en una família ideal no sentiran mai parlar de revolucions, vagues, irregularitats, socialisme, etc.²²

El jugador de professió és un altre dels «paràsits» de la societat mallorquina del segle XIX i un dels que ocasiona més danys als diversos estaments religiosos, familiars i socials:

«El jugadó, germans, falta à n'aquestes sagrades obligacions. Es jugadó de professió pèrd aquell hermós temps que còm a fill de Déu hauria de empleá en sa feyna, en s'estudi, en sa acció de totes ses facultats y disposicions que'l Creadó li ha donades».²³

g) *Rondallística*. Les rondalles que apareixen a la revista fan referència quasi totes a la tradicionalitat mallorquina i estan impregnades d'una bona dosi de lliçó moral. Així veiem, entre altres coses, una defensa de la pagesia, sobretot en rondalles on s'enfronten el món de la ciutat i el del camp, i en les quals el pobre pagès acaba rient-se del ciutadà. En altres ocasions, ens és descrita la mala vida i la perdició dels homes casats que fan feina a rompre durant tota la setmana, i després se'n van a jugar i a perdre en el joc allò que tant els ha costat, i llavors atupen llurs dones.

Aquesta altra rondalla, molt curiosa, ens descriu el repartiment que el Bon Jesús va fer als apòstols, atorgant-los dotze calderes de cervells, i així, la gent, quan passava, en prenia:

«Primé passaren ets hòmos, llavònses ses dones, després que ja en quedavan poch es grandolassos, es peresossos. Per axò es diu qu'aquests tenen tan pòch cervell».²⁴

A la majoria de rondalles s'entreveu –com ja ha estat dit– un allixonament moral, com ara: demanar consells a la gent vella; la conformitat amb aquests consells; la defensa de la pau familiar i del treball i l'atac a la vaga.

L'humor és present, si bé no en totes, en quasi la majoria de les rondalles. És el cas d'aquesta, de clara intenció moralitzadora i satírica, l'argument de la qual tracta d'un pagès que menava un ase i de dos estudiants que li'l varen robar de la manera següent: un es posà en el lloc de l'ase i l'altre agafà l'ase i se l'endugué a vendre'l; quan el pagès se'n adonà, l'estudiant li digué que demanàs clemència per ell, que s'havia tornat un ase, i el pagès el perdonà. Arribat a Ciutat, el pagès va veure el seu ase i l'altre estudiant que li deia que el compràs, però el pagès respongué: «Ja l'has tornada fé. Que't compr qui no't coneix».²⁵

El tema dels doblers i de la posició social també h és present, sempre ajudat

22. *Bel·lems*, tom III; núm. 239.

23. *Es jugadó de professió*, tom IV; núm. 295.

24. Núm. 54.

25. Tom II; núm. 124.

per l'element imaginatiu o màgic, com en el cas del jove pagès que es vol casar amb una al·lota molt garrida, però el vicari li aconsella que esperi a guanyar més doblers. Un dia, el jove pagès troba una maleta d'un comte i, com que ningú no la reclama, l'agafa i esdevé un jove ric. Prospera en la seva possessió i enriqueix fortament la seva hisenda. Un dia, casualment, arriba el comte, i quan s'adonà de tot aquell assumpte, es relacionà amb els nous rics i es feren molt amics.²⁶

La bondat i la veritat sempre apareixen contraposades a la perversió i al vici, com en l'exemple d'un jove dolent que un dia es trobà amb la mort, la qual li regalà un violí amb l'argumentació que, quan el tocàs, tothom que el sentís moriria. Però un bon dia, una dona, per equivocació, cremà el violí, i, veient les queixes d'aquell jove, robà un altre violí, i li'l va regalar; però aquest violí era tot el contrari de l'anterior: morien només les persones dolentes quan el feien sonar...²⁷

h) *Satírica*. Entenem aquí com a sàtira aquelles narracions que no es limiten a presentar una sèrie de problemes o fets i a «retratar-los» superficialment, sinó que més aviat els rebutgen o els critiquen. Així, veurem una gran varietat de temes, tractats de forma satírica, des de les crítiques que fan els rics que no volen donar feina als jornalers fins a les referents a la propietat privada:

«Es propietaris de Mallorca y es carretés s'assemblan amb una còsa y es en que es dòrmen dins es carro que menan, y arriban sempre á la mala hõra, malcriant sa bística, perjudicant es carro, cansant es passatgés...²⁸

Critiquen els milions de doblers que es gasten inúltimament en una guerra, i, que porten com a conseqüència que milions de persones hi morin. Satiritzen la gent que viu de l'engany, ensems que fan una defensa de la gent recta i justa.

Critiquen els qui diuen flastomies, les falses amistats que es produeixen cada dia, l'alta societat (que parla malament de tothom i no admet que hom se'n rigui); la gent que s'infla de doblers, d'orgull, de poder... La critiquen principalment pel canvi de postura degut a la seva classe social. El luxe i les seves conseqüències, com veiem, són criticats d'una manera constant. En aquest article, hom no es limita a criticar-lo, sinó que també esmenta una sèrie de conseqüències que comporta:

«- S'oposa a l'esperit de la nostra religió,
- produeix dissipació a l'ànima,
- fomenta l'orgull i la vanitat,
- impedeix el gran bé de la caritat,
- porta la destrucció a moltes famílies,
- s'oposa a la fundació de la família».²⁹

26. *Sa maleta des comte*, tom III; núm. 171-2.

27. Tom III; núm. 233.

28. Tom II; núm. 85.

29. Tom III; núm. 212.

Crítiques al joc, a la beguda, als «curanderos», al despotisme de certes mares a l'hora de fer casar les filles per interès o per la fortuna del seu pretendent:

«D'aquí se pòt molt bé deduhí, que sa fiya no té cap dever d'obehí à sa mare en aquesta questió de casament, per sa sencilla rahó de que sa mare no té cap dret á ferlé casá per fòrsa».³⁰

No manquen tampoc els articles de sàtira humorística sobre qüestions quotidianes, com és el cas d'aquest article on el narrador inventa una mena de «lèxic» sobre el que diuen a una bufetada i a una mentida.

A UNA MENTIDA

A UNA BUFETADA

- Un sis que val per un dotze.
- Nespla, Ceba, Bufetada.
- Un trompitxol, un xisquet.
- Cirera, Serva, Trompada.
- Castanyolet i castanya.
- Un mal joc, morma i ventall.

- Una veritat sencera.
- Una.... !Una emblanquinada!
- Una mentida, gatova.
- Una que ha estat inventada.
- Una moixa, Sopa, Farsa.
- Andalusia i Gateria.³¹

B) Poesia

	TOM I	TOM II	TOM III	TOM IV	TOTAL
Codolades, dècimes i sonets	12	16	9	7	44
Epigrames	3	4	8	8	23
Epitafis	2	-	4	1	7
Gloses	43	36	66	69	214
Goigs	1	-	1	-	2
Poemes dialogats i narratius	3	6	12	7	28
Poncelles i quartetes	-	9	9	24	42
Romanços i rondalles	2	5	2	-	9
Altres poemes	22	14	22	15	73
	88	90	133	131	442

Lelement que dins aquesta modalitat pot semblar decisiu a l'hora de distingir els dos elements més tractats (la natura i la religió), és el punt de vista de

l'autor. L'intimisme, el subjectivisme o el sentimentalisme del poeta es fa vincul d'aquests dos camps assenyalats per damunt dels altres.

Des de la meua perspectiva, crec que el predomini quantitatiu temàtic és el de la natura-paisatge, bé que no es manifesta d'una manera unitària, sinó des d'òptiques diverses, segons l'autor que la maneja. La natura (aquí artificial, ordenada, estàtica, sedant, etc.) es converteix a cada moment en reflex exterioritzat de l'estat anímic del poeta. A través de la natura l'autor expressa, també, els seus sentiments religiosos. La descripció de llocs, pel que fa als escriptors mallorquins, pren un to «entranyable» quan es refereix a llocs concrets de paisatge de la nostra illa.

La natura és, també, molt considerada en relació amb el temps, el qual, reduït a un curt espai, origina els diversos moments del dia i, des d'una perspectiva més ampla, les diferents estacions de l'any. És clar, el context canvia, però no l'actitud del poeta davant l'esdevenir. L'arrelament del seu sentiment davant la ruralia o els llocs mariners arriba fins a tal punt que acaba trobant darrera el paisatge la presència de Déu. La invocació final del poeta és un tret que arrodoneix aquesta temàtica, i de vegades ens fa dubtar del seu propòsit primer: alabar Déu o retrobar-se ell mateix dins la natura.

Tot té el seu punt d'incidència en la natura: per exemple, la dona és comparada físicament amb els elements naturals. Amb el sentimentalisme hom exterioritza el rebuig davant la progressiva pèrdua de l'element natural, fet que justifica l'oposició al progrés, així com a tot allò que sigui o signifiqui «nou», i que en algun moment serà cantat en relació amb el fet estètic de la poesia.

La religió, l'altre tema principal, és explotat a totes les pàgines de la revista. I, en casos concrets, dona mostra d'arrel fonda per mitjà de les lloances a la Mare de Déu (els mallorquins sempre tenen com a punt de partida fets de la natura que poden connotar aquesta imatge). Festes tradicionals com Nadal i els Reis, vistes amb l'enyorança i el record d'una infantesa passada, determinats passatges evangèlics o actes de culte, descrits en el seu aspecte exterior i com a objecte de sentiment, tot conflueix a «l'ignorància».

En un pla intermedi trobem el tema de les tradicions, que inclou les llegendes populars, així com els costums i determinats ambients populars, que són representats en moltes ocasions per tipus concrets de caire rural, gairebé moderns.

Entre els altres temes, encara que més secundaris que els anteriors, cal considerar l'amorós, de mínima transcendència, reduït a cançons que mai no adquireixen un to personal com hom podria esperar. El que hem anomenat tema intimista, fixant-nos en el to personal més que en la temàtica concreta, no és fàcil de precisar, car tot designa pessimisme. L'històric és rastrejat tan sols en uns pocs poemes relatius a la història de Mallorca i als seus monuments.

Per acabar, he de dir que en molt pocs poemes trobam una certa crítica social i encara d'una manera molt superficial, no gens forta.

C) Traduccions

a) *Prosa*. He considerat a part la qüestió de les traduccions perquè crec que és un factor determinant per a entendre la postura i la manera d'assimilar la cultura estrangera, és a dir, fora de l'àmbit de l'estrictament catalana. El criteri a seguir per a classificar aquestes «col·laboracions» és el mateix que ha estat adoptat per a la producció original.

La comunicació entre l'autor estranger traduït i la gent de la revista ens és donada principalment pel tema del text traduït, i també per la pertinença de l'autor a una determinada literatura nacional, minoritària en aquell moment, però en ascens i per l'òptica i visió de la qual ens parla.

Així, a *Tres indicis*, de Hartzzenbusch (1806-1880), sen's parla que hi ha tres coses en una ciutat qualsevol que hom pot conèixer a primera vista: l'educació, el geni artístic dels seus habitants i la política.¹ Dels germans Grimm (Jakob i Wilhelm) ens arriba la traducció del conte *Sa llebra i s'erissó*, on hom pot entreveure una tradició molt viva, mitjançant una expressió senzilla i suficient.² A *Sa venjança i es perdó* de Krummacher, hom ens parla d'una reina d'Orient enutjada perquè li havien regalat un adreç de perles falses, i volia venjar-se del culpable. El rei, cansat de sentir-la, li fa demostrar que ha estat venjada, mitjançant un hàbil exemple.³

Hi ha contes extrets d'altres contes de més magnitud, com és el cas d'*El mig poll*, extret de *La Gaviota* de Fernán Caballero, en el transcurs del qual es demostra la vanitat d'un poll que es creu ésser més que els altres. Decideix anar-se'n de casa seva i al seu encontre apareixen diversos personatges als quals nega tota ajuda. És, evidentment, un poll dolent, i per tant, rebrà el càstig merescut:

«Seria de tontos si es lectós d'aquest setmanari plorassen per un dolent que rebé es càstich merescut».⁴

Un altre conte, extret de *La Gaviota*, és el titulat *Arrepentiment*, on ens parla de com un home, pare de vuit fills, molt pobre, anà a una cova de lladres a demanar misericòrdia. Al capità dels lladres, li va fer llàstima, i li donà menjar i doblers, i encara li digué que quan nasqués un altre fill, ell en seria el padrí.⁵

En un altre, conversen dues candeles, una rica, que ornamentava una gran sala d'una família bona, i l'altra pobra, que era a casa d'una família pobra i mal vestida. Però la felicitat d'aquella família pobra era immensa, i la candela era plena de felicitat. Es tracta de la traducció d'un conte de Hans Christian Andersen.⁶

1. Tom I; núm. 19.

2. Tom I; núm. 51.

3. Tom I; núm. 69.

4. Tom II; núm. 104.

5. Tom II; núm. 118.

6. Tom II; núm. 141.

Altres traduccions són les següents: *Ses tres branques verdes*, referent a la tradició popular; una traducció del castellà, *Es cec de Bellver*; i una altra del provençal, *Rondalla*; finalment, una traducció de l'italià titulada *Màximes i consells pel jovent del dia*, on se'ns ve a dir això:

- Casar-se per a millorar de salut és igual que venjar-se per apagar la set.
- Casar-se sense conèixer-se seria un gran delictes, si no fos una gran bogeria.
- Casar-se per a salvar l'honra sempre és necessari però sempre és horrible.

Així:

- El matrimoni del jove amb la vella, i el del vell amb la joveneta, és sempre una obra esguerrada; el matrimoni de dos vells és una broma innocent, o una caricatura alegre de l'amistat.⁷

b) *Vers*. La majoria de traduccions en vers pertanyen a la faula, tan popular com populars són els principis bàsics del programa de la revista. Així, d'un sol autor, Isop, tenim les següents faules traduïdes: *El gall i la perla*, *El llop desfressat*, *La senyora i la criada*, *El vell i la mort*, *El lleó i el moscard*,⁸ *El pastor i la mar*, *La curullada*, *La medicina de mercuri*, *La casa de Sòcrates*,⁹ *L'avar i l'envejós*, *El gall i el xoriguer*, *El porquer*, *L'home i el lleó*, *Isop i un caçador*,¹⁰ per no esmentar-ne més.

En Jordi des Racó (mossèn Alcover) també intenta fer de traductor; així, apareix al número 103 de la revista una traducció seva sobre *Un romanç negre*, d'Argensola. Es tracta d'un poema de trenta-dos versos, al llarg dels quals apareix la paraula «negre» trenta-dues vegades:

«Sa dama negre llavònses
Enfadada des negret
Amb aquestes rahons negres
S'estimat negre entristeix».

A *Una serenata*, traducció de Mireio, ens dona una sèrie de lloances i cants d'enyorança dirigits a una al·lota, Beleta. És un conjunt de deu octaves (vuit versos octosíl·labs) acabades totes amb el refrany «Ay, Beleta». *Sa tórtera i sa dona* és una traducció sobre un extens poema de cent sis versos de J. G. i F. Una tórtera i la seva madona conversen. Ella li diu que té riqueses i que el seu cant i el seu vol sempre van cap a la llibertat. La dona li parla dels seus fracassos i del seu amor, tot donant-li a entendre que és una vídua que viu amb resignació.¹¹

7. Tom IV; núm. 254, 255.

8. Tom I; núm. 27.

9. Tom I; núm. 30.

10. Tom I; núm. 32.

11. Tom III; núm. 180.

6

RELACIÓ DE LES INFORMACIONS
CONTINGUDES A LA REVISTAA) *Sobre periòdics, revistes i llibres*a) *Sobre periòdics***Publicats a Mallorca**

«El Ancora». Diari catòlic popular. Dues sortides: Ciutat de Mallorca, 1880-1890, 1896-1900 (castellà).

«El Anunciador»

«S'Àse d'en Mora»

«La Autonomia». Diari republicà, democràtic i federalista. Ciutat de Mallorca, 1883-1884 (castellà).

«El Balear»

«La Bocina»

«El Boletín del Colegio Palmesano»

«El Boletín de la Escuela Mercantil de Mallorca»

«El Boletín de la Sociedad Tipográfica de Palma»

«El Bolletí Eclesiàstic»

«El Bolletí Oficial»

«El Bombo». Òrgan del partit carlí (bilingüe).

«El Comercio». Impremta: Carrer de s'Aigua (Ciutat de Mallorca).

«El Constitucional»

«El Democrata»

«El Diario de Palma». Ciutat de Mallorca, 1852-1918 (castellà).

«El Felanigense». (Setmanari).

«El Fester de Ciutat»

«Guia de Lluç»

«El Isleño». Ciutat de Mallorca, 1857-1899. Diari industrial, comercial i literari (castellà).

«El Magisteri»

«El Mosquito»¹

1. Tingué molt poca durada: un parell de mesos.

- «El Museu Balear»
- «La Opinión». Ciutat de Mallorca, 1879-1890, òrgan del partit republicà possibilista (castellà).
- «El Porvenir de Mallorca». Ciutat de Mallorca 1876-1879. Sobre agricultura, indústria i comerç.
- «La Propaganda Musical». Articles, treballs i notícies de teatre, música i belles arts.
- «Setmanari de Sóller»
- «El Tambor». Òrgan del partit carlí (bilingüe).
- «La Unión Obrera Balear». 1881-1886.
- «El Violón»

Publicats fora de Mallorca

- «Los amics Tintorers». Arts, lletres i recreació.
- «El Amigo». Setmanari. Madrid. C/. Leganitos, 59. Notícies de tota casta i de tot el món.
- «El Anunciador Montillano»
- «L'Arc de Sant Martí»
- «Ateneo Tarraconense de la Clase Obrera»
- «Boletín de la Academia Comercial»
- «Boletín del Banco Vitalicio de Cataluña»
- «Butlletí de l'Associació d'Excursions Catalana». Mensual, 1878-1891.
- «La Campiña»
- «Ecos y Brisas»
- «La Ensalada»
- «La Ilustración»
- «El Incógnito»
- «La Institución Filantrópica de Maestros y Artes»
- «Juventud Mercantil». Puerto Rico.
- «El látigo». Setmanari.
- «La luz del Porvenir». Barcelona.
- «El Magisterio Burgales». Burgos. Director: Casto Díaz de Rábago.
- «El Monitor de Barcelona»
- «El Montsacopa»
- «Las Noticias»
- «El Oriente». Madrid. Refós amb *La Voz Pública*.
- «El Porvenir del Obrero»
- «La Propaganda». Setmanari. Madrid. Llibres, anuncis i notícies.
- «Lo Rat Penat». València, 1884-1885. Quinzenal.
- «La Razón»
- «Lo Renaixement». Butlletí publicat pel Centre Catalanista d'Igualada.
- «El Siglo». Barcelona. Periòdic humorístic, dedicat exclusivament a anunciar articles de venda del magatzem que té el mateix nom.

- «El Times Español». Sevilla. Diari mercantil, industrial, de notícies i anuncis.
 «La Verdad». Setmanari.
 «La Veu del Montserrat». Vic, 1878-1901. Impulsat per Mn. Jaume Collell.
 «La Voz Pública». Madrid. C/. Mesón de Paredes, 23.

b) *Sobre revistes.*

- «L'Avenç». Barcelona, 1881-1884 i 1889-1893. Revista literària, artística i científica.
 «La Biblioteca Popular»
 «El Botletí de l'Acadèmia Comercial»
 «La Escuela Educativa». Ciutadella. Director: Joan Benejam.
 «La Novela». Revista diària. Madrid, c/. Santa Teresa, 11.
 «El Porvenir Balear». Quinzenal.
 «Revista Católica de Barcelona»
 «Revista de Ciutadella». Director: Joan Benejam.
 «Revista d'Inca»
 «La Vanguardia». Madrid. Revista federal; C/. Trafalgar, 21.
 «La Verdadera Ciencia Española». Barcelona. Sobre els principals escriptors castellans, antics i moderns.

c) *Sobre llibres*

- A un poeta.* Joan Lluís Estelrich. Poesia.
Calamitats cercades i Dècimes desvaratades. Jaume Puigserver. Poesia.
Cançoneres de cobles antigues a la Mare de Déu de Lluc. Marià Aguiló.
Cobles de tristor de les tres naus catalanes de conserva. Marià Aguiló. Barcelona.
Cançoneres i miracles en labor del Psaltiri o Roser. Marià Aguiló. Barcelona.
Comèdies de costums mallorquines. Bartomeu Ferrà.²
Comèdies escrites en mallorquí. Pere d'Alcàntara Peña i Bartomeu Ferrà.
Compendio de Analogia y Sintaxis castellanas. S. T. Ferrando (reedició).
Cronicón mayoricense. Alvaro Campanar.
Décimas satíricas. Francesc Pellegrí.
Deures dels homes. Silvio Pellico (traduc. de Mateu Obrador).
L'Estiu. Joan L. Estelrich.
Los explotadores. Miquel Bibiloni (novel·la de costums), 1879.
Faules. Tomàs Aguiló i Cortès (vers mallorquí), 1846.
Flora de las Islas Baleares. Francesc Barceló i Combis.
Flors de Mallorca. Poesies d'autors vivents, premiades la majoria als Jocs Florals de Barcelona.
Harmonia entre la Ciència y la Fe. Miquel Mir.
Història de Sóller. Josep Rullán, Pe. dos toms.
Hojas caídas. Joan Benejam. Ciutadella.

2. Inclou: «Es calçons de Mestre Lluc», «Contes vells, baralles noves», i «Sa Plagueta des lloguers».

- Homenatge a Maria Immaculada*. Mossèn Jaume Collell, Vic (corona poètica).
Idilis i Cants Místics. Mossèn Jacint Verdaguer, pròleg de Manuel Milà i Fontanals, 1879.
- Impresiones*. Antoni Frates. Impremta Gelabert.
- Inspiraciones*. Josep Taronj. Col·lec. poesies castellanès, 1882.
- Los pozos artesianos de Mallorca*. Mr. E. Hermite (44 pàg. i un mapa hidrològic de Mallorca).
- Llibre de l'ordre de Cavalleries*. Marià Aguiló.
- El Quijote*. Barcelona. Impremta de Lluís Tasso i Serra.
- El trobador mallorquí*. Josep Taronj, tom de poesies.
- Margaridoia*. Lluís B. Nadal (novel·la), 1884.
- Nueva legislación sobre caza*. Gabriel Castellà.
- Pastorells nous de Na Rabeca i na Susanna*. per a representar per Nadal.
- Poesies fantàstiques en mallorquí*. Tomàs Aguiló, 1852.
- Poncelles*. Autors diversos.³
- Quatre paraules ben dites*. M. B. i L. (vers mallorquí).
- Reglas de Ortografía*. Bartomeu Ordinas.
- Relaciones mercantiles entre España y Portugal*. Manuel Márquez Pérez.
- Rondalla de Rondalles*. Tomàs Aguiló i Cortès. (vers mallorquí). 1815. 3.ª edició: 1881.
- Faules i similis*. Mossèn Jaume Collell (Col. de poesies), 1879.
- Un estudiant del dia*. Bartomeu Ferrà. Comèdia de costums mallorquins en 3 actes.
- Una gloria para Felanitx*. Jordi Veny i Maimó.⁴
- The transference of the Jewish Sabbath to the National day of Rest*. Mr. L. Jackson. Chicago.

B) *Sobre escriptors*

26 d'abril de 1884

«Don Marcelino Menéndez Pelayo és a Mallorca. Aquest senyor, abans de tenir vint-i-cinc anys ja era Acadèmic de la Història. Donarà una "Dissertació pública", prenent per assumpte la filosofia del Beat Ramon Lull».

18 de juliol de 1884

«Don Joan Baptista Enseñat ha publicat el primer full de la novel·la de costums solleriques al periòdic "Sóller"».

26 de juliol de 1884

«Necrològiques: Don Manuel Milà i Fontanals, savi catedràtic de literatura de la Universitat de Barcelona, i distingit literat català, és mort».

3. Jeroni Rosselló, Lluís Pons, Tomàs Aguiló, Victòria Amer, Tomàs Forteza, Pere d'A. Penya, Mateu Obrador, Bartomeu Ferrà, Miquel Costa i Llobera, Joan Alcover i Joan O'Neill.

4. Curiós fullet on hom demostra que fra Bartomeu Caldentey fou qui estrenà a Mallorca l'ús de la impremta, imprimint a Miramar les obres de Joan de Gerson, 20 de juny de 1485.

6 de desembre de 1884

«Necrològiques: Don Tomàs Aguiló i Forteza és mort. La nostra literatura ha perdut amb ell el poeta més artista de tots, el degà de tots els escriptors... que va sebre aixecar la poesia a un alt grau dins la nostra illa de Mallorca».

7 de febrer de 1885

«Necrològiques: Don Francesc Pelegrí i Mulet és mort. Gran col·laborador de la revista, no podem deixar de tributar aquesta memòria a qui fou devot de les muses cristianes, i un home de "carta cabal"».

26 de febrer de 1884

«Homenatge: Homenatge en commemoració de la mort de Francesc Gomila, tot dient que ha mort jove, a 26 anys, i que era orfe de pare i mare. Esmenta de seguida tots els seus articles a la revista».

*C) Sobre premis literaris**12 de març de 1881*

«"Lo Rat-Penat" de València convoca el seu acostumat certamen. Poden enviar-hi les composicions, abans del 1r. de juliol».

4 de juny de 1883

Un certamen: Dóna notícia del certamen poètic, artístic i musical que se celebrà al Teatre, el dia 29 de maig, en honor del 2n. Centenari de Calderón de la Barca. Resulta interessant perquè ens dóna una descripció dels Certàmens que se celebraven a Ciutat de Mallorca durant el segle XIX, tant literaris com esportius, etc. Fa un esment especial dels certàmens literaris que es feien a Mallorca en temps primers:

«Es passats sitgles aquests Certàmens se féyan sovintet a dins Ciutat, ja en honra de la Beata Catalina, ja en glòria de Ramon Llull».

19 de gener de 1884

Don Claudi Omai i Barrera obtingué menció honorífica al Certamen Artístico-Cultural de Figueres, amb l'obra *Cuatro palabras sobre un tema importantísimo*.

25 d'octubre de 1884

La Comissió Organitzadora del Certamen de «La Juventud Artística» comunica que el jurat constituït per a qualificar els treballs presentats al Certamen es compon dels Srs. següents: *Obres literàries:* Joan Ll. Estelrich, Ildefons Rullan, Estanislau K. Aguiló, Miquel dels S. Oliver, Antoni M. Alcover. *Obres de pintura i dibuix:* Pere d'A. Penya, Ricard Carlotta, Bartomeu Bordoy. Com a secretari general actua Antoni M. Penya.

10 de gener de 1885

Premiats al Certamen de la «Juventud Artística», amb premi o accèssit: Camèlia Cociño de Llaussó (d'Olot), Marcel·lina Moragues (col·laboradora de la revista), M. Josepa Penya i Gelabert, Francesc Casesnoves i Mir (col·laborador), Gaspar M. Amengual, Baltasar Salvà i Borel (col·laborador), Josep Rotger Auba, Gabriel Mestre, Antoni Barceló, Mateu Gelabert i Bosch, Pere Antoni Crespí i Bartomeu Amengual.

11 de juliol de 1885

Veredicte del Jurat del Certamen de «La Joventut Catòlica»:

- 1r. «Un mallorquí» (Costa i Llobera) per la poesia *Virginal*. Accèssit a Àngel Garriga, de Barcelona, per *La desposada*.
- 2n. Ram d'Olivera a Francesc Casanoves i Mir, per la poesia *Llucmajor*.
- 3r. Ram de Murta, a Bartomeu Singala, per la poesia *A mon filllet*. Accèssit a Dolors Monserdà, de Barcelona, per la poesia *Ver amor*.
- 4t. Pensament d'Argent a Francesc Tomàs, de Barcelona, per la poesia *L'agraïment*. Accèssit a Dolors Monserdà, per la poesia *La Reina d'Aragó*, i a Victòria Penya d'Amer, pel romanç *La vida i la mort*.
- 5è. Ploma d'Argent a Francesc Ubach i Vinyeta, per l'oda *A la Glòria*. Accèssit a Joan Ginard per la poesia *Despulls*, i un altre a Antoni M.ª Alcover, per *Contemplació*.

7

LA VIDA QUOTIDIANA A TRAVÉS DE «L'IGNORANCIA»

Reflexions i exemples didàctics sobre urbanisme, moralitat i justícia, referències a les companyies i representacions que es feien al Teatre de l'època (generalment regionalistes o d'autors castellans), els greus problemes de la fil·lojera o la manca de seguretat ciutadana, entre d'altres; tot aquest seguit de notícies i informacions constitueixen aquesta quotidianitat que configura la revista, sempre a través de la secció titulada *Xeremiades*,¹ corresponent cadascuna d'elles a un dissabte determinat d'aquells anys 1879-1885, i sempre amb una òptica conservadora i moralitzadora –la de la revista–.

Les *Xeremiades* ens serveixen aquesta mena de «notícies de societat», a través de setmanes, mesos i anys, i de la pròpia identitat de la revista. Ho podem veure seguidament:

1. Figuraven a la contraportada de la revista i eren signades per un tal Pere Mateu.

1879

11 d'octubre

Obertura del Teatre amb una Companyia de Comèdia de la qual hom té bones referències.

25 d'octubre

«Exposició de labors molt lluada al Col·legi de la Puresa, sota la direcció de la mare rectora, Dona Alberta Jiménez».

8 de novembre

Obertura de les classes de música al Conservatori Balear. Dirigeix les classes Vicenç Llorenç, i l'hi ajuda Josep Canyelles.

15 de novembre

- Donació per part de la Diputació Provincial de la quantitat de cinc-cents duros per als inundats. L'Ajuntament n'ha donat cent.
- La fil·loxera arriba a Canàries, i hom comença des de Mallorca a prendre-hi esment.

12 de juliol

Notícia sobre la comèdia catalana en el Teatre Circ Balear, sota la direcció de Gerxasi Roca, lloant les seves habilitats com a artista i director intel·ligent. Esmenta dues comèdies *Tants caps tants barrets*, i *De Nadal a Sant Esteve*, de caire satíric.

19 de juliol

Informació sobre el notable increment de l'ús de la llengua vernacle entre els lletraferits mallorquins, que és la llegida amb facilitat per gairebé tothom.

23 d'agost

Discurs, pronunciat a La Diputació Provincial, el passat diumenge, contra la fil·loxera.

30 d'agost

Creació a Porreres d'una banda de música.

6 de setembre

Casament, al Puig de Sant Pere, d'un jove de vint anys, amb una al·lota de tretze i mig.

13 de setembre

Publicació sobre el que hom deu als mestres d'escola a Mallorca per part dels Ajuntaments dels pobles, tot queixant-se dels sacrificis d'aquells, i dient que els maten de fam.

20 de setembre

Nomenament d'Estelrich, per part de l'Ajuntament, com a perit químic.

27 de setembre

Informació satírica sobre l'arribada a Mallorca dels malabaristes Hermann i Frizzo, ironitzant sobre els «deixebles» que han deixat entre la lladroneria.

– Fundació –la tercera– d'una altra societat de vapors, que anirà De Palma a Marsella amb escala a Barcelona. Aquesta societat compta amb un capital de setanta mil duros.

22 de novembre

Dóna idea de la poca acceptació que mou el teatre a Ciutat entre la gent, tot i que ve una bona companyia –com la d'en Cepillo i na Llorente i l'empresa posa uns preus molt econòmics.

29 de novembre

Funcions molt divertides de cant, ball i comèdia, a cura de les societats «Unión Campesina», «Asistencia Palmesana» i «La Honradez».

6 de desembre

Inauguració a Pollença d'un Institut lliure.

20 de desembre

Gran èxit al Teatre de la funció d'en Cepillo, interpretant l'obra de Calderón *La vida es sueño*.

27 de desembre

Descobriments, per part del senyor Gelabert, a la cisterna veïnada de costat de la Seu, d'un gran tresor del temps dels moros, ple d'«isabelines» i unces de perruca.²

1880

3 de gener

Notícia sobre la poca assistència a l'aniversari de la Conquesta de Mallorca, celebrat el dia 31 de desembre, només amb quatre regidors.

24 de gener

Presentació de cinc «Memòries», optant a la medalla que la Societat d'Amics del País té oferta a l'autor del millor estudi sobre la fil·loxera.

7 de febrer

Dia 31 de gener, a Manacor; mentre el poble acomiadava les Missions, un robà a un tal «Cupa» la quantitat de cent duros.

21 de febrer

Informació sobre la tornada a Mallorca de S. A. R. l'Arxiduc d'Àustria, amb el seu vapor; se n'anà de seguida a la seva possessió de Miramar. Bona acollida sobre els concerts –tres– que donaren les germanes Ferni al Teatre.

28 de febrer

Adquisició per part de la Marina Mercant Mallorquina d'un nou vaixell, el vapor «Bellver», que ha arribat aquests dies d'Anglaterra.

2. Lògicament aquesta informació no pot tenir credibilitat, perquè fou publicada un dia abans dels «sants innocents».

27 de març

Davallada de la carn a Maó de quatre cèntims per terça.

Don Lluís Pou fou qui guanyà la medalla d'or, instituïda per la «Societat d'Amics del País», a la millor «Memòria» sobre la fil·loxera.

3 d'abril

Corregudes de Calvià fins a Ciutat, entre un esporlerí i una somera. Va perdre l'esporlerí.

10 d'abril

Projecte d'establir un Banc Agrícola per part de la comissió de defensa contra la fil·loxera, per afavorir els interessos dels conradors mallorquins.

17 d'abril

Llorenç Despuig ha entrat com a canonge, després de quedar el lloc vacant per la mort de Miquel Peña.

1 de maig

Ha estat declarat fill adoptiu de ciutat, a proposta del batlle Perelló, Mr. Hermite, gran treballador i estudiós de la geologia de les Balears.

– Notícia sobre els grans baixos que té Palma, com és el cas del Sr. Ordinas, o Francesc Mateu, cantant el «Faust» o el «Roberto».

– La setmana passada el vapor «Andalucía» dugué un carregament de blat. En canvi, el vapor «Isabel la Católica» ha duit aquests dies un carregament de presidiaris.

22 de maig

Informació sobre el naufragi sofert pel vapor «Elvira», i la salvació de cinc tripulants de la dita embarcació, els quals han arribat a Ciutat. El primer que feren en arribar-hi fou anar a la Sang.

29 de maig

Notícia sobre l'escàs índex de defunció que té el poble de Felanitx; en el dit poble no hi ha hagut un sol mort des del dia 19 d'abril fins al 24 d'aquest mes de maig. I això és més tractant-se d'un poble que compta amb dotze mil habitants.

5 de juny

Comentari sobre el mal funcionament de les fonts de Ciutat, dient que la font del carrer de la Pau està espenyada, la del carrer de la Marina està eixuta, i la font del carrer de Sant Nicolauet es mor de set.

12 de juny

Reunions a casa del Governador, per tal de nomenar Ajuntament nou.

Informació del vapor «Lulio», que devers l'estret de Bonifaci tocà un baix, i, en conseqüència, ha hagut de varar prop de la costa.

19 de juny

– Es queixen dels lladres que en tornen a fer de les seves, apropiant-se de molts de coloms casolans.

- Informació sobre la reparació total del vapor «Lulio» que ja navega cap a Toló per acabar d'adobar les avaries que ha tengut.
- Música al Born cada dijous i diumenge al vespre.

26 de juny

- Funció de comèdia a la societat recreativa «La Honradez», demà dia 27, en profit dels naufrags de l'«Elvira».
- Notícia sobre un home dels Estats Units, que ha estat tancat a la presó de Chicago per haver-se casat catorze vegades, i abandonat altres tantes les seves dones.
- Gran rebombori a les festes de carrer d'enguany; és el cas de la del de Sant Joan, on hi hagué música de cadafal, trull de bergantells, avellanes, sobreposats, refrescs, etc.

3 de juliol

- Arribada de Barcelona d'uns quants catalans estudiosos, pertanyents a l'«Associació Catalana d'Excursions Científiques», per tal de conèixer i estudiar els monuments i belleses locals de Mallorca.
- Referència sobre el naixement d'una altra societat, «Ferrocarril d'Alaró», la qual es proposa construir una via des d'aquell poble fins a l'estació de Consell.

24 de juliol

- Nomenament del grau de misser, a la Universitat de València, a favor de Joan Gilabert i Verd, d'Inca.

31 de juliol

- Presentació a la Diputació del projecte de l'Arquitecte Provincial Sr. Pavia, sobre els manicomis que hom pensa construir a Mallorca.

7 d'agost

- Gran ordre es pot dir que hi ha hagut als col·legis electorals, durant els tres dies d'eleccions municipals, tot i que la gent s'ha abstingut bastant d'anar a votar, preferint l'aigua de la mar.

14 d'agost

- La revista es queixa de la corrupció que sofreixen alguns balls de Ciutat, on no es dansen només «boleros», sinó també «can-cans».
- Notícia dels Estats Units, on un metge, el doctor Tanner, es proposa d'estar quaranta dies sense menjar res. A hores d'ara en fa trenta, i encara s'aguanta.

21 d'agost

- La revista dirigeix una queixa als veïns de Sa Calatrava sobre el poc esment que tenen en la conservació de la capella del Bon Jesús.

28 d'agost

- Vuitanta mil duros dugué el vapor de dilluns passat en xavalla.
- Referència sobre l'estafa del doctor Tanner, qui menjava sense que ningú se n'adonàs.

18 de setembre

- Notícia sobre el nomenament a Ciutat dels nous diputats provincials.

25 de setembre

- Informació sobre la vinguda de gitanos a Mallorca, els quals fan jocs de mans pels taurells de les botigues.

2 d'octubre

- Francesc Amer Alegre, professor de cornetí, ha vingut a Ciutat. També hi ha per Ciutat aquests dies un altre notable músic: el consumat guitarrista Sr. Arcas.

9 d'octubre

- S'ha inventat una màquina de parlar, «Faber», perfeccionada per un nebot de l'inventor.
- Obertura, el dia 16, del Teatre Principal. Hom té bones referències de la companyia de comèdia que vendrà aquest hivern.
- Nicolau Dameto, Sebastià Gazà i Pere Muntaner han pres el títol de «missers» a la Universitat de València.

6 de novembre

- «La Verdadera Ciencia Española» és una publicació d'una biblioteca econòmica, a Barcelona, sobre els principals escriptors castellans clàssics i moderns.

13 de novembre

- Èxit remarcable de la comèdia que despús-ahir vespre tengué lloc al Principal, titulada «La Levita». Retrat costumista d'una família «mossona».

20 de novembre

- Benedicció, diumenge passat, a Pollença, del nou cementiri, construït sota la direcció de l'arquitecte Joaquim Pavia.
- Celebració d'un ofici solemne a la parròquia de Sant Nicolau, a cura dels músics del Regiment de Filipines, per a celebrar la festa de la seva patrona Santa Cecília.
- Notícia sobre la propera moda dels «miriyacs».

4 de desembre

- S'ha tornat a salvar del derroc el notable claustre de Sant Francesc.
- Curiosa notícia sobre l'ordre del batlle d'Artà de fer anar els capellans d'aquesta vila a adobar els camins veïnals, o si no a pagar la quota com els seglars.

18 de desembre

- Derrocament de la sala del gremi dels Carnissers, que era la darrera que romania a Ciutat, per a convertir-la en casino.
- Establiment de sucursals a unes quantes viles per part de les societats de Comerç, Crèdit i Canvi, la qual cosa serà profitosa per a molts de pagesos que tenen negoci per Ciutat.

1881

21 de gener

- Inauguració, demà al migdia, del Museu Arqueològic Lul·lià, al col·legi de Nostra Senyora de la Sapiència.
- Gran exhibició, al Circ Balear, d'una balena que fa trenta-un pams de llargaria.

26 de febrer

- Segons notícies, ha estat declarat oficialment Monument Nacional el convent de Sant Francesc de Palma.

12 de març

- «El Canvi Mallorquí», societat de crèdit, demostrant el seu bon estat de comptes, ha publicat la «Memòria» de la darrera Junta General.

19 de març

- «L'Ateneu Balear» ha resolt commemorar el centenari del poeta Calderón de la Barca, secundant allò que volen fer a Madrid.

2 d'abril

- El Rei, la Reina i els Diputats per Mallorca han enviat grans presents per a les festes de les noves Fires, presents que poden esser admirats a Ca N'Aguiló, al carrer de Sant Nicolau.

23 d'abril

- Junta General de socis de la Societat Arqueològica Lul·liana, demà a les dotze del migdia, estrenant el nou saló que ha estat arreglat al col·legi de la Sapiència.

14 de maig

- Lluïment en el discurs que Mateu Obrador pronuncià a l'Escola Mercantil sobre «L'esdevenir d'Àfrica».

2 de juliol

- Demà dia 3 és la diada de la celebració de la festa d'aniversari del savi mallorquí, el Beat Ramon Llull.

23 de juliol

- Carta molt atenta del nou Alcalde de Ciutat, Marià Canals, a la revista, posant de manifest la consideració que li mereix la premsa en general.

6 d'agost

- Esdeveniment, demà a Ciutat, a la Plaça de bous, on hi ha d'haver una brega entre un brau, portat de València, i una lleona de força.

13 d'agost

- Crítica de la revista als municipals de l'Ajuntament, tot dient que seria desitjable que aquest posàs una escola perquè aquells aprenguessin la cartilla de llurs obligacions.

17 de setembre

- Celebració de les Fires, diumenge passat, a Plaça, amb tota casta de fruita i de verdures.
- A la Plaça de bous, els braus compliren molt bé, però el primer espasa, abans de matar-ne un, li clavà trenta-set vegades l'espasa.

24 de setembre

- Avís de la revista als setmanaris immorals de Catalunya, dient que no està disposada a mantenir amistats ni relacions amb aquella casta de savis «que potegen la nostra religió, i omplen d'improperis i calúmnies els homes de bona fe».

15 d'octubre

- Transformació de la façana de la Diputació, que fins ara tenia el caràcter de presó (com era abans).

29 d'octubre

- Informació sobre la composició del camí del cementiri a base de terra de morts, mesclada encara amb qualque os petit.
- Gran èxit de públic i exhibició d'Arboin Brunet al Teatre, cridant l'atenció del públic amb les seves vistes i fantasmes.
- Molt poc públic assisteix a les quatre escoles que paga la Ciutat als jornalers. Aquestes escoles estan situades, una al carrer dels Oms, l'altra a Sa Llotja, i dues a les Mongetes.

19 de novembre

- Notícia que alguns periòdics havien donat sobre la fi del món, que havia d'ocórrer el passat dia 13, tot ironitzant i criticant aquests periòdics.
- Informació sobre el nombre de metges que existeix actualment en el món. Les dades són les següents: Estats Units, 65.000; Anglaterra i colònies, 35.000; Alemanya i Àustria, 32.000; França, 22.000; Itàlia, 10.000; Espanya, 5.000, i diferents nacions, 17.000. D'aquests 186.000 metges, tan sols 11.000 es dediquen a la investigació mèdica.

1882

21 de gener

- Notícia sobre el nombre de caserius que hi ha prop de Palma, que són quaranta. Els descriu com un mal exemple d'urbanisme.
- Coincidència, a l'any vuitanta, entre el nombre de matrimonis, dos-cents vuitanta-dos, i l'augment de població.

25 de març

- Hom comenta que aquesta primavera el Rei i la Reina han de venir a Mallorca. Hom comenta, també, si el Papa podria venir a establir-se a Mallorca.

13 de maig

- Informació sobre l'eclipsi de sol que es produirà dimecres que ve. No serà total per a Mallorca, però així mateix serà bastant intens.

20 de maig

- Es produí l'eclipsi de sol i hom pogué veure el sol, amb nou o deu taques, d'entre les quals n'hi havia una de notabilíssima.

8 de juliol

- A la Plaça de bous, demà torna la Companyia del Capità Maiet.
- Comentari sobre un instrument, anomenat «micròfon», que permet de fer parlar fins i tot les mosques.
- L'emperador d'Alemanya té un besnét de fa poc temps, i ara que l'han batejat li han donat trenta-tres padrins i padrines.

22 de juliol

- Lluïda processó, la de diumenge passat a Santa Catalina (en commemoració de la Mare de Déu del Carme), que va recórrer els principals carrers d'aquell Raval.
- L'aigua del port de Palma put, i sembla que la impuresa d'aquesta aigua s'estén també per la vorera del mar fins més enllà de la Quarantena.

5 d'agost

- Els pagesos estan contents per la gran quantitat de blat que estogen d'era.
- Informació sobre la gent expatriada a Alger, de totes les províncies espanyoles. De Cadis -que és d'on n'hi ha menys- n'hi ha 10; Jaén i Salamanca, 12 cadascuna; Còrdova, 14; Madrid, 94; Màlaga, 93; i la que n'hi té més, del continent, és Múrcia, amb 9.981. De Canàries n'hi ha 17.680; i de les nostres illes, és d'on n'hi ha més, baldament sia de les més petites): 24.960.

12 d'agost

- Benvinguda de la revista al nou Governador, Ramon la Roca, desitjant-li un bon mandat.
- Crit d'atenció sobre la síquia o claveguera de la vall de sa Porta de Jesús, ja que setembre i octubre són mesos de les aigües grosses, i aquesta síquia està embussada de fems que hi han tirat.

26 d'agost

- Sorprenents i variades funcions han donat aquests dies el Sr. Maiet, al Circ Balear.
- Dóna l'enhorabona als veïnats de Pollença pel nou enllumenat públic de petroli que han instal·lat en aquest poble.

2 de setembre

- Notícia sobre la gran quantitat de festes que se celebren el mes d'agost a Mallorca. Així, destaca: la de Llubí el dia de Sant Feliu; la de Pollença, per la Mare de Déu dels Àngels, i la de Sant Salvador, d'Artà. Les festes continuen a moltes viles el dia de la Mare de Déu d'Agost; la de Sant Magí, a Santa Catalina; la de

Sant Bernat, a la Real; les de Sant Bartomeu a Capdepera i Sóller, i acabant per la de Sant Agustí, a Felanitx.

9 de setembre

- El tren que arribà despús-ahir, portà trenta-quatre carruatges, entre vagon, coxes i altres.
- Veremada a Sa Pobla, des de fa quinze dies, i ja han tastat el vi novell.
- Continua estant espenyat el camí de Felanitx a Manacor, malgrat que sia un dels més transitats de Mallorca.

23 de setembre

- Els felanitxers volen fer un tramvia econòmic, a causa del moviment extraordinari que hi ha de la vila a Portocolom. Volen fer arribar també la via fins a Manacor, per tal de facilitar l'embarcament dels seus vins, i construir un ramal fins a Porreres, o, tal vegada, fins a Lluçmajor, viles que són també riques en vins d'embarc.

7 d'octubre

- Obertura a l'Institut Provincial, diumenge passat, del curs acadèmic, i distribució de premis de l'anterior, amb invitació del seu director, Francesc Manuel de los Herreros, als redactors de la revista.
- Gran encert tengué el Sr. Ecònom de Sant Miquel per la restauració de la porta principal d'aquest temple.

21 d'octubre

- Invitació rebuda de Jeroni Rosselló, president de l'Acadèmia de Belles Arts, per a assistir a la inauguració de les escoles de dibuix.

18 de novembre

- Notícia sobre la gran quantitat de lladres que pasturen per Felanitx.
- El Conservatori Balear d'Arts, Lletres i Ciències, de cada dia va a més, en benefici de les indústries mallorquines.

2 de desembre

- Nou nomenament de Batlle de Palma, en la persona de Pascual Ribot, que s'ofereix en tot i per a tot.
- Gran èxit de la comèdia que hom representa a Ciutat. Hi destaquen: *La Carcajada*, *La esposa del vengador* i *El primer Girón*.

16 de desembre

- La Font de la Vila té l'aigua tan bruta, que hi surt una mena de llet, amb gust de terra.
- La Plaça de les Verdures ja està encatificada, tot esperant Sant Tomàs.

1883

6 de gener

- Arribada ahir, al Port de Felanitx, del nou vapor que han comprat per dur vi a França.

13 de gener

- Ha mort un senyor ric, el qual abans de morir féu una crida dient que, a tots els pobres que el volguessin acompanyar al cementeri, els donaria una pesseta perhom.

27 de gener

- Invitació rebuda de Pasqual Ribot i Pellicer com a president del Conservatori Balear, per a assistir als balls d'aquesta societat.
- Ironització sobre la manera de celebrar la festa de Sant Antoni per part dels manacorins, tot queixant-se que fan massa animalades a les al·lotes.

3 de febrer

- Invitació d'Antoni Gelabert, com a president de la Reial Acadèmia de Medicina i Cirurgia, a la revista, per a assistir a la sessió del present any que se celebrà dimecres passat.

10 de febrer

- Molta activitat de balls, fresses i funcions de teatre hi ha hagut aquests dies passats a Ciutat.
- El rellotge de la Plaça de Santa Eulàlia presenta les retxes bastant esborrades, i quasi no es coneixen des de la Plaça.

17 de febrer

- Dies de molta pluja aquesta setmana passada, cosa que és bona per als ametllers i per als podadors de vinyes.
- Aquesta setmana han començat les obres de la carretera que unirà Ciutat amb Sóller. Hom espera que les obres acabaran prest.

24 de març

- Bartomeu Tolrà, rector de Santa Aina del Castell Reial de l'Almudaina, envià a la revista una quantitat de bons per a repartir entre els pobres, com a part de les almoines que una devota persona repartí el divendres de l'altra setmana.

31 de març

- Notícia sobre el nombre de famílies que té Ciutat en el moment, dotze mil, i sobre el costum mallorquí de fer panades.
- Aquest estiu hom vol canviar el nom de l'actual carrer d'Ot-Colom. Abans li deien de Cala Fosca, i el carrer dels Bunyols, i ara, en memòria dels noms antics, li posaran carrer de Cala Polsosa, o dels Bunyols de Terrisco.

14 d'abril

- Invitació cursada per Josep Ramis i Arbona, president de la «Sociedad Palmesana Forense», convidant la revista a tots els balls i acadèmies que se celebraran els propers diumenges i dies festius a S'Hostalet d'en Canyelles.

21 d'abril

- Sembla que a la fi se celebrarà el Congrés de les Dones.
- Notícia sobre la inauguració, a Felanitx, d'un establiment tipogràfic.

28 d'abril

- S'ha rebut a la revista un atent B. L. M. de Dona Magdalena Bonet de Rico, presidenta de la Junta Organitzadora del Congrés Nacional de les Dones, sobre les resolucions que ha pres la junta fins al dia d'avui, per tal de dur a terme la celebració del Congrés.
- El cavaller Gaietà, altra vegada ha arribat a Mallorca. Al Teatre Circ Balear hom pot admirar les seves meravelloses prestidigitacions.

5 de maig

- A Manacor hi ha una excel·lent companyia de sarsuela que actuarà fins al final del mes.
- A Artà estan a punt d'acabar de posar els materials del telègraf.

19 de maig

- Segons notícies, ja ha estat anunciada al Teatre Principal la inauguració de «La Sociedad de Sextetos de Madrid», dirigida pel mestre Sr. Arche.
- Informació sobre la pena de mort i execució d'un home aquests propers dies. La revista es manifesta contrària a la pena de mort.

2 de juny

- Gran avanç de la fotografia del Sr. Oliveras, situada al carrer dels Oms, darrera el Quarter del Carme, sempre al dia dels descobriments més moderns d'aquesta ciència.

9 de juny

- Hom espera que arribi i actui al Conservatori Balear, o al Teatre, el famós concertista de guitarra senyor Tàrrega.

7 de juliol

- El nombre de passatgers que se n'han anat a Lourdes a veure la Mare de Déu d'allà és de cinc-cents cinquanta.

11 d'agost

- Benedicció, dilluns passat, dia de Sant Salvador, de l'església nova de la Casa dels Pobres, fundada per les Germanetes. Es tracta d'un monument ric i de gust, regalat per Salvador Coll, i construït i projectat per Bartomeu Ferrà.

6 d'octubre

- L'Il·lustre director de l'Institut, Francesc Manuel de los Herreros, i el Claustre de Catedràtics, han convidat la revista a l'obertura del curs acadèmic d'enguany i a la distribució de premis de l'any passat.

1884

5 de gener

- Presa de possessió de Francesc Semir com a administrador de Contribucions i Rendes d'aquesta província.
- Hom comenta que a diversos carrers de Ciutat, als baixos de les cases de pisos per a llogar, existeixen dipòsits grans de petroli que constitueixen una amenaça per als veïnats i produeixen una olor insuportable.

12 de gener

- Notícia irònica sobre els Regidors de Ciutat dient literalment que en trobar llet adulterada, en lloc de llençar-la perquè no faci mal a ningú, l'envien a les dones de la Pietat.

23 de febrer

- Jacint Feliu i Ferrà, president del «Círculo Mallorquín», ha cursat una invitació a la revista per a assistir a la inauguració del ball del gran saló d'aquesta societat.

1 de març

- Notícia sobre la mort forçosa a Mallorca d'un home, a causa dels seus crims. La revista continua lamentant aquestes penes, i acaba dient: «...el millor mode de suprimir *sa pena de mort*, és establir *sa regla de vida*».

29 de març

- Notícia sobre un protestant que diumenge passat anà a predicar al caseriu de la Soledat.

19 d'abril

- Dimarts passat, al Moll, molta gent acomiadà el pare Martorell, famós predicador que ha estat la *delícia* i salut de Ciutat aquesta passada Quaresma. Ha partit en el vapor «Lulio», malgrat l'aigua i el gran temporal.
- Demà hi ha prevista una pujada en globus dins Ciutat, a càrrec d'un segon Maiet.

7 de juny

- D'èxit remarcable es pot qualificar la naturalesa que prenen les nostres ensaïmades per tot Espanya. Barcelona fou la primera ciutat que les va conèixer, devers l'any 1836; a Madrid les conegueren devers el 1847.

12 de juliol

- El Papa Lleó XIII ha autoritzat la coronació de la Mare de Déu de Lluc, i ha concedit indulgència plenària i moltes gràcies particulars a aquesta devota funció. Així hom espera un solemne pelegrinatge a aquest Santuari.
- Sembla que el còlera s'estén a França, i això fa que hi hagi perill que també s'estengui cap a les illes.

2 d'agost

- Els protestants volen construir una església al Coll d'en Rabassa, com succeí anteriorment a S'Hort des Ca i a S'Hostal d'en Canyelles.

13 de setembre

- Notícia sobre la defunció a Felanitx de mestre Tomeu Xerafi, home savi però modest, de geni, però desgraciat, consagrat a la química, el qual, sense tenir cap estudi, fou guardonat a l'Exposició de París del 1878, i a la Farmacèutica de Madrid, l'any 1882, pels seus estudis sobre «l'èter».
- Hom diu que Espanya aviat quedarà completament alliberada del còlera.

20 de setembre

- Els carruatges de Mallorca ofereixen bons serveis, en especial el que va des de l'Estació de Sa Pobla fins a Pollença.

27 de setembre

- Notícia del Govern sobre la distribució de deu exemplars titulats «Ilustraciones y preceptos higiénicos para prevenir el desarrollo del cólera morbo-asiático». És un estudi fet per tres professors, Josep González Cepeda, Domènec Escalfí i Marià Aguiló.

4 d'octubre

- Invitació a la revista per part de «L'Assistència Palmesana», amb entrades per als tres balls que ha començat a donar als seus salons.
- Obertura, dimecres passat, a l'Institut, del nou curs acadèmic, acte presidit pel Governador de la Província.
- Processó demà al capvespre, festa de la Mare de Déu del Roser; a les quatre sortirà de la Seu, complint allò manat pel papa Lleó XIII.
- Notícia sobre fires: diumenge passat, a Felanitx; diumenge que ve, a Llucmajor; els altres tres diumenges següents a Inca, i després a Pollença, Muro i Binissalem.

25 d'octubre

- Notícia sobre la decaiguda del costum de fer música el dissabte de les Verges, que, segons la revista, es va perdent de dia en dia.
- Molt lluida resultà la processó que diumenge passat sortí de la parròquia de Santa Creu.

8 de novembre

- Manca de tabac a Mallorca, tot dient que els fumadors estan de condol, perquè: «el de contraban *acaçat* del tot a causa del cordó, i el d'estanc zero, perquè no n'hi ha».

15 de novembre

- Establiment de la llum elèctrica, pel senyor Pieras, a home d'empresa i de capital.

1885

3 de gener

- Sembla tornar a la normalitat la qüestió del còlera, ja que els vapors que vénen del Continent ja no fan quarantena.
- La rifa grossa de Nadal, segueix tenint una gran concurrència dels mallorquins, ja que es gastaren més de setanta milers de duros en loteria.
- La revista recomana als lectors de no anar al Teatre, perquè està completament desgavellat.
- El telègraf fa molta feina per Mallorca: enguany han corregut més de cent mil telegrames o comunicats telegràfics, i això surt a raó de dos-cents setanta-quatre cada dia.

10 de gener

- Al Circ Balear hom està assajant el nou drama d'Echegaray titulat *La peste de Otranto*.
- Aquests dies, al Teatre, estan representant *Els Africans*, després donaran *La africana*.

17 de gener

- Agraïment de la revista a Gabriel Oliver, per la invitació que aquest cursà per al ball que donà «El Centro» (del qual és el president), el darrer divendres.

24 de gener

- Invitació del «Círculo Mallorquí» a la revista, mitjançant el seu president Francesc Rosselló, a la funció que donà dimarts passat per a recollir almoines destinades a les províncies castigades amb terratrèmols. Hom hi recollí més de tres-cents duros.

28 de febrer

- Aquests dies hom està veient a l'Audiència la causa de l'assassinat de fra Alipio, que fou trobat trossejat i escampat per Ciutat.
- El Srs. president i secretari d'«El Seguro Mallorquí», Antoni Cànaves i Coll i Ernest Frau i Rosich, enviaren a la revista la «Memòria» de la Junta General d'aquesta societat.

25 d'abril

- A Lloseta viu una dona que té cent cinc anys d'edat, la qual té encara la memòria molt alta, i conta històries llargues del seu temps.

2 de maig

- Obsequi de Jeroni Rosselló i Joan O'Neill, president i secretari general de l'«Acadèmia de Belles Arts» d'aquesta província, a la revista, consistent en la remissió de l'acta de la sessió pública que celebrà el dia dels Reis.
- Al caseriu de s'Hostalet, dimecres passat un home es tallà la gargamella.

9 de maig

- Josep Astier i Cuevas, administrador de l'«Empresa Marítima a Vapor» ha convidat la revista al viatge de recreació que ha de fer el vapor «Lulio», dilluns dia 11, al Port de Sóller, amb motiu de les festes que s'hi han de celebrar.
- Ciutat ja compta amb Regidors nous. Ara falta nomenar un Batlle bo i competent.

30 de maig

- Desgràcies de carros ocorregudes la present setmana a Ciutat.

4 de juliol

- Al Teatre Circ Balear volen representar *Doña Juanita*, segons la revista, una obra mica immoral.

25 de juliol

- Queda establerta per part de la redacció de la revista una comissió de tres redactors per a rebre tot el material, notícies i altres escrits que puguin ésser útils per a la confecció dels números propers.

GABRIEL JUAN I GALMÉS

Manacor